

การพัฒนาความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสู่ความเป็นพลเมืองดี
CONCEPTS DEVELOPMENT IN SOCIAL STUDIES, RELIGION AND CULTURE FOR
BEING A GOOD CITIZEN

นวพล เสนีย์วงศ์ ณ อยุธยา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

2567

การพัฒนาความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสู่ความเป็นพลเมืองดี

ปริญญานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ปีการศึกษา 2567

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

CONCEPTS DEVELOPMENT IN SOCIAL STUDIES, RELIGION AND CULTURE FOR
BEING A GOOD CITIZEN

NAWAPHON SENIWONGSE NA AYUDHYA

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of MASTER OF EDUCATION
(Social Studies Education)

Faculty of Social Sciences, Srinakharinwirot University

2024

Copyright of Srinakharinwirot University

ปริญญานิพนธ์

เรื่อง

การพัฒนาความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสู่ความเป็นพลเมืองดี

ของ

นवल เสนีย์วงศ์ ณ อยุธยา

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา

ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

(รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการสอบปากเปล่าปริญญานิพนธ์

..... ที่ปรึกษาหลัก ประธาน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กิตติคุณ รุ่งเรือง) (อาจารย์ ดร.วิโรจน์ ชมภู)

..... ที่ปรึกษาร่วม กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.นิตยา ปิณฑนานนท์) (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศุภณัฐ พานา)

ชื่อเรื่อง	การพัฒนาความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสู่ความเป็นพลเมืองดี
ผู้วิจัย	นพพล เสนีย์วงศ์ ณ อยุธยา
ปริญญา	การศึกษามหาบัณฑิต
ปีการศึกษา	2567
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กิตติคุณ รุ่งเรือง
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	รองศาสตราจารย์ ดร. นาทยา ปิณฑนันทน์

การวิจัยนี้เป็นการพัฒนาความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสู่ความเป็นพลเมืองดี ซึ่งมีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนาและประเมินคุณภาพของความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสู่ความเป็นพลเมืองดี เป็นการวิจัยพื้นฐาน (Basic Research) เพื่อนำเสนอความคิดรวบยอดและคำอธิบายความคิดรวบยอดที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนสู่ความเป็นพลเมืองดีซึ่งได้มาจากมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยมีกลุ่มตัวอย่างจากผู้เชี่ยวชาญทางด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ จำนวน 15 คน โดยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบสโนวบอล (Snowball Sampling) และครูผู้สอนรายวิชาในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 จำนวน 63 คน ที่ได้มาจากการสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แบบสอบถาม สำหรับผู้เชี่ยวชาญทางด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ 2) แบบสอบถามผลการสังเคราะห์คำอธิบายความคิดรวบยอดสำหรับผู้เชี่ยวชาญทางด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ และ 3) แบบสอบถามที่ใช้ในการประเมินความคิดรวบยอดสำหรับครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ผลการวิจัยพบว่า 1) ความคิดรวบยอดและคำอธิบายความคิดรวบยอดทั้ง 5 สาระ มีความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก 2) ครูผู้สอนประเมินคุณภาพของความคิดรวบยอดและคำอธิบายความคิดรวบยอดทั้ง 5 สาระ ว่ามีความเหมาะสมต่อการนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : ความคิดรวบยอด, สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม, พลเมืองดี

Title	CONCEPTS DEVELOPMENT IN SOCIAL STUDIES, RELIGION AND CULTURE FOR BEING A GOOD CITIZEN
Author	NAWAPHON SENIWONGSE NA AYUDHYA
Degree	MASTER OF EDUCATION
Academic Year	2024
Thesis Advisor	Assistant Professor Dr. Kittikoon Rungruang
Co Advisor	Associate Professor Dr. Nataya Pilanthananond

The research focused on developing core concepts in Social Studies, Religion and Culture for promoting good citizenship. The objectives were to develop and evaluate the quality of the core concepts at the upper secondary school level. This basic research presents conceptual frameworks and explanatory content derived from national learning standards and indicators. The study included 15 experts in Social Sciences and Humanities, selected through snowball sampling, and 63 high school teachers of Social Studies, Religion and Culture under the Secondary Educational Service Area Office Nonthaburi, selected via simple random sampling. The research instruments consisted of: 1) a questionnaire for experts in Social Sciences and Humanities. 2) a questionnaire on the synthesis results of conceptual explanations for experts in Social Sciences and Humanities. and 3) a questionnaire used to evaluate the core concepts for teachers in the Social Studies, Religion and Culture learning area at the upper secondary education level. The findings revealed that 1) all five synthesized core concepts and their explanations were rated as highly appropriate by the experts. and 2) the teachers also considered them highly suitable for instructional use.

Keyword : Concept, Social Studies Religion and Culture, Good Citizen

กิตติกรรมประกาศ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี ด้วยแรงผลักดันอันมากมายจากกัลยาณมิตรรอบข้างที่เป็นกำลังใจ กำกับติดตามและสนับสนุนผู้วิจัยตลอดช่วงระยะเวลาที่ศึกษาอยู่ในระดับบัณฑิตศึกษานี้

ขอขอบพระคุณอาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ผศ. ว่าที่ร้อยตรี ดร.กิตติคุณ รุ่งเรือง และอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม รศ.ดร.นิตยา ปิณฑนานนท์ ที่กรุณาให้ความอนุเคราะห์และการสนับสนุนเป็นอย่างดีทั้งด้านความรู้ คำแนะนำ และข้อเสนอแนะถึงวิธีการวิจัย รวมทั้งตรวจสอบและแก้ไขปรับปรุงงานวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ท่านสองท่านไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ อ.ดร.วิโรจน์ ชมภู ผศ. ว่าที่ร้อยตรี ดร.กิตติคุณ รุ่งเรือง รศ.ดร.นิตยา ปิณฑนานนท์ และผศ.ดร.ศุภณัฐ พานา ที่กรุณาให้เกียรติเป็นกรรมการสอบปริญญานิพนธ์ในครั้งนี้

ขอขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญทางด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ทั้ง 15 ท่าน ซึ่งไม่ได้ระบุนามไว้ในเล่มปริญญานิพนธ์นี้ ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย และครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ที่ให้ความอนุเคราะห์สำหรับการให้ข้อมูล ตรวจสอบ ประเมินและเสนอแนะข้อมูล ตลอดระยะเวลาเรียนจนทำให้ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์

ขอขอบพระคุณ คุณพ่อและคุณแม่ที่สนับสนุนทุนทรัพย์สำหรับใช้ในการศึกษาต่อครั้งนี้ และเป็นผู้สนับสนุนในทุกการเติบโตของลูกคนนี้เสมอมา และหวังว่าปริญญานิพนธ์ฉบับนี้จะเป็นแรงบันดาลใจให้หลานทั้งสอง คือ ชุติและโยเกิร์ต ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษา

ขอขอบคุณ คุณบัญชา ชูดวง ที่สนับสนุนและเป็นกำลังใจทั้งเรื่องการใช้ชีวิต การเรียนการศึกษา และการทำงานให้แก่ผู้วิจัย

ขอขอบคุณ คุณครูนพพรฯ ศุภวรางกูร เพื่อนที่ปรึกษาด้านวิธีการวิจัยตลอดการศึกษาค้นคว้าปริญญานิพนธ์ และขอขอบคุณ คุณครูฉัตรพงศ์ ปิ่นปิ่น น้องและเพื่อนที่คอยช่วยเหลือผู้วิจัยในด้านการดำเนินการในแต่ละขั้นตอน ตลอดการเรียนในระดับบัณฑิตศึกษาจนสำเร็จการศึกษาไปพร้อมกัน

ขอขอบคุณปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ที่ถือเป็นแบบทดสอบชิ้นใหญ่ชิ้นหนึ่งของชีวิตและเปรียบดั่ง “ครูด้านการวิจัย” ให้ผู้วิจัยได้เรียนรู้ถึงวิธีการวิจัยที่ถูกต้องและจะเป็นพื้นฐานสำคัญสู่การทำวิจัยในหัวข้ออื่น ๆ ในอนาคต

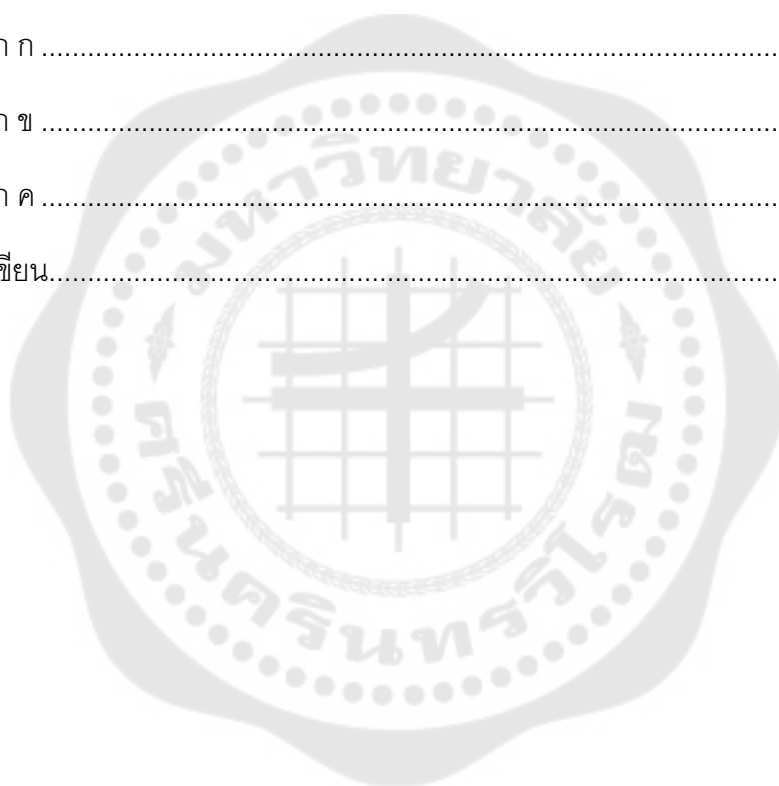
ดังนั้น ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สอนผู้วิจัยให้รู้ว่า “วายเมเถว นริโส ยาว อตฺถสฺส นิปฺพา: บุรุษพึงพยายามไปกว่าจะสำเร็จประโยชน์”

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญรูปภาพ	ฎ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย	4
ความสำคัญของการวิจัย	4
ขอบเขตของปัญหาหรือขอบเขตของการวิจัย.....	5
ขอบเขตด้านประชากร.....	5
ขอบเขตด้านเนื้อหา	5
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
กรอบแนวคิดในการวิจัย	7
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	8
1. แนวคิดเกี่ยวกับความคิดรวบยอด	9
2. แนวคิดเกี่ยวกับวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	18
3. แนวคิดเกี่ยวกับพลเมืองดี.....	21
4. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551	26
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	31

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	33
ระยะที่ 1 การพัฒนาความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสู่ความเป็น พลเมืองดี.....	34
ขั้นที่ 1 วิเคราะห์ความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมจากมาตรฐาน การเรียนรู้และตัวชี้วัดทั้ง 5 สาระ ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อพัฒนา ความคิดรวบยอดสู่ความเป็นพลเมืองดี	34
ขั้นที่ 2 สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเกี่ยวกับความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสู่ความเป็นพลเมืองดี	34
ขั้นที่ 3 นำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยไปสอบถามผู้เชี่ยวชาญ.....	34
ขั้นที่ 4 สังเคราะห์คำอธิบายความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสู่ ความเป็นพลเมืองดีที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญ	36
ขั้นที่ 5 นำเสนอคำอธิบายความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสู่ ความเป็นพลเมืองดีให้แก่ผู้เชี่ยวชาญ	36
ระยะที่ 2 การหาคุณภาพความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสู่ ความเป็น พลเมืองดี.....	37
ขั้นที่ 1 สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยสำหรับครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเกี่ยวกับชุดความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรมสู่ความเป็นพลเมืองดี.....	37
ขั้นที่ 2 นำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยไปสอบถามความคิดเห็นครูผู้สอนในกลุ่มสาระการ เรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเกี่ยวกับชุดความคิดรวบยอดวิชาสังคม ศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสู่ความเป็นพลเมืองดี.....	40
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	42
ตอนที่ 1 ผลการพัฒนาความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสู่ ความเป็น พลเมืองดี.....	42
ตอนที่ 2 ผลประเมินคุณภาพของความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ใน ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสู่ความเป็นพลเมืองดี	58

บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	61
สรุปผลการวิจัย.....	61
อภิปรายผลการวิจัย	64
ข้อเสนอแนะ	72
บรรณานุกรม	75
ภาคผนวก.....	83
ภาคผนวก ก	84
ภาคผนวก ข	86
ภาคผนวก ค	90
ประวัติผู้เขียน.....	92

สารบัญตาราง

หน้า

ตาราง 1 ความสอดคล้อง IOC ของแบบสอบถามผลการสังเคราะห์คำอธิบายความคิดรวบยอด วิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสู่ความเป็นพลเมืองดี สำหรับครูผู้สอนในกลุ่มสาระการ เรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย.....	38
ตาราง 2 ลักษณะของผลการสังเคราะห์คำอธิบายความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรมสู่ความเป็นพลเมืองดี จากตัวอย่างคำอธิบายความคิดรวบยอดสาระที่ 1 – 5	45
ตาราง 3 ผลการตรวจสอบความเหมาะสมของคำอธิบายความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสู่ความเป็นพลเมืองดี	52
ตาราง 4 ลักษณะผลของการปรับแก้คำอธิบายความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรมสู่ความเป็นพลเมืองดี จากตัวอย่างคำอธิบายความคิดรวบยอดสาระที่ 1 - 5	55
ตาราง 5 ผลการตรวจสอบความเหมาะสมคำอธิบายความคิดรวบยอด วิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสู่ความเป็นพลเมืองดี สำหรับครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย	58

สารบัญรูปภาพ

หน้า

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย	7
--------------------------------------	---

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ความคิดเป็นสิ่งที่มนุษย์ตระหนักรู้ภายในใจและเป็นพื้นฐานที่สำคัญยิ่งต่อการดำเนินชีวิต การใช้ความคิดเกิดขึ้นเมื่อมนุษย์ต้องเผชิญกับสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งเพื่อจะริเริ่มแก้ปัญหา ตัดสินใจ สร้างสรรค์ หรืออื่น ๆ ให้บรรลุตามจุดประสงค์ ความคิดเป็นผลจากการคิดซึ่งผ่านกระบวนการทำงานของสมองที่ได้จากประสบการณ์เดิม สิ่งเร้า และสภาพแวดล้อมรอบตัว (ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ, 2551) การส่งเสริมและพัฒนากระบวนการคิดในมนุษย์ควรปลูกฝังตั้งแต่วัยเยาว์วัย โดยเฉพาะในสถานศึกษา ซึ่งปรากฏให้เห็นในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 ได้กำหนดแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542) ทำให้เด็กและเยาวชนซึ่งอยู่ในช่วงวัยแห่งการเรียนรู้ได้พัฒนากระบวนการคิดจนมีความคิดที่มีเหตุผล มีไหวพริบ สติปัญญา รู้จักตัดสินใจ เท้าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเติบโตเป็นประชากรที่มีคุณภาพ

ความเป็นพลวัตของสังคมและขอบข่ายของความรู้ที่มากมายในปัจจุบัน การคิดย่อมมีผลต่อการจัดการและการเรียนรู้ในเรื่องนั้น ๆ เมื่อผู้เรียนได้รับข้อมูลหรือข้อเท็จจริงต่าง ๆ สมองจะใช้ทักษะการคิดขึ้นพื้นฐานในการจำแนกความเหมือนและความแตกต่างของสิ่งนั้น หาลักษณะร่วมเพื่อจัดกลุ่ม จากนั้นจึงเข้าสู่กระบวนการสร้างความคิดรวบยอดของสิ่งเหล่านั้น ซึ่งจัดเป็นการคิดขั้นสูง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2540) ความคิดรวบยอดหนึ่ง ๆ ผู้เรียนต้องสามารถสรุปหรืออธิบายออกมาได้ด้วยตนเองเพื่อแสดงให้เห็นถึงความเข้าใจอย่างแจ่มชัดในเรื่องนั้น เมื่อผู้เรียนมีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับข้อเท็จจริงมากขึ้น ความคิดรวบยอดจะกว้างขวางขึ้นและครอบคลุมมากขึ้น สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ที่หลากหลายได้ จนพัฒนาเป็นความรู้ที่เรียกว่า ข้อสรุป หลักการ และทฤษฎีตามลำดับ ดังนั้น ความคิดรวบยอดของแต่ละบุคคลจึงมีความละเอียด ลึกซึ้งที่แตกต่างกันตามวัย วุฒิภาวะ ความรู้ และประสบการณ์ (นาตยา ปิณฑนานนท์, 2542)

ความคิดรวบยอดมีหน้าที่เป็นกรอบต้นแบบที่สมองสร้างขึ้น เมื่อได้รับข้อมูลใหม่ ๆ จะกระทำการเปรียบเทียบต้นแบบกับสิ่งใหม่ เพื่อสร้างความเข้าใจและให้เหตุผลกับสิ่งนั้น อันเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนในการดำเนินชีวิตทั้งในเรื่องมุมมอง ทศนคติและการกระทำที่แสดงออกมา

(เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2545) ความคิดรวบยอดจึงมีความสำคัญต่อผู้เรียน โดยผู้สอนต้องพัฒนากระบวนการคิดเหล่านี้ให้แก่ผู้เรียน เพราะความคิดรวบยอดเป็นรากฐานของความคิดที่ช่วยผู้เรียนในการสร้างกฎเกณฑ์ หลักการต่าง ๆ และเป็นเครื่องมือที่จะช่วยสื่อความหมายให้เกิดความเข้าใจระหว่างผู้คน ตลอดจนนำไปแก้ปัญหาในสถานการณ์ที่เผชิญอยู่ได้ (สุรางค์ โค้วตระกูล, 2554)

สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เป็นสาขาวิชาหนึ่งที่มีการจัดการเรียนการสอนขึ้นในระบบการศึกษาของไทยมาช้านาน โดยศึกษาการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีทั้งความสัมพันธ์กันและความแตกต่างหลากหลาย ผู้เรียนสามารถปรับตนเองให้เข้ากับบริบทสภาพแวดล้อมนั้น ๆ ได้มีความรู้ ความเข้าใจและสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ในการดำเนินชีวิตในฐานะปัจเจกบุคคล และสมาชิกหนึ่งในสังคม จนเป็นพลเมืองที่มีความรู้ ทักษะ คุณธรรม และค่านิยมที่เหมาะสม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552) รวมไปถึงเป็นพลเมืองดีของสังคมประชาธิปไตยภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข (สิริวรรณ ศรีพหล, 2552) ผ่านการเรียนรู้ในสาระต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ ดังนี้ สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรม สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ ดังจะเห็นได้ว่าในแต่ละสาระของวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมนั้นจะประกอบไปด้วยเนื้อหาข้อมูลอยู่มากมายที่จะประกอบสร้างองค์ความรู้ให้แก่ผู้เรียนในสถานศึกษา หากครูผู้สอนมุ่งพัฒนาความคิดรวบยอดให้แก่ผู้เรียนจะส่งผลให้ผู้เรียนไม่ต้องจดจำข้อมูลหรือข้อเท็จจริงที่มากเกินไป เนื่องจากผู้เรียนสามารถมองภาพรวมขององค์ความรู้นั้นได้ เกิดความรู้ที่คงทน ขยายขอบข่ายความรู้ออกไปได้ด้วยตนเองและสามารถเชื่อมโยงความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต

การใช้ความคิดรวบยอดในวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีประโยชน์ต่อผู้เรียนเป็นอย่างมาก เนื่องจากสามารถทำให้ผู้เรียนจัดการสภาพแวดล้อมรอบตัวได้ง่ายขึ้นและมีมาตรฐาน ตระหนักถึงคุณค่าของความรู้ที่เรียน ทำให้การเรียนรู้ที่มีความหมายและมีความเที่ยงตรงในความรู้นั้น รวมไปถึงความสามารถในการสร้างการสื่อสารติดต่อและความเข้าใจความเป็นจริงของสังคม โดยการนำความคิดรวบยอดหนึ่งไปสัมพันธ์กับความคิดรวบยอดอื่น ๆ นอกจากนี้ยังช่วยให้ผู้เรียนมีอิสระในการคิดและแสดงความคิดเห็นจากสิ่งที่จำกัดไปยังสิ่งเฉพาะอย่าง ตลอดจนสามารถคิดและเรียนรู้ในสิ่งที่เป็นนามธรรมให้เป็นรูปธรรม (นาตยา ภัทรแสงไทย, 2525)

สภาพการเรียนการสอนของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 พบว่า การจัดการเรียนการสอน วิชาสังคมศึกษาหรือกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมของครูสังคมศึกษานั้น ผู้สอนมักใช้วิธีการสอนแบบบรรยายความรู้มากกว่าการสอนแบบบูรณาการ มุ่งนำเสนอความรู้ที่เป็นข้อเท็จจริงของแต่ละสาระการเรียนรู้ทั้ง 5 สาระตามที่ปรากฏอยู่ในแบบเรียนของสำนักพิมพ์มากกว่าให้ผู้เรียนสรุปองค์ความรู้เชิงความคิดรวบยอดและหลักการของแต่ละสาระการเรียนรู้ด้วยตนเอง ประกอบกับการวัดและประเมินผลที่มุ่งเน้นด้านความรู้ ความจำมากกว่าทักษะกระบวนการคิด จึงทำให้ไม่เกิดกระบวนการเรียนรู้อย่างแท้จริงในตัวผู้เรียน (ดร.ณิ จาปาทอง, 2560; สิริวรรณ ศรีพหล, 2560) ทั้งนี้เนื้อหาข้อเท็จจริงในแต่ละสาระยังมีค่อนข้างมาก ทำให้ผู้สอนต้องเลือกใช้วิธีการสอนแบบบรรยายเป็นหลัก (อัญชลี สุขในสิทธิ์ และ จิณณวัตร เลิศประดิษฐ์, 2564) รวมไปถึงการสอนที่เน้นการท่องจำจะทำให้ผู้เรียนคิดว่าการเรียนวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเรียนเพื่อไปสอบเท่านั้น ผู้สอนต้องเชื่อมโยงความรู้เข้าสู่ชีวิตประจำวันของผู้เรียนให้ได้ อันสะท้อนให้เห็นถึงการเตรียมพลเมืองออกสู่สังคม (ผู้จัดการออนไลน์, 2561) นอกจากนี้ การสอนที่เน้นข้อเท็จจริงมากกว่าการพัฒนาความคิดรวบยอดให้แก่ผู้เรียนยังคงเป็นปัญหา หรือแม้ผู้สอนจะมุ่งสอนความคิดรวบยอดให้แก่ผู้เรียน แต่ยังสอนในลักษณะของการให้นิยามความหมายและกำหนดความคิดรวบยอดที่มีคุณค่าต่อการพัฒนาผู้เรียนไปสู่ความเป็นพลเมืองดีไม่ได้

ผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเป็นช่วงวัยรุ่นตอนปลายและเป็นช่วงวัยระหว่างวัยเด็กกับวัยผู้ใหญ่ นับเป็นช่วงวัยที่มีความสำคัญเนื่องจากกำลังค้นหาตนเองเพื่อตัดสินใจในการเลือกอาชีพและสำรวจสมรรถภาพและศักยภาพของตน ศึกษาโลกภายนอก เพื่อนำไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต ทั้งยังพบกับการเปลี่ยนแปลงของระบบร่างกาย ระบบเพศ จิตใจ อารมณ์ สังคม สติปัญญา และจริยธรรม อันแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล (กระทรวงสาธารณสุข, 2546) ในวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมจึงมีความจำเป็นที่จะต้องจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนรู้และแสวงหาความรู้จากแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ ด้วยตนเอง มุ่งศึกษาความเป็นไปของโลกอย่างกว้างขวางและลึกซึ้ง เป็นบุคคลที่รู้จักเลือกและตัดสินใจในการบริโภคได้อย่างเหมาะสม มีความภูมิใจในความเป็นไทย และประวัติศาสตร์ของชาติไทย มีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทยและสิ่งแวดล้อม ปฏิบัติตนตามหลักธรรม คำสอนของศาสนา มีความรู้ คุณธรรม และจริยธรรมที่นำไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต ตลอดจนเป็นพลเมืองที่ดี ยึดมั่นในหลักการ

การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข อยู่ร่วมกับผู้อื่นและสังคม ได้อย่างมีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552)

การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนเป็นเป้าประสงค์หนึ่งที่ปรากฏในแผนพัฒนาการศึกษา ขั้นพื้นฐาน ระยะ 5 ปี (พ.ศ.2566-2570) ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น โดยเฉพาะกลยุทธ์ที่ 3 ยุทธศาสตร์คุณภาพการศึกษาให้ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้ มีทักษะการเรียนรู้ มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 อีกทั้งมุ่งให้ผู้เรียนเป็นคนดี มีความรักในสถาบันหลักของชาติ ยึดมั่นการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รวมถึงพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะและทักษะ ด้านการอ่าน การคิดขั้นสูงและด้านอื่น ๆ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและเชื่อมโยงสู่ อาชีพและการมีงานทำอันสอดคล้องกับความต้องการของประเทศ (กลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น, 2566)

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นถึงความสำคัญของการเรียนการสอนในวิชา สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมที่ซึ่งจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงจากการเน้นการถ่ายทอด ข้อเท็จจริงเพียงอย่างเดียวสู่การจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการสร้างความคิดรวบยอดในผู้เรียน จากสาระการเรียนรู้ทั้ง 5 สาระ เพื่อเตรียมผู้เรียนให้เป็นพลเมืองดีของชาติ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจ ต่อการพัฒนาความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอน ปลายสู่ความเป็นพลเมืองดี อันจะเป็นแนวทางให้แก่ครูสังคมศึกษาทุกท่านนำไปเลือกใช้ในการ จัดการเรียนการสอนสืบต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในระดับ ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสู่ความเป็นพลเมืองดี
2. เพื่อประเมินคุณภาพของความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสู่ความเป็นพลเมืองดี

ความสำคัญของการวิจัย

ความสำคัญของการวิจัยในครั้งนี้ มีดังนี้

1. ครูผู้สอนสามารถนำความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมไปใช้ในการ พัฒนาความคิดรวบยอดของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสู่ความเป็นพลเมืองดีได้

2. ครูผู้สอน นักวิจัยทางการศึกษาและบุคลากรทางการศึกษาได้แนวทางในการนำความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมไปพัฒนาในระดับชั้นอื่น หรือกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ ได้

3. ความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเหล่านี้สามารถนำไปกำหนดเป็นกรอบหรือนโยบายในการพัฒนามาตรฐานหลักสูตร ตลอดจนการจัดการศึกษาทางสังคมศึกษาได้

ขอบเขตของปัญหาหรือขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญทางด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และสังคมศึกษา สำหรับการสอบถามเพื่อสังเคราะห์ความคิดรวบยอดทางสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม 2) กลุ่มครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาตอนปลาย สำหรับประเมินผลการสังเคราะห์ความคิดรวบยอดทางสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสู่ความเป็นพลเมืองดีจากผู้เชี่ยวชาญ

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจะพัฒนามาจากมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดสาระภูมิศาสตร์ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ใน 5 สาระ ได้แก่ สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์

นิยามศัพท์เฉพาะ

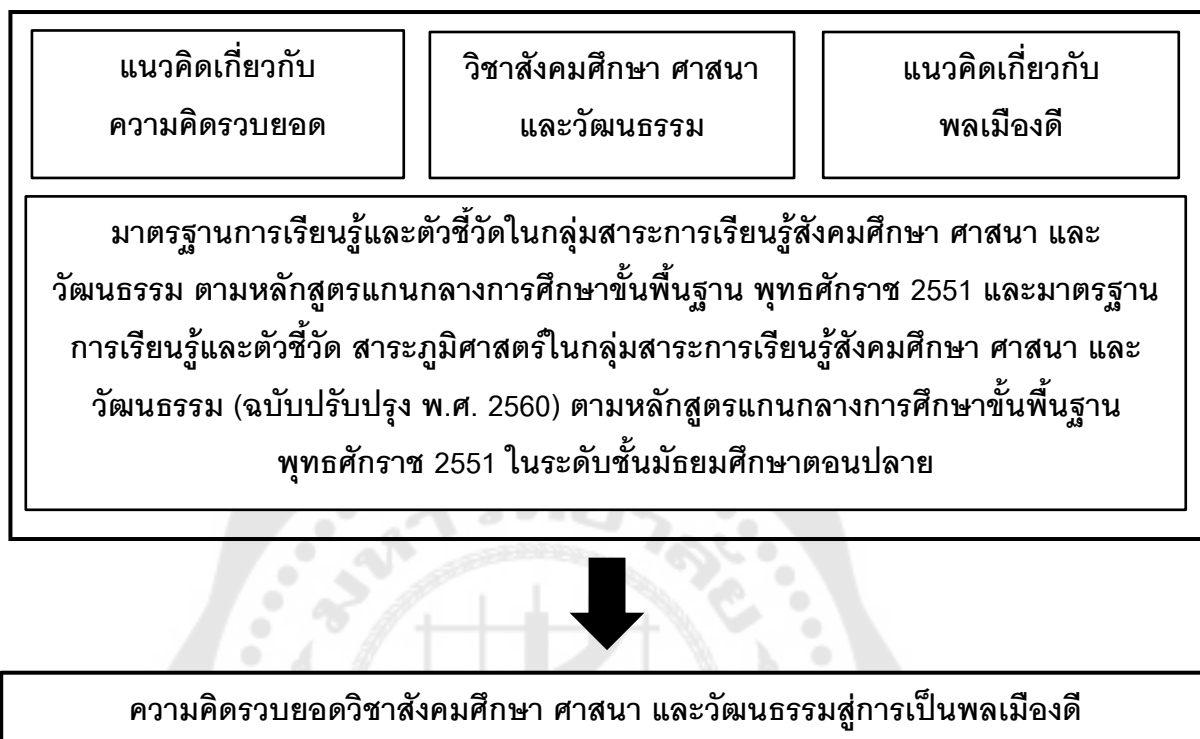
ความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม หมายถึง ข้อสรุปภาพรวมของความรู้ความเข้าใจในสาระทั้ง 5 สาระ ประกอบด้วย สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ อย่างลึกซึ้งซึ่งเป็นข้อเท็จจริงที่

มีลักษณะของบางประการหรือหลายประการร่วมกันโดยผ่านการอธิบายหรือยกตัวอย่างประกอบที่ได้จากการสะสมประสบการณ์ของแต่ละบุคคลอันเป็นพื้นฐานของการคิดและนำไปประยุกต์ใช้ต่อยอดกับองค์ความรู้อื่น ๆ ได้ และสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นพลเมืองดี

พลเมืองดี หมายถึง บุคคลผู้มีความรู้ ทักษะ กระบวนการ เจตคติ ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม เคารพสิทธิ เสรีภาพ และความแตกต่างระหว่างบุคคล มีความรับผิดชอบต่อตนเองและส่วนรวม เห็นคุณค่าความเป็นมนุษย์และให้เกียรติผู้อื่นทั้งการกระทำและความคิดอย่างเสมอภาค ยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย ปฏิบัติตนตามกฎหมาย กติกาสังคม ค่านิยมที่พึงประสงค์ และหลักคำสอนของศาสนาที่ตนเองนับถือ ใช้ความรู้ ทักษะ กระบวนการ เจตคติ ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม และเหตุผลในการดำเนินชีวิต รู้จักการประสานประโยชน์และนำไปประยุกต์ใช้ในการมีส่วนร่วม เสนอแนะ จัดสรร อนุรักษ์ สืบสานและร่วมแก้ไขปัญหาดังกิจกรรมทางการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในระดับท้องถิ่น ชุมชน สังคม และประเทศเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ตลอดจนมีจิตสำนึกและความปรารถนาดีต่อประเทศชาติ

การพัฒนาความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม หมายถึง กระบวนการในการสร้างความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสู่ความเป็นพลเมืองดี โดยศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับความคิดรวบยอด แนวคิดเกี่ยวกับวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม แนวคิดเกี่ยวกับพลเมืองดี มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย แล้วจัดทำแบบสอบถามเพื่อสังเคราะห์ข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญในแต่ละสาขาวิชาและประเมินความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญและครูผู้สอนรายวิชาในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จึงได้ความคิดรวบยอดของแต่ละสาระ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้นำเสนอตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับความคิดรวบยอด

- 1.1 ความหมายของความคิดรวบยอด
- 1.2 ความสำคัญของความคิดรวบยอด
- 1.3 ลักษณะของความคิดรวบยอด
- 1.4 ประเภทของของความคิดรวบยอด
- 1.5 การกำหนดความคิดรวบยอด

2. แนวคิดเกี่ยวกับวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

- 2.1 ความหมายของวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
- 2.2 ความสำคัญของวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
- 2.3 เป้าหมายของวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

3. แนวคิดเกี่ยวกับพลเมืองดี

- 3.1 ความหมายของพลเมืองดี
- 3.2 คุณลักษณะของพลเมืองดี

4. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551

4.1 สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

4.2 มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด สาระภูมิศาสตร์ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับความคิดรวบยอด

1.1 ความหมายของความคิดรวบยอด

ความคิดรวบยอด มีชื่อเรียกในภาษาไทยหลายคำที่นักการศึกษาได้กำหนดไว้ เช่น มโนทัศน์ มโนคติ มโนคติ มโนภาพ สังกัป ซึ่งล้วนมีความหมายเดียวกันและแปลเป็นคำในภาษาอังกฤษได้ตรงกัน คือ concept ดังนั้น ในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงเลือกใช้คำว่า ความคิดรวบยอด

ความรู้ทางสังคมศึกษาเป็นความรู้ที่คัดสรรมาจากสังคมศาสตร์และศาสตร์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องและเห็นควรว่าเหมาะสมแก่ผู้เรียนในสถานศึกษา จากการศึกษาเอกสารทั้งในประเทศและต่างประเทศสามารถแบ่งโครงสร้างของความรู้ได้เป็น 4 ประเภท ได้แก่ 1) ข้อเท็จจริง (fact) 2) ความคิดรวบยอด (concept) 3) หลักการ (generalization) 4) ทฤษฎี (theory) (Erickson, 2002; กิตติศักดิ์ ลักษณะ, 2562; นาดยา ปิณฑานนท์, 2542; พิชชาติ แก้วพวง, 2563; ลาวัญญ์ วิทยาวุฑฒิกุล และคณะ, 2554) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1) ข้อเท็จจริง (fact) เป็นความรู้ประเภทแรกมีลักษณะเป็นข้อมูลดิบที่ได้จากการสังเกตและตรวจสอบซ้ำโดยนักสังคมศาสตร์ เป็นข้อมูลเฉพาะอย่างที่เกี่ยวข้องกับผู้คน วัตถุสิ่งของ ปรากฏการณ์ต่าง ๆ หรือข้อมูลที่ได้มาจากหนังสือ ความรู้ต่าง ๆ ซึ่งมักแสดงข้อมูลในลักษณะของข้อความธรรมดา ตัวเลข ตาราง หรือแผนภูมิ อีกทั้งเป็นข้อมูลที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้เมื่อเวลาสถานที่ หรือสถานการณ์เปลี่ยนแปลงไป โดยข้อเท็จจริงนี้เป็นประเภทของความรู้ที่มีจำนวนมากและปรากฏอยู่ในหนังสือแบบเรียนของวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ซึ่งไม่ใช่ความรู้ปลายทางของวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม แต่ข้อเท็จจริงนับเป็นความรู้พื้นฐานที่นำไปสู่การพัฒนาความรู้ในระดับที่สูงขึ้น คือ ความรู้ประเภทความคิดรวบยอด หลักการและทฤษฎี ตามลำดับ

2) ความคิดรวบยอด (concept) เป็นความรู้ที่สรุปมาจากข้อเท็จจริง (fact) ต่าง ๆ โดยการจัดประเภท หมวดหมู่ แบ่งชั้น และพิจารณาคุณลักษณะหรือส่วนประกอบร่วมกันซึ่งแสดงให้เห็นถึงความรู้ความเข้าใจต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งผ่านการอธิบายและใช้ตัวอย่างประกอบ และมีทั้งความคิดรวบยอดที่เป็นนามธรรมและรูปธรรม

3) หลักการ (generalization) เป็นความรู้ที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างความคิดรวบยอดตั้งแต่ 2 ความคิดรวบยอดขึ้นไป เป็นกฎเกณฑ์หลักการในลักษณะการบรรยายที่เป็นเหตุเป็นผล เป็นเงื่อนไข สามารถตัดสินพิจารณาและนำไปประยุกต์ใช้ได้ในขอบเขตที่กว้างขวาง

4) ทฤษฎี (theory) เป็นความรู้ที่ได้มาจากหลักการ อธิบายถึงเรื่องใดเรื่องหนึ่งในลักษณะแสดงความสัมพันธ์อย่างเป็นระบบและเป็นเหตุเป็นผลโดยผ่านการทดสอบหรือการพิสูจน์จนได้รับความเชื่อมั่น ซึ่งจัดเป็นระดับความรู้ระดับสูง

โดยความคิดรวบยอด หมายถึง ความรู้ความเข้าใจอันลึกซึ้งในเรื่องใดเรื่องหนึ่งซึ่งเป็นภาพรวมขององค์ความรู้ในเรื่องนั้น ๆ โดยเป็นคำหรือวลีที่ได้จากการจัดประเภท หมวดหมู่ แบ่งชั้น และพิจารณาคุณลักษณะหรือส่วนประกอบร่วมกันมี (De Cecco, 1968; Good และคณะ, 1973; Merrill, 1977; Savage, 1996; Sunal, 1990; เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2545; ชนาธิป พรกุล, 2557; ธวัชชัย ชัยจิรฉายากุล, 2520; เนตรนพิชญ์ จำปาทองเทศ, 2546; ปรีชา ธรรมมา, 2543; วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา, 2555; เอมจันทร์ สุวินทวงศ์, 2526) และต้องอาศัยการอธิบายหรือใช้ตัวอย่างประกอบเพื่อแสดงถึงความรู้ความเข้าใจในความคิดรวบยอดนั้น ซึ่งมีความแตกต่างกันตามวัย วุฒิภาวะ ความรู้และประสบการณ์ของผู้เรียน (Jarolimek, 1986; นาดยา ปิลันธนาพันธ์, 2542) นอกจากนี้ผู้เรียนยังสามารถนำความคิดรวบยอดไปเชื่อมโยง ต่อยอดกับองค์ความรู้อื่น ๆ และนำไปสร้างสรรค์นวัตกรรมได้ (วิชัย วงษ์ใหญ่ และ มารุต พัฒนาผล, 2562)

จากความหมายดังกล่าวสรุปได้ว่า ความคิดรวบยอดหมายถึง ข้อสรุปภาพรวมของความรู้ความเข้าใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างลึกซึ้งซึ่งเป็นข้อเท็จจริงที่มีลักษณะบางประการหรือหลายประการร่วมกันโดยผ่านการอธิบายหรือยกตัวอย่างประกอบที่ได้จากการสะสมประสบการณ์ของแต่ละบุคคลอันเป็นพื้นฐานของการคิดและนำไปประยุกต์ใช้ต่อยอดกับองค์ความรู้อื่น ๆ ได้

1.2 ความสำคัญของความคิดรวบยอด

ความคิดรวบยอดนับว่าเป็นจุดมุ่งหมายที่สำคัญประการหนึ่งในการจัดการศึกษาให้แก่ผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยความคิดรวบยอดนั้นมีความสำคัญเนื่องจากเป็นกรอบความรู้ความเข้าใจต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งของผู้เรียนหรือต้นแบบสร้างขึ้นที่ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้สิ่งอื่น ๆ ได้อย่างรวดเร็วและลดการจดจำเนื้อหารายละเอียดในแต่ละเรื่อง เนื่องจากสามารถจำแนก จัดหมวดหมู่ และเชื่อมโยงกับความคิดรวบยอดเดิมที่มีอยู่เดิมจนเกิดขอบข่ายขององค์ความรู้ที่กว้างขึ้น สามารถเชื่อมโยงความรู้ต่าง ๆ นำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์อื่นและนำไปสร้างสรรค์นวัตกรรมได้ (De Cecco, 1968; เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2545; นวลจิตต์ เขาวงกตพิงค์, 2537; ปรีชา ธรรมมา, 2543; วิชัย วงษ์ใหญ่ และ มารุต พัฒนาผล, 2562; วิทวัฒน์ ชัตติยะมาน และ อมลวรรณ วีระธรรมโม, 2549; สุวิทย์ มูลคำ, 2547) ส่วน นาดยา ภัทรแสงไทย (2525) ได้กล่าวถึงเพิ่มเติมเกี่ยวกับความคิดรวบยอดในวิชาสังคมศึกษา ไว้ว่า การเรียนรู้ความคิดรวบยอดจะทำให้ผู้เรียนมองเห็นสิ่งต่าง ๆ ที่เรียนอย่างมีความหมาย มีความเที่ยงตรง และเห็น

ความสัมพันธ์ระหว่างความคิดรวบยอดต่าง ๆ รวมทั้งช่วยให้ผู้เรียนมีอิสระในการคิดและแสดงความคิดเห็นจากสิ่งที่จำกัดไปยังสิ่งเฉพาะอย่าง หรือสามารถคิดและเรียนรู้จากสิ่งที่เป็นนามธรรมได้ในรูปของรูปธรรม จนสามารถสื่อสารหรือสื่อความหมายของสิ่งนั้นอันสะท้อนให้เห็นถึงความรู้ความเข้าใจในความเป็นจริงของสังคม ซึ่งสอดคล้องกับ ลาวัณย์ วิทยายุทธมิกุล (2547) และ อิทธิเดช น้อยไม้ (2564) ที่กล่าวไว้ว่า ความคิดรวบยอดและการคิดบนพื้นฐานของความคิดรวบยอดช่วยให้การเรียนรู้ของผู้เรียนในวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมมีความหมายต่อการดำเนินชีวิตประจำวันและเป็นเครื่องมือสำคัญในการแสวงหาความรู้โดยวิธีสืบเสาะหาความรู้ (inquiry) ซึ่งผู้เรียนจะใช้ความคิดรวบยอดที่มีอยู่แต่เดิมหรือที่ได้รับการพัฒนาขึ้นแล้วไปทำความเข้าใจกับสิ่งที่พบใหม่ ทำให้เกิดความเข้าใจสิ่งใหม่ที่มีความหมายที่ลึกซึ้งมากยิ่งขึ้นและไม่ต้องเรียนซ้ำในเรื่องเดิม เนื่องจากสามารถนำความคิดรวบยอดที่มีไปจัดประเภท หยอดหมู่ แบ่งชั้นตามลักษณะที่มีร่วมหรือต่างกันนำไปสู่การปรับใช้ การตัดสินใจเมื่อต้องเผชิญกับสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างเหมาะสม และยังช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรอบคอบในการวินิจฉัยเรื่องราวต่าง ๆ ได้อย่างครอบคลุม มีเหตุผล ไม่ด่วนสรุปลงความเห็นหรือตัดสินใจ ตลอดจนสามารถอธิบายความเป็นจริงและทำความเข้าใจกับปรากฏการณ์บนโลกและสิ่งแวดล้อมได้

นอกจากนี้ การศึกษาเอกสารจากต่างประเทศอื่น ๆ ได้กล่าวถึงความสำคัญของความคิดรวบยอดไว้สอดคล้องกัน ว่า ความคิดรวบยอดช่วยพัฒนาทักษะการคิดและการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ช่วยพัฒนาความรู้ความเข้าใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้นและสามารถเชื่อมโยงความรู้ระหว่างสาขาวิชาต่าง ๆ ได้ จนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในบริบทต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Beal, 2013; Erickson, 2002; ScooNews, 2023; The Government of Ontario, 2024; The Minnesota Center for Social Studies Education, 2024)

สรุปได้ว่า ความคิดรวบยอดมีความสำคัญที่ช่วยผู้เรียนในการลดความจำของรายละเอียดเนื้อหาที่ไม่จำเป็น ลดภาระการจดจำของสมอง และสรุปเป็นภาพรวมของความรู้ที่เป็นลักษณะร่วมของเรื่องใดเรื่องหนึ่งและเกิดขอบข่ายของความรู้ที่ขยายกว้างออกไปได้โดยไม่จำกัด จนสามารถใช้ความคิดรวบยอดมาในการสืบเสาะหาความรู้ (inquiry) นำไปสู่การประยุกต์ใช้ การตัดสินใจ การแก้ไขปัญหา การเรียนรู้ หรือสถานการณ์อื่น ๆ ที่กำลังเผชิญในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนเกิดความเข้าใจต่อปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมและสิ่งแวดล้อมรอบตัวมากยิ่งขึ้น

1.3 ลักษณะของความคิดรวบยอด

ความคิดรวบยอดจะมีลักษณะเป็นข้อสรุปของความรู้ความเข้าใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยมีสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่สำคัญร่วมกันเป็นแกนหลัก นั่นคือ คุณสมบัติและลักษณะสำคัญ จนสามารถนำมาจัดอยู่ในหมวดหมู่เดียวกันได้ภายใต้บริบททางสังคมและสิ่งแวดล้อม ณ ช่วงเวลา สถานที่ และสังคมนั้น และความคิดรวบยอดมีลักษณะเป็นกรอบทางความคิด เป็นเค้าโครงของลักษณะที่เป็นแกนหลักของสิ่งนั้น ซึ่งแสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ ที่อยู่ร่วมกันได้และสามารถเชื่อมโยงไปยังความคิดรวบยอดอื่น ๆ ได้เช่นกัน อีกทั้งความคิดรวบยอดมีความยืดหยุ่นเปลี่ยนแปลงได้ตามบริบททางสังคมวัฒนธรรม ค่านิยมในสังคม การได้รับความรู้ใหม่หรือประสบการณ์ใหม่ตามกาลเวลาและช่วงวัย (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2545; สุวิทย์ มูลคำ, 2547) นอกจากนี้ Merrill (1977) และ นาดยา ภัทรแสงไทย (2525) กล่าวคล้ายคลึงกันว่า ความคิดรวบยอดเป็นลักษณะที่เป็นโครงร่างของสิ่งที่สามารถสังเกตเห็นได้ถึงความเหมือน คล้ายคลึงกัน หรือแตกต่างกัน มีการจัดกลุ่มเป็นประเภทตามลักษณะที่เหมือนกัน คล้ายคลึงกัน และแยกสิ่งต่าง ๆ ที่มีลักษณะแตกต่างกันหรือไม่สัมพันธ์กัน การจัดประเภทสิ่งต่าง ๆ ขึ้นอยู่กับลักษณะเฉพาะอย่างซึ่งประกอบด้วยสิ่งที่เป็นตัวอย่างและไม่ใช่ตัวอย่าง โดยประเภทของสิ่งต่าง ๆ นั้น สามารถกำหนดขึ้นได้ในรูปแบบของสัญลักษณ์ที่ปรากฏออกมาเป็นคำ หรือรูปแบบอื่น ๆ ที่สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของลักษณะต่าง ๆ ร่วมกัน ผ่านการให้คำอธิบายหรือนิยามกำกับไว้ และความคิดรวบยอดมีทั้งลักษณะที่เป็นนามธรรมและรูปธรรม ซึ่งสอดคล้องกับ Erickson and Lanning (2014) (Erickson and Lanning, 2014 อ้างถึงใน กิตติศักดิ์ ลักษณะ (2562)) ที่กล่าวว่า ความคิดรวบยอดมีลักษณะเป็นคำ วลีหรือประโยค ทั้งที่เป็นนามธรรมและรูปธรรม เป็นสิ่งที่ได้จากการจำแนก แบ่งประเภท แบ่งชั้น หาลักษณะร่วมและความแตกต่างของสิ่งต่าง ๆ พร้อมทั้งยกตัวอย่างของสิ่งที่ป็นลักษณะร่วมกัน อีกทั้งความคิดรวบยอดมีความเป็นสากล คือ สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ ทั้งนี้ความคิดรวบยอดที่เป็นนามธรรมจะมีความซับซ้อน สังเกตและความเข้าใจได้ยากกว่าความคิดรวบยอดที่เป็นรูปธรรม อีกทั้งยังสอดคล้องกับ Erickson (2002) ที่กล่าวว่า ความคิดรวบยอดจะแสดงออกด้วยคำ 1-2 คำ มีลักษณะเหนือกาลเวลา มีความเป็นสากล เป็นนามธรรมและกว้างไกลซึ่งประกอบด้วยตัวอย่างและลักษณะทั่วไป

ส่วน ลาวินัย วิทยาอุทมิกุล (2547) ได้ให้ลักษณะสำคัญของความคิดรวบยอดวิชา สังคมศึกษา ไว้ดังนี้ ความคิดรวบยอดของวิชาสังคมศึกษามีทั้งในลักษณะของนามธรรมซึ่งมีความคิดรวบยอดระดับสูงมีความซับซ้อน และรูปธรรมซึ่งมีความคิดรวบยอดระดับต่ำไม่ซับซ้อน

โดยส่วนใหญ่ความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษามีลักษณะเป็นนามธรรม แสดงในรูปแบบของคำ วลี หรือสัญลักษณ์ เนื่องจากวิชาสังคมศึกษาเป็นวิชาที่เรียนรู้เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ กับสิ่งแวดล้อมรอบตัวทั้งทางกายภาพและทางสังคม อีกทั้งความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษาจะมี ลักษณะเป็นความคิดรวบยอดพื้นฐานหรือความคิดรวบยอดร่วมของสาขาวิชาต่าง ๆ ใน สังคมศาสตร์

สรุปได้ว่า ลักษณะของความคิดรวบยอด เป็นข้อสรุปภาพรวมของความรู้ความเข้าใจ ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างลึกซึ้งที่ได้จากการจำแนก แบ่งประเภท แบ่งชั้นและหาลักษณะร่วมที่ สำคัญ พร้อมด้วยสิ่งที่เป็นตัวอย่างและไม่เป็นตัวอย่าง โดยแสดงออกมาในรูปแบบของคำ วลีหรือ สัญลักษณ์อื่น ๆ ที่มีทั้งนามธรรมและรูปธรรม รวมทั้งสามารถเชื่อมโยงไปยังความคิดรวบยอด อื่น ๆ ได้ ทั้งนี้ความคิดรวบยอดและคำอธิบายนั้นมีความยืดหยุ่นเปลี่ยนแปลงได้ตามบริบททาง สังคมและสิ่งแวดล้อม หรือการได้รับประสบการณ์ใหม่

1.4 ประเภทของความคิดรวบยอด

จากการศึกษาเอกสารต่าง ๆ สรุปประเภทของความคิดรวบยอดที่ได้จากนักวิชาการ หลายท่าน ดังนี้

นาตยา ภัทรแสงไทย (2525) แบ่งประเภทของความคิดรวบยอดได้เป็น 3 ประเภท ได้แก่ ความคิดรวบยอดที่มีลักษณะเป็นคำนาน ความคิดรวบยอดทางค่านิยม และ ความคิดรวบยอดที่เป็นวิธีการ

วิไลวรรณ ตริศรี ชะนะมา (2537) กล่าวว่า ประเภทของความคิดรวบยอดในแต่ ละวิชาอาจจะไม่เหมือนกัน แต่พอสรุปประเภทของความคิดรวบยอดได้ 3 ประเภท ได้แก่ ความคิด รวบยอดที่แบ่งตามธรรมชาติ ความคิดรวบยอดที่แบ่งตามโครงสร้าง และความคิดรวบยอดที่แบ่ง ตามหน้าที่

พรพิมล ยังฉิม (2546) แบ่งประเภทของความคิดรวบยอดเป็นความคิดรวบยอด ที่เป็นลักษณะร่วมตามความสัมพันธ์ แบบแยกลักษณะ และแบบเชิงวิเคราะห์

ลาวัณย์ วิทยายุทธภูมิกุล (2547) แบ่งประเภทของความคิดรวบยอดได้เป็น ความคิดรวบยอดวิพากษ์กับความคิดรวบยอดกระบวนวิธี หรือความคิดรวบยอดบอกลักษณะกับ ความคิดรวบยอดประเมินค่านิยม

มารุฒ พัฒนาผล (2562) แบ่งประเภทของความคิดรวบยอด ออกเป็น 10 ประเภท ได้แก่ ความคิดรวบยอดที่เป็นลักษณะร่วม (Conjunctive concept) ความคิดรวบยอดที่เป็นการ แยกลักษณะ (Disjunctive concept) ความคิดรวบยอดที่เป็นสิ่งที่สัมพันธ์กัน (Relational

concept) ความคิดรวบยอดที่เป็นเหตุเป็นผลกัน (Logical concept) ความคิดรวบยอดที่เป็นไปตามธรรมชาติ (Nature concept) ความคิดรวบยอดที่เป็นรูปธรรม (Concrete concept) ความคิดรวบยอดที่สามารถกำหนดคำจำกัดความ (Defined concept) ความคิดรวบยอดที่เป็นข้อมูลความจริง (Substantive concept) ความคิดรวบยอดที่เป็นคุณค่า (Value concept) และความคิดรวบยอดที่เป็นวิธีการ (Methodological concept)

Bruner (1956) De Cecco (1968) Merrill (1977) และ Savage (1996) จำแนกความคิดรวบยอดไว้สอดคล้องกัน โดยแบ่งเป็น 3 ประเภท ได้แก่

- 1) ความคิดรวบยอดที่มีลักษณะรวม (Conjunctive concepts) คือ ความคิดรวบยอดที่เกิดจากลักษณะเฉพาะร่วมกัน
- 2) ความคิดรวบยอดที่มีคุณลักษณะที่แย้งกัน (Disjunctive concepts) คือ ความคิดรวบยอดที่มีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน
- 3) ความคิดรวบยอดที่มีลักษณะเชิงสัมพันธ์ (Relational concepts) คือ ความคิดรวบยอดที่อาศัยความสัมพันธ์ระหว่างส่วนประกอบของกลุ่มมาพิจารณาเพื่อหาลักษณะร่วม

Developmental Psychology today (1971) (Developmental Psychology today, 1971 อ้างถึงใน ธวัชชัย ชัยจิตยากุล (2520)) ได้จำแนกความคิดรวบยอดออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ ความคิดรวบยอดที่มีลักษณะรวมกัน (Superordinate Concept) ความคิดรวบยอดที่เป็นเชิงสัมพันธ์ (Relational concept) และความคิดรวบยอดที่เป็นเชิงวิเคราะห์ (Analytical concept)

สรุปได้ว่า ประเภทของความคิดรวบยอดสามารถจำแนกได้เป็นหลายประเภท โดยพิจารณาจากลักษณะรวมของความคิดรวบยอดเป็นสำคัญ

1.5 การกำหนดความคิดรวบยอด

การกำหนดความคิดรวบยอดให้แก่ผู้เรียนในสถานศึกษานั้นเป็นสิ่งที่ครูผู้สอนต้องคำนึงถึงเป็นสำคัญ เนื่องด้วยข้อเท็จจริงในวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมนั้นมีจำนวนมาก ความคิดรวบยอดจึงเป็นภาพรวมของความรู้ความเข้าใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่ครูผู้สอนมีความประสงค์จะให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียนหลังจากผ่านกระบวนการเรียนการสอน อีกทั้งความคิดรวบยอดที่กำหนดขึ้นจะนำไปสู่การเขียนสาระสำคัญและการสร้างเนื้อหาสาระการเรียนรู้ตามลำดับ (วิไลวรรณ ตรีศรี ชะนะมา, 2537) รวมทั้งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองดี

ตามจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาระดับชาติและเป้าหมายของวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา, 2555)

จากการศึกษาเอกสารต่าง ๆ มีนักวิชาการที่เสนอแนวทางการกำหนดความคิดรวบยอด ดังนี้

1. การกำหนดความคิดรวบยอด มีแนวทาง ดังนี้

ลาวัณย์ วิทญานุกุล (2547) กล่าวว่า การกำหนดความคิดรวบยอดสามารถทำได้ 2 แนวทาง คือ 1) เลือกจากที่หน่วยงานหรือองค์กรได้จัดทำหรือเสนอแนะไว้ 2) เลือกจากการศึกษาหลักสูตร คำอธิบายรายวิชาหรือในหนังสือแบบเรียน โดยการคัดเลือกเนื้อหาและกำหนดขอบข่ายต้องคำนึงถึงเกณฑ์การคัดเลือก

วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา (2555) สิริวรรณ ศรีพหล รุ่งนภา นุตราชวงศ์ และ เจษฎา กิตติสุนทร (2554) กล่าวว่า เนื้อหาและความคิดรวบยอดในสังคมศึกษานั้นมีอยู่จำนวนมากต้องคำนึงถึง 1) ขอบเขต (scope) เนื้อหาและความคิดรวบยอดนั้นมีความกว้างหรือลึกซึ้งมากระดับใดโดยคำนึงถึงความคิดรวบยอดพื้นฐานของสังคมศาสตร์ ธรรมชาติของวิชา ผู้เรียน ความต้องการของสังคมและสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของสังคมนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพสูงสุด 2) การเรียงลำดับ (sequence) เนื้อหาและความคิดรวบยอดที่นำมาใช้ในสถานศึกษาต้องคำนึงถึงวุฒิภาวะ ความสนใจ การเรียนรู้และระดับความรู้ของผู้เรียน รวมทั้งระดับความยากง่ายของเนื้อหาและความคิดรวบยอดนั้น

วรรณรัตน์ ศรีกนก (2561) กล่าวว่า การวางแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ความคิดรวบยอดเป็นฐานนั้นมีประเด็นสำคัญที่ต้องคำนึงถึง โดยการเตรียมความคิดรวบยอดนั้นต้องสกัดความคิดรวบยอดที่สำคัญจากเนื้อหาที่เตรียมไว้ด้วยความเข้าใจอย่างถ่องแท้ โดยการเขียนกรอบความคิดรวบยอด (conceptual framework) แล้วจัดเรียงความคิดรวบยอดจากง่ายไปยากหรือจากพื้นฐานไปสู่การประยุกต์ใช้ จากนั้นวิเคราะห์ความสอดคล้องและตรวจสอบความคิดรวบยอดเหล่านั้นกับวัตถุประสงค์หลักสูตร รายวิชาและบริบทอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

Wiggins และ McTighe (2005) กล่าวถึง การกำหนดความคิดรวบยอด สรุปได้ดังนี้

1. ศึกษากรอบหลักสูตรหรือมาตรฐานการเรียนรู้ ค้นหาและวิเคราะห์ความคิดรวบยอดหรือแนวคิดหลักที่ปรากฏในเป้าหมายของการเรียนรู้นั้น โดยพิจารณาจากคำหรือวลีที่ปรากฏซ้ำกันหรือมีลักษณะบางประการร่วมกัน

2. พิจารณากำหนดคำความคิดรวบยอดที่ได้จากการศึกษากรอบหลักสูตรหรือมาตรฐานการเรียนรู้

3. พิจารณาคำความคิดรวบยอดที่กำหนดในประเด็นต่อไปนี้ ความสำคัญต่อการเรียนรู้ ความเป็นสากล ข้อคิด ทักษะหรือกระบวนการ การนำไปประยุกต์ใช้ และคุณค่าของการเรียนรู้

4. วิเคราะห์และจัดลำดับเนื้อหาตามความสำคัญ เนื่องจากเนื้อหาที่มีมากเกินไปจึงต้องพิจารณาว่าสิ่งไหนที่ต้องรู้หรือต้องทำความเข้าใจก่อน และจัดลำดับตามความลึกซึ้ง

5. การเขียนคำอธิบายเกี่ยวกับความคิดรวบยอด โดยการอธิบายเป็นประโยคที่ต้องชัดเจนและสามารถพิสูจน์ได้

นอกจากนี้ Ausubel, Gagne และ Klausmeier and Frayer อ้างถึงใน (สุรางค์ ไคว์ตระกูล, 2554) ได้เสนอหลักการสอนความคิดรวบยอดที่สะท้อนให้เห็นถึงการกำหนดความคิดรวบยอดให้แก่ผู้เรียนที่ให้ความสำคัญต่อการจัดเรียงเรียงข้อมูล มีรายละเอียด ดังนี้

Ausubel (1963) ได้เสนอทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความหมาย ไว้ว่า ก่อนจะเริ่มบทเรียน ครูผู้สอนต้องรวบรวม เรียบเรียงสิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียนรู้ไว้อย่างมีระเบียบแบบแผนเป็นหมวดหมู่ มีหัวข้อชี้ให้เห็นเด่นชัดและง่ายต่อการเข้าใจและมีความหมายต่อผู้เรียน การเรียนรู้ที่มีความเข้าใจและมีความหมายจะเกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนได้รวมหรือเชื่อมโยง (Subsumer) สิ่งที่ยังไม่รู้ใหม่ซึ่งอาจจะเป็นความคิดรวบยอดหรือความรู้ที่ได้รับใหม่ในโครงสร้างทางสติปัญญา (Cognitive Structure) กับความรู้เดิมที่อยู่ในสมองของผู้เรียน และใช้เทคนิค Advance Organizers ที่เชื่อมช่องว่างระหว่างความรู้ที่ผู้เรียนได้เรียนรู้แล้วกับความคิดรวบยอดใหม่ที่ต้องเรียนรู้เพื่อจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในเนื้อหาของใหม่และช่วยในการจำได้ดีขึ้น ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของความคิดรวบยอด ดังนี้ 1) เป็นโครงสร้างพื้นฐานของสติปัญญาที่มีการจัดลำดับชั้นจากกว้างไปสู่เฉพาะเจาะจง 2) ช่วยให้การเรียนรู้ใหม่มีความหมาย คือ เมื่อผู้เรียนได้รับข้อมูลใหม่จะสามารถเชื่อมโยงข้อมูลนั้นเข้ากับความคิดรวบยอดที่ผู้เรียนมีอยู่แล้วได้ ข้อมูลใหม่นั้นก็จะมีมีความหมายและถูกจัดเก็บในหน่วยความจำระยะยาวได้ง่ายขึ้น 3) ความคิดรวบยอดเปรียบเสมือนโครงสร้างที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถจัดระเบียบข้อมูลใหม่ให้เข้ากับโครงสร้างทางสติปัญญาของตนเอง 4) การเรียนรู้ที่ผ่านการเชื่อมโยงกับความคิดรวบยอดเดิมจะทำให้ความรู้คงทนและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ที่หลากหลายได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งเรียกหลักการสอนความคิดรวบยอดนี้ว่า วิธี Top-Down ส่วน Gagne (1977) ได้เสนอหลักการสอนที่ตรงข้ามกับ Ausubel นั่นคือ วิธี Bottom-up Model ซึ่งมีหลักการว่า การสอนความคิดรวบยอด

ควรเริ่มจากความคิดรวบยอดที่เฉพาะและง่ายก่อน โดยให้ผู้เรียนทราบคำจำกัดความและลักษณะของความคิดรวบยอดเพื่อจะใช้เป็นพื้นฐานที่จะสร้างกฎหรือหลักการที่จะเรียนรู้ความคิดรวบยอดที่กว้างหรือสูงขึ้นและมองเห็นความสัมพันธ์ของความคิดรวบยอดเฉพาะกับความคิดรวบยอดรวม อีกทั้ง Klausmeier and Frayer (1969) ได้เสนอหลักการสอนความคิดรวบยอดไว้ 3 รูปแบบ คือ 1) การสอนความคิดรวบยอดขั้นรูปธรรมและขั้นเหมือน 2) การสอนความคิดรวบยอดประเภทการจัดกลุ่มขั้นต้น 3) การสอนความคิดรวบยอดขั้นที่มีวุฒิภาวะและขั้นสูง

2. การคัดเลือกเนื้อหาและกำหนดขอบข่าย ขอบข่ายของความคิดรวบยอดนั้นเป็นเนื้อหาความรู้ที่เกี่ยวข้องกับสาระทั้ง 5 สาระ ในวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และความคิดรวบยอดพื้นฐานทางสังคมศาสตร์ (นาตยา ภัทรแสงไทย, 2525; วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา, 2555; สิริวรรณ ศรีพหล รุ่งนภา นุตราชวงศ์ และเจษฎา กิตติสุนทร, 2554) และยังหมายรวมถึงทักษะ และเจตคติอีกด้วย (Goodlang และ Zhixin, 1992 อ้างถึงใน (นาตยา ปิรันธนา นนท์, 2564)) โดยการคัดเลือกเนื้อหาและกำหนดขอบข่ายมีประเด็นพิจารณาที่ว่า ความเที่ยง (Validity) เป็นตัวแทนของแนวความคิดหรือสาระสำคัญที่มีความเป็นจริง มีความร่วมสมัยกับการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน ความมีนัยสำคัญ (Significance) ส่งเสริมต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ เจตคติและค่านิยม รวมทั้งเป็นข้อมูลพื้นฐานที่สามารถอธิบายสิ่งสำคัญที่ปรากฏบนโลกในยุคปัจจุบันได้ ความเหมาะสม (Appropriateness) ความรู้ ทักษะ กระบวนการ เจตคติและค่านิยมนั้นมีความหมายต่อผู้เรียน เหมาะสมกับความสนใจและความต้องการของผู้เรียน การนำไปใช้ (Utility) ความรู้ ทักษะ กระบวนการ เจตคติและค่านิยมมีประโยชน์ต่อผู้เรียน สะท้อนให้เห็นว่าสิ่งที่เรียนนั้นมีความสำคัญต่อผู้เรียนที่จะนำไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต การทำงานและการศึกษาต่อ (Ornstein และ Hunkins, 2017; นาตยา ภัทรแสงไทย, 2525; ลาวัณย์ วิทยาอุทพิกุล, 2547; เอมจันทร์ สุวินทวงศ์, 2526) ความสามารถในการเรียนรู้ (Learnability) การคัดเลือกเนื้อหาทั้งความรู้ ทักษะ กระบวนการ เจตคติและค่านิยมต้องเกิดความสมดุลในความกว้างและลึกซึ้งของข้อมูลและต้องคำนึงถึงวุฒิภาวะ ช่วงวัยและพัฒนาการของผู้เรียน (Ornstein และ Hunkins, 2017; นาตยา ปิรันธนา นนท์, 2564; ลาวัณย์ วิทยาอุทพิกุล, 2547; วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา, 2555) นอกจากนี้ ลาวัณย์ วิทยาอุทพิกุล (2547) กล่าวถึง ความคงทน (Durability) เนื้อหาที่มีความสำคัญต่อเนื่องกันยาวนาน อีกทั้ง Ornstein และ Hunkins (2017) ยังเสนอเพิ่มเติมว่าต้องพิจารณาถึง การเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-Sufficiency) ความรู้ ทักษะ กระบวนการ เจตคติและค่านิยม ผู้เรียนสามารถที่จะเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างอิสระ สะท้อนถึงความสามารถในการพึ่งพาตนเองในด้านการเรียนรู้ซึ่งจัดเป็นการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

อีกทั้งผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงสติปัญญา อารมณ์ และจิตวิญญาณของตนกับผู้อื่นได้ และสุดท้ายความเป็นไปได้ (Feasibility) ต้องคำนึงถึงระยะเวลาในการเรียนรู้สิ่งนั้น การใช้ทรัพยากรสื่ออุปกรณ์หรืออื่น ๆ สำหรับการเรียนรู้สิ่งนั้น รวมทั้งความเชี่ยวชาญของบุคลากร

สรุปได้ว่า การกำหนดความคิดรวบยอดที่สำคัญให้แก่ผู้เรียนในสถานศึกษามีขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาและวิเคราะห์หลักสูตร มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด
2. วิเคราะห์ลักษณะร่วมหรือคำสำคัญที่ปรากฏร่วมกันในแต่ละมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด
3. ระบุมุมความคิดรวบยอดที่ได้ โดยมีการคัดเลือกเนื้อหาและกำหนดขอบข่าย จากเกณฑ์ต่าง ๆ ดังนี้ ความเที่ยง (Validity) ความมีนัยสำคัญ (Significance) ความเหมาะสม (Appropriateness) การนำไปใช้ (Utility) ความสามารถในการเรียนรู้ (Learnability) ความคงทน (Durability) การเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-Sufficiency) และความเป็นไปได้ (Feasibility)
4. จัดลำดับความคิดรวบยอดตามโดยคำนึงถึงขอบข่ายและลำดับการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ
5. กำหนดคำอธิบายความคิดรวบยอด โดยใช้ถ้อยคำหรือประโยคที่สื่อความหมายตรงไปตรงมา กระชับและเข้าใจง่าย
6. ตรวจสอบความคิดรวบยอดและคำอธิบายความคิดรวบยอดเหล่านั้น

2. แนวคิดเกี่ยวกับวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

2.1 ความหมายของวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

สังคมศึกษา คือ วิชาที่ว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมรอบตัวทั้งทางกายภาพและทางสังคม (จรรยา คุณมี, 2520) โดยคัดเลือกและรวบรวมเนื้อหาสาระในส่วนต่าง ๆ ของสังคมศาสตร์และศาสตร์อื่น ๆ ที่เล็งเห็นว่าสำคัญและเหมาะสมต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในระดับชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษา รวมทั้งบริบทของสถานศึกษา เพื่อเตรียมผู้เรียนให้เป็นพลเมืองที่ดี (National Council for the Social Studies, 2010c; Ralph C. Preston, 1974; Zevin, 2011; กิตติศักดิ์ ลักษณะนา, 2562; ประพนธ์ เดชชัย, 2536; พิชชาติ แก้วพวง, 2563; วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา, 2555; วันเพ็ญ วรณโกมล, 2544; สิริวรรณ ศรีพหล, 2552; อชิระ อุดมาน, 2567; อธิเดช น้อยไม้, 2560) และให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ กระบวนการ เจตคติ ค่านิยมที่เหมาะสม (Jarolimek, 1986; วิชาพรพรณ พินลา และ วิชาดา พินลา, 2561; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552) โดยสามารถบูรณาการสิ่งเหล่านี้มาปรับใช้

ในฐานะพลเมืองที่เป็นสมาชิกของสังคมได้ (นาตยา ปิณฑนนท์, 2564) นอกจากนี้ Michaelis (1996) ยังกล่าวเพิ่มเติมว่า สังคมศึกษายังมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะด้านการคิดและตัดสินใจที่จะนำไปประยุกต์ใช้กับการแก้ปัญหาสังคมและการวิพากษ์สังคม ตลอดจนการพัฒนาตนเองตามเอกลักษณ์

ดังจะเห็นได้ว่าความหมายของสังคมศึกษาสะท้อนให้เห็นถึงการอธิบายลักษณะของเนื้อหาวิชา การรวบรวมเนื้อหาสาระในลักษณะการบูรณาการจากศาสตร์ต่าง ๆ แบบสหวิทยาการที่ใช้สำหรับการสอนผู้เรียนในสถานศึกษาและเป้าหมายของสังคมศึกษา

จากความหมายของสังคมศึกษาพอสรุปได้ว่า สังคมศึกษาเป็นวิชาที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับสิ่งแวดล้อมรอบตัว โดยคัดสรรเนื้อหาสาระจากสังคมศาสตร์และศาสตร์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่เกิดจากการบูรณาการ มีการจัดเรียงขอบเขตและลำดับของเนื้อหาให้เหมาะสมกับวัย วุฒิภาวะ และประสบการณ์ของผู้เรียนตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษาภายในสถานศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนที่สามารถบูรณาการความรู้ ทักษะ กระบวนการ เจตคติ และค่านิยมมาปรับใช้ในชีวิตจริงเป็นพลเมืองที่ดีมีคุณภาพ

2.2 ความสำคัญของวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

การพัฒนาผู้เรียนให้มีความพร้อมทั้งด้านคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์ ความรู้ ทักษะ มีสุขภาพทางกายและสุขภาพจิตที่ดี มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองและพลโลก ยึดมั่นในระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย มีจิตสาธารณะมุ่งทำประโยชน์ให้แก่สังคมและอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552) สังคมศึกษาจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาผู้เรียนในสถานศึกษา

สังคมศึกษามีความสำคัญที่จะช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในความสัมพันธ์ต่าง ๆ ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมในสังคม เพื่อเตรียมผู้เรียนทุกคนให้เป็นพลเมืองที่ดีและมีคุณภาพ (ประนอม เดชชัย, 2536; สันต์ ธรรมบำรุง, 2523) อีกทั้งยังช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทางสังคม เข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคลและสังคม รู้จักการแก้ไขปัญหาร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีเหตุผลและมีประสิทธิภาพตามวิถีชีวิตประชาธิปไตย มีความรับผิดชอบ รู้จักบทบาทหน้าที่ เกิดความรักชาติและความผูกพันในท้องถิ่นของตน ซึ่งเป็นการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะ กระบวนการ เจตคติและค่านิยมที่เหมาะสมอันเป็นพื้นฐานสำคัญให้ผู้เรียนสามารถนำไปปรับตัวประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตทั้งในฐานะปัจเจกบุคคลและการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่าง

สงบสุข ตลอดจนเป็นบุคคลที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาชาติและสังคมโลก (Ralph C. Preston, 1974; สุภากร สิทธิโชค, 2564; ลาวัณย์ วิทยาอุทตพิกุล, 2533; วันเพ็ญ วรรณโกมล, 2544; วิภา พรพน พินลา และ วิภาดา พินลา, 2561; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552; สิริ วรรณ ศรีพหล รุ่งนภา นุตราววงศ์ และเจษฎา กิตติสุนทร, 2554; อธิติเดช น้อยไม้, 2560) นอกจากนี้ลาวัณย์ วิทยาอุทตพิกุล (2533) ยังกล่าวเพิ่มเติมว่า สังคมศึกษาเป็นแกนกลางของความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรกับเป้าหมายเพื่อสร้างผู้เรียนให้เป็นพลเมืองดี โดยเนื้อหาของวิชา สังคมศึกษาแทรกอยู่ในแต่ละรายวิชาในสถานศึกษาและวิชาสังคมศึกษาต้องสัมพันธ์กับวิชาอื่น ๆ รวมไปถึงเชื่อมโยงความรู้ในวิชาต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีให้แก่ผู้เรียน

จึงสามารถสรุปความสำคัญของสังคมศึกษาได้ว่า สังคมศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรมเป็นรายวิชาที่จะช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในตนเองในฐานะสมาชิกคนหนึ่งของคน สังคม เข้าใจผู้อื่นและสภาพแวดล้อมรอบตัว นำความรู้ไปประยุกต์และประกอบการตัดสินใจในการดำเนินชีวิตบนโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาอย่างสมเหตุสมผล ประพฤติตนอยู่ใน จารีตประเพณี วัฒนธรรมที่ดีงาม กฎระเบียบและกฎหมาย และมีคุณธรรม จนเป็นพลเมืองที่ดีของ ชาติและสังคมโลก

2.3 เป้าหมายของวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

เป้าหมายของวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมย่อมสะท้อนให้เห็นถึงความคาดหวังของรัฐที่ต้องการสร้างหรือพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองของชาติในลักษณะใด เป้าหมายของวิชาจึงมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้สติปัญญา ทักษะ มีทักษะต่าง ๆ (บุญนาค ดี วกุล, 2531) และมุ่งให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ที่สามารถนำองค์ความรู้ต่าง ๆ มาบูรณาการเพื่อนำไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันและอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างสันติสุข (พิชาติ แก้ว พวง, 2563) รวมทั้งมุ่งฝึกฝนให้ผู้เรียนมีค่านิยมที่พึงประสงค์ตามบริบทของสังคมนั้น ๆ (วลัย อิศ รางกูร ณ อยุธยา, 2555) และเจตคติที่ดีต่อจารีตประเพณี วัฒนธรรม มีนิสัยใฝ่เรียนรู้ ยึดมั่นและ ปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนาจนเป็นพลเมืองที่ดีตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย (วันเพ็ญ วรรณโกมล, 2544)

National Council for the Social Studies (2010a) ยังกล่าวว่า เป้าหมายของสังคม ศึกษา คือ การส่งเสริมสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่ดี ทั้งด้านความรู้ กระบวนการทางปัญญา และลักษณะนิสัยที่แสดงออกถึงการเป็นพลเมืองที่ดีในสังคมระบอบประชาธิปไตย รวมทั้งเป็น พลเมืองที่สามารถใช้ความรู้เกี่ยวกับชุมชน ประเทศชาติ และโลกของตน ควบคู่กับการใช้ กระบวนการสืบค้น การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล การทำงานร่วมกัน การตัดสินใจ

และการแก้ปัญหา เพื่อรักษา ปรับปรุงวิถีชีวิตบนค่านิยมประชาธิปไตยและการเข้าไปมีส่วนร่วมในด้านต่าง ๆ ในฐานะสมาชิกของชุมชนโลก ส่วน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2552) ได้กล่าวถึงเป้าหมายของสังคมศึกษาไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ดังนี้ การช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจการดำรงชีวิตของมนุษย์ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคลและการอยู่ร่วมกันในสังคม การปรับตัวตามสภาพแวดล้อม การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เข้าใจถึงการพัฒนา เปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย กาลเวลา ตามเหตุปัจจัยต่าง ๆ เกิดความเข้าใจในตนเองและผู้อื่น มีความอดทน อดกลั้น ยอมรับในความแตกต่างและมีคุณธรรม สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติและสังคมโลก นอกจากนี้ Jarolimek (1986) และ Michaelis (1996) ได้อธิบายถึงเป้าหมายของสังคมศึกษาที่เมืองคัมพรคอบหลักเหมือนกันไว้ คือ เป้าหมายด้านความรู้ เป้าหมายด้านทักษะ เป้าหมายด้านเจตคติและค่านิยม และเป้าหมายด้านการมีส่วนร่วมทางสังคม

จากเป้าหมายที่กล่าวมานั้น กิตติศักดิ์ ลักษณะ (2562) จำแนกออกได้เป็น 3 ประเด็นที่สำคัญ ดังนี้ 1) เพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองดีให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียน 2) เพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะ กระบวนการ คุณลักษณะ เจตคติและค่านิยมที่ดีให้แก่ผู้เรียน 3) เพื่อเตรียมผู้เรียนให้พร้อมกับการดำเนินชีวิตประจำวันและสังคมในอนาคต

สรุปได้ว่า เป้าหมายของวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม คือ การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองที่ดีที่มีความรู้ ทักษะ กระบวนการ เจตคติและค่านิยมที่สอดคล้องกับการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมทั้งในประเทศและโลก รวมทั้งนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้ และอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างสันติสุข

3. แนวคิดเกี่ยวกับพลเมืองดี

3.1 ความหมายของพลเมืองดี

การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองดีนั้นนับว่าเป็นจุดมุ่งหมายที่สำคัญของการจัดการศึกษาระดับชาติ รวมทั้งเป็นเป้าหมายของการเรียนการสอนในวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จากการศึกษาเอกสารได้มีผู้ให้ความหมายของพลเมืองดี ไว้ว่า บุคคลที่มีสิทธิเสรีภาพ และหน้าที่ของตนเองภายใต้กฎหมาย รวมไปถึงเคารพกติกาในการอยู่ร่วมกัน มีความรับผิดชอบต่อตนเองและส่วนรวม มีอิสรภาพทางความคิดและยอมรับความแตกต่างทางความคิด (ทสมล ขนาดิศัย, 2558; ทิพย์พาพร ตันติสุนทร, 2557; ปริญญญา เทวานฤมิตรกุล, 2555) รวมทั้งมีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ อันสร้างประโยชน์ให้แก่ในชุมชน สังคม และประเทศชาติเพื่อให้สังคมอยู่อย่างสันติสุข (ทิพย์พาพร ตันติสุนทร, 2557; ปลินทร เพ็ชรฤทธิ์,

2550) นอกจากนี้ ปลินธร เพ็ชรฤทธิ์ (2550) ยังกล่าวเพิ่มเติมว่า พลเมืองดีคือบุคคลที่ปฏิบัติตนตามกฎหมายและเคารพสิทธิแล้วนั้น ยังต้องเป็นบุคคลที่มีทัศนคติ ค่านิยมและความประพฤติที่เหมาะสมกับสภาพสังคมและรักษาไว้ซึ่งประเพณี วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมด้วย อีกทั้ง สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2559) ยังได้ให้ความหมายไว้ว่า พลเมืองที่ดีเป็นบุคคลที่มีความรู้ ทักษะ กระบวนการ เจตคติ ค่านิยมและมีพฤติกรรมหรือความประพฤติที่ดีงาม รวมทั้งมีความรับผิดชอบต่อตนเอง สังคม ประเทศชาติซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นพลเมืองและพลโลกที่ดี

นอกจากนี้จากการศึกษาจากเอกสารต่างประเทศได้ให้ความหมายของพลเมืองดีไว้ในลักษณะร่วมกันว่า บุคคลที่มีความรู้ความเข้าใจในกฎหมาย การปกครอง สิทธิมนุษยชน ความหลากหลาย มีความรับผิดชอบและมีส่วนร่วมในระบบประชาธิปไตยตั้งแต่ระดับชุมชน ประเทศชาติและสังคมโลก รวมทั้งมีทักษะการคิด การสืบค้นข้อมูล การตัดสินใจ การแก้ไขปัญหา การทำงานร่วมกับผู้อื่น ตลอดจนมีเจตคติและค่านิยมที่ส่งเสริมประชาธิปไตย (ACARA, 2021; Department for Education, 2013; Ministry of Education Singapore, 2023; National Council for the Social Studies, 2010b; Ontario Ministry of Education, 2013)

สรุปได้ว่า พลเมืองดี หมายความว่า บุคคลที่ประพฤติตนตามกฎหมาย มีความรู้ คู่คุณธรรม รู้จักหน้าที่และสิทธิของตนเอง ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น มีเสรีภาพในการดำเนินชีวิต ภายใต้กรอบของกฎหมาย มีความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น มีส่วนร่วมในการคิดและแก้ไขปัญหาในชุมชน สังคมและประเทศชาติ มีจิตสำนึกและความปรารถนาดีต่อประเทศชาติ ตลอดจนรักษาขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

3.2 คุณลักษณะของพลเมืองดี

คุณลักษณะของพลเมืองดีเป็นทิศทางในการกำหนดแนวทางการพัฒนาผู้เรียนให้ เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ให้ เป็นประชากรที่มีคุณภาพ สร้างสังคมที่มั่นคงและยั่งยืน อีกทั้งเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาชาติ และสังคมโลกต่อไป คุณลักษณะของพลเมืองดี จึงมีลักษณะเป็นบุคคลที่เคารพ ปฏิบัติตนตาม กฎหมายและกติกาสังคม (ธวัช ทันทะโท และคนอื่น ๆ, 2558) เคารพในสิทธิเสรีภาพของ ตนเองและผู้อื่น เคารพความเสมอภาคและความแตกต่าง มีเหตุผล มีส่วนร่วมในกิจกรรมทาง การเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตย มีความรับผิดชอบต่อการแก้ไขปัญหา ต่าง ๆ ในสังคมตั้งแต่ระดับชุมชน ประเทศชาติ สังคมโลก (ณัฏฐา เลี้ยวไพโรจน์, 2558; ทิพย์พา พร ตันติสุนทร, 2558; ธวัช ทันทะโท และคนอื่น ๆ, 2558) อีกทั้ง ทิพย์พาพร ตันติสุนทร (2558) ยังเสนอว่า พลเมืองดี จะต้องเป็นบุคคลที่มีความรู้ความเข้าใจในสังคมของตนเองและสังคมโลก

มีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น เข้าใจและปกป้องสิทธิมนุษยชน ยอมรับในความแตกต่างทางวัฒนธรรม มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบและมีเหตุผล และมีความเต็มใจต่อการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้วยสันติวิธี รวมทั้งเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิตเพื่อรักษาสมดุลของสิ่งแวดล้อม ส่วน สายชล สัตยานุรักษ์ (2558) ได้กล่าวเพิ่มเติมว่า บุคคลที่มีความรู้กว้างขวาง เชื่อมโยงความรู้ต่าง ๆ เพื่อใช้สิทธิและทำหน้าที่ต่อส่วนรวมได้อย่างสร้างสรรค์นำไปสู่การวิพากษ์ และตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐ ทุนและสื่อได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความกล้าหาญทางจริยธรรม มีจิตสาธารณะ รักความเป็นธรรม เห็นคุณค่าความเป็นมนุษย์ และมีความรู้ในการกำหนดยุทธศาสตร์ กลยุทธ์สำหรับการต่อรองและต่อสู้อย่างสันติวิธี อีกทั้งเป็นบุคคลที่สามารถอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นที่มีความคิดเห็นที่แตกต่างได้อย่างสงบสุข

และ ศักดิ์ชัย นิรัญทวี (2548) กล่าวถึง คุณลักษณะของพลเมืองดีของเยาวชนไทยไว้ 3 มิติ คือ 1) ด้านความรู้ความเข้าใจด้านการเมืองการปกครองในระดับภาคประชาชน ท้องถิ่นและประเทศ สิทธิ หน้าที่ สถานภาพของผู้คน กลุ่มต่าง ๆ ในสังคม สิทธิมนุษยชน เท้าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม และมีความรู้ทางเทคโนโลยีสมัยใหม่อันนำไปสู่วิถีชีวิตอย่างใหม่ 2) ด้านความคิดเห็น/เจตคติ มีเจตคติที่ดีต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม การอยู่ร่วมกัน มีความคิดเห็นต่อเหตุการณ์บ้านเมือง และเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมวิถีชีวิต ค่านิยมอย่างไทยและรักษาความเป็นชาติร่วมกัน รวมทั้งมีความคิดเห็นที่ทันสมัย 3) ด้านการปฏิบัติตน ปฏิบัติตนให้ถูกต้องตามสิทธิ หน้าที่พลเมืองภายใต้กฎหมาย ศีลธรรมและกฎกติกาของชุมชน ท้องถิ่น ประเทศชาติ และปฏิบัติตนเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมและมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เป็นเรื่องของการผดุงความถูกต้องยุติธรรม ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2559) ที่กล่าวไว้ว่า คุณลักษณะพลเมืองที่ดี ประกอบด้วย 1) ด้านความรู้ มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องตามวิถีการดำรงตนในระบอบประชาธิปไตย กฎหมาย ประเพณีวัฒนธรรม และแนวทางการปฏิบัติตนของการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข 2) ด้านทักษะ มีความคิดวิจารณ์ญาณ และตัดสินใจบนพื้นฐานของความรู้และข้อมูลข่าวสารจนนำไปสู่การแก้ปัญหาการอยู่ร่วมกันในสังคมและประเทศชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ 3) ด้านเจตคติและค่านิยม เป็นผู้ดำรงและยึดมั่นในวิถีประชาธิปไตย ยึดมั่นในความดี ศีลธรรมจริยธรรม คำนึงถึงส่วนรวม ยอมรับและเคารพในความเป็นมนุษย์ที่มีความแตกต่างทางเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรมและเพศ 4) ด้านพฤติกรรม มีคุณธรรมจริยธรรม ซื่อสัตย์ สุจริต อดทน เสียสละ ช่วยเหลือผู้อื่น บำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์มีส่วนร่วมและมีสำนึกของการพัฒนา ตั้งแต่ระดับตน ชุมชน สังคมและประเทศชาติ

นอกจากนี้นักวิชาการทางด้านสังคมศึกษาได้อธิบายคุณลักษณะของพลเมืองดีอันเป็นเป้าหมายของวิชาไว้ ดังนี้

วลัย พานิช (2542) ได้ให้คุณลักษณะของพลเมืองดีในด้านต่าง ๆ ดังนี้

- 1) ด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะพื้นฐาน คือ ใฝ่หาความรู้และทักษะทั้งในวิชาสามัญ วิชาเฉพาะด้าน และวิทยาการอื่น ๆ มีความสนใจในกิจกรรมต่าง ๆ ของสังคม ตลอดจนเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเองในฐานะสมาชิกของสังคมและมีทักษะกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล ประกอบการตัดสินใจโดยใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์และคุณธรรมในการแก้ปัญหาของสังคม เศรษฐกิจและเทคโนโลยี 2) ด้านการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข คือ รู้ เข้าใจ มีความรับผิดชอบ และตระหนักในเรื่องสิทธิ เสรีภาพ และกฎหมายในระบอบประชาธิปไตย รวมทั้งรู้และเข้าใจในปัญหาต่าง ๆ ทางการเมืองการปกครองและร่วมหาแนวทางการแก้ไข ตลอดจนรักษาความมั่นคงของชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ 3) ด้านสังคมและวัฒนธรรม คือ มีสำนึกในความเป็นไทย รัก เห็นคุณค่า ภาคภูมิใจและธำรงไว้ซึ่งสัญลักษณ์และวัฒนธรรมไทย รวมทั้งเห็นคุณค่าและร่วมอนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรม ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนเทิดทูนสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ 4) ด้านเศรษฐกิจ คือ รู้และเข้าใจพื้นฐานทางเศรษฐกิจ การพัฒนาประเทศ ปัญหาด้านเศรษฐกิจและร่วมหาแนวทางการแก้ไข รวมทั้งเห็นคุณค่าของการรักษาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม 5) ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี คือ รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม วัฒนธรรม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน

นัตยา ปิณฑนนท์ (2545) คุณลักษณะของพลเมืองที่สอดคล้องอยู่ในทั้ง 5 สาระของสังคมศึกษา ได้แก่ สาระที่ 1 มีเป้าหมายให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองดีในลักษณะเป็นศาสนิกชนที่ดี สาระที่ 2 มีเป้าหมายให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองดีในลักษณะเป็นพลเมืองเมืองดีในสังคมไทย สาระที่ 3 มีเป้าหมายให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองเมืองดีในลักษณะที่เป็นทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภคที่มีคุณภาพ สาระที่ 4 มีเป้าหมายให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองดีในลักษณะที่เห็นคุณค่าดีของตนและประเทศชาติและนำดีดีมาใช้ให้เป็นประโยชน์ และสาระที่ 5 มีเป้าหมายให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองดีในลักษณะการดำเนินชีวิตท่ามกลางการไม่เบียดเบียนสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ นัตยา ปิณฑนนท์ (2564) ได้กล่าวเพิ่มเติมว่า พลเมืองดีมีคุณภาพและศักยภาพนั้น ต้องมีความสามารถในการบูรณาการความรู้ ทักษะ กระบวนการ เจตคติและค่านิยมจากสังคมศึกษา สังคมศาสตร์หรือศาสตร์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง และต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคม เกิดความตระหนัก

ถึงการมีส่วนร่วม ความกล้าต่อการตัดสินใจในฐานะสมาชิกคนหนึ่งของสังคมเพื่อสร้างสังคมที่เข้มแข็ง

ชรินทร์ มั่งคั่ง (2553) คุณลักษณะพลเมืองดี คือ การปฏิบัติตนตามตัวชี้วัดของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนพหุวัฒนธรรมให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมไทยได้อย่างมีความสุขตามวิถีไทยและวิถีโลกประกอบด้วย 8 คุณลักษณะ ประกอบด้วย 1) รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ 2) ซื่อสัตย์สุจริต 3) มีวินัย 4) ใฝ่เรียนรู้ 5) อยู่อย่างพอเพียง 6) มุ่งมั่นในการทำงาน 7) รักความเป็นไทย 8) มีจิตสำนึกสาธารณะ

วิภาดา พินลา (2558) คุณลักษณะของพลเมืองดี คือ บุคคลที่มีความรู้และใช้ปัญญาในการพิจารณาต่อการปฏิบัติตนเพื่อประโยชน์แก่ตนเองและส่วนรวมให้สอดคล้องกับหลักธรรม วัฒนธรรม ประเพณีและกฎหมาย รวมทั้งตระหนักถึงคุณค่าและศักดิ์ศรีของตนเองและผู้อื่น

นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2552) ได้กล่าวถึงคุณภาพของผู้เรียนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเมื่อจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 อันสะท้อนให้เห็นถึงจุดมุ่งหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ที่พึงประสงค์ให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะของพลเมืองที่ดีเมื่อได้รับการเรียนรู้จากกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ดังนี้ 1) มีความรู้เกี่ยวกับความเป็นไปของโลกอย่างกว้างขวางและลึกซึ้ง 2) เป็นพลเมืองที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรม ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนศรัทธา มีค่านิยมอันพึงประสงค์ อยู่ร่วมกับผู้อื่นและอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข 3) มีความรู้เรื่องภูมิปัญญาไทย ความภูมิใจในความเป็นไทย ประวัติศาสตร์ของชาติไทย ยึดมั่นในวิถีชีวิต และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข 4) มีนิสัยที่ดีในการบริโภค เลือกและตัดสินใจบริโภคได้อย่างเหมาะสม มีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมไทยและสิ่งแวดล้อม มีความรักท้องถิ่นและประเทศชาติ มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามให้กับสังคม 5) มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของตนเอง ชี้นำตนเองได้และสามารถแสวงหาความรู้จากแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ ในสังคมได้ตลอดชีวิต

จากการศึกษาเอกสารต่าง ๆ สะท้อนให้เห็นว่าคุณลักษณะของพลเมืองดีจะประกอบด้วย ความรู้ ทักษะ กระบวนการ เจตคติ ค่านิยมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสังคม อีกทั้งยังสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย รวมทั้งพลเมืองที่ใช้องค์ความรู้ทางสังคมศึกษาพัฒนาตนเอง ปรับตัวให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงในสังคม

โลกาภิวัตน์และดำเนินชีวิตท่ามกลางความแตกต่างหลากหลายได้อย่างสงบสุข ตลอดจนเป็นพลเมืองที่เข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมได้ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาของประเทศไทยนั้นมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองดีเช่นเดียวกับประเทศอื่น ๆ ซึ่งนอกจากจะเป็นพลเมืองดีในฐานะพลเมืองของประเทศไทยแล้วนั้นยังเป็นพลโลกควบคู่กันด้วย (ชรินทร์ มั่งคั่ง, 2565; วลัย พานิช, 2549) อีกทั้งคุณลักษณะของพลเมืองดีนั้นก็มีลักษณะร่วมบางประการกับคุณลักษณะพลเมืองดีในประเทศที่ปกครองโดยระบอบประชาธิปไตยเช่นกัน (ACARA, 2021; Department for Education, 2013; Ministry of Education Singapore, 2023; National Council for the Social Studies, 2010b; Ontario Ministry of Education, 2013)

สรุปได้ว่า คุณลักษณะของพลเมืองดี คือ บุคคลที่ประพฤติตนตามกฎหมาย กฎของสังคม และหลักคำสอนของศาสนาที่ตนเองนับถือ เคารพสิทธิ เสรีภาพและความแตกต่างของแต่ละบุคคล ยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย มีความรับผิดชอบต่อตนเองและส่วนรวม เห็นคุณค่าความเป็นมนุษย์และให้เกียรติผู้อื่นทั้งการกระทำและความคิดอย่างเสมอภาค มีความรู้ คุณธรรม จริยธรรมและใช้เหตุผลในการดำเนินชีวิตและนำไปประยุกต์ใช้ในการเสนอแนะ จัดสรร และร่วมแก้ไขปัญหาการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในระดับชุมชน สังคม ชาติและโลก มีความกล้าหาญทางจริยธรรมที่จะเข้าร่วมกิจกรรมการทางเมือง วิพากษ์วิจารณ์การทำงานของรัฐบาลและองค์กรอื่น ๆ โดยไม่ขัดกับข้อบัญญัติในรัฐธรรมนูญ อันส่งผลให้ประเทศชาติมีการพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้น ตลอดจนอนุรักษ์และสืบสานขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมที่งดงามให้แก่คนรุ่นหลังต่อไป

4. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 เป็นหลักสูตรแบบอิงมาตรฐาน (standard-based curriculum) โดยปรับปรุงพัฒนามาจากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ซึ่งเป็นหลักสูตรอิงมาตรฐานฉบับแรกของประเทศไทย และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 เป็นมาตรฐานแกนกลางของประเทศ โดยได้กำหนดวิสัยทัศน์ หลักการ จุดหมาย สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด สาระการเรียนรู้ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อเป็นกรอบทิศทางให้สถานศึกษาแต่ละแห่งนำไปใช้พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของตน จัดประสบการณ์การเรียนรู้ และพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองที่ดี มีความรู้ ทักษะ กระบวนการ เจตคติ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ สมรรถนะที่สำคัญ สำหรับใช้ในการดำเนินชีวิตและเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาชาติต่อไป อีกทั้งเป็นหลักสูตรที่

สะท้อนให้เห็นถึงการกระจายอำนาจทางการศึกษาให้แก่สถานศึกษาและท้องถิ่นได้เข้ามา มีบทบาทหรือมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรของตน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552)

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เป็น 1 ใน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ที่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 กำหนดไว้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุตามจุดหมายและคุณภาพที่คาดหวังของหลักสูตร ตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยมี 5 สาระ (strands) 11 มาตรฐานการเรียนรู้ (standards) และ 418 ตัวชี้วัด (indicators) เป็นตัวกำกับไว้ และต้องคำนึงถึงความสัมพันธ์ระหว่างส่วนประกอบของหลักสูตร ได้แก่ การกำหนดขอบข่าย (scope) การจัดลำดับ (sequence) ความต่อเนื่อง (continuity) การบูรณาการ (integration) การเชื่อมต่อ (articulation) ความสมดุล (balance) (Ornstein และ Hunkins, 2017; กิตติศักดิ์ ลักษณะ, 2562) โดย กิตติศักดิ์ ลักษณะ (2562) กล่าวเพิ่มเติมคือ การขยายประสบการณ์ (spiraling) นอกจากนี้ วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา (2555) และ นาทยา ปิณฑานนท์ (2564) ได้เน้นย้ำถึงความสำคัญของการกำหนดขอบข่าย (scope) การจัดลำดับ (sequence) ที่ถือว่าแก่นสำคัญของการออกแบบหลักสูตรของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม การกำหนดขอบข่าย (scope) สะท้อนให้เห็นถึงความกว้างหรือความลึกซึ้งของเนื้อหาความรู้ ทักษะ กระบวนการ เจตคติและประสบการณ์ ส่วนการจัดลำดับ (sequence) สะท้อนให้เห็นถึงการจัดลำดับของเนื้อหาความรู้ ทักษะ กระบวนการ เจตคติและประสบการณ์ที่ต่อเนื่องกันโดยคำนึงถึงวุฒิภาวะ ความสนใจ การเรียนรู้และความรู้เดิมของผู้เรียน อีกทั้ง นาทยา ปิณฑานนท์ (2564) ได้กล่าวเพิ่มเติมว่า การจัดทำหลักสูตรให้เป็นระบบระเบียบทำได้ 2 ลักษณะ คือ 1) การจัดระบบในแนวนอน (horizontal organization) เกี่ยวข้องกับการกำหนดขอบข่าย (scope) และทำให้เกิดการบูรณาการ (integration) กันและกัน 2) การจัดระบบในแนวตั้ง (vertical organization) เกี่ยวข้องกับการทำให้การกำหนดขอบข่าย (scope) นั้นมีการเรียงลำดับ (sequence) และมีความต่อเนื่อง (continuity) กัน

นอกจากนี้ จุดมุ่งหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 และเป้าหมายของการเรียนการสอนในวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สะท้อนให้เห็นถึงผลลัพธ์ที่เกิดแก่ผู้เรียนเหมือนกัน คือ การสร้างพลเมืองดีที่มีคุณภาพและมีศักยภาพ ตลอดจนเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไป

4.1 สารและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

สารและมาตรฐานการเรียนรู้จัดเป็นองค์ความรู้ที่สำคัญของสาขาวิชาและเป็นตัวกำหนดสิ่งที่ผู้เรียนควรรู้และสามารถทำได้ตามขอบข่ายสารนั้น เพื่อให้ผู้เรียนดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมเป็นพลเมืองที่ดีและพร้อมสำหรับการศึกษาขั้นที่สูงขึ้น รวมทั้งการประกอบอาชีพในอนาคต (นาคยา ปิณฑานนท์ และคณะ, 2542) กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ประกอบด้วย 5 สาร และ 11 มาตรฐานการเรียนรู้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552, 2560) ซึ่งถือเป็นขอบข่าย (scope) ที่มีการบูรณาการ (integration) และสะท้อนให้ถึงการคัดสรรความรู้มาจากสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์และศาสตร์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง มีรายละเอียด ดังนี้

สารที่ 1 ศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรม ประกอบด้วยความรู้ตั้งแต่ระดับข้อเท็จจริง ความคิดรวบยอด หลักการ และทฤษฎี ทักษะ กระบวนการ และเจตคติที่คัดสรรมาจากสาขาวิชาศาสนา ศาสนศาสตร์ จริยศาสตร์ และปรัชญา มี 2 มาตรฐานการเรียนรู้ ได้แก่

1. รู้ และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรมเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

2. เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และธำรงรักษาพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ

สารที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ประกอบด้วยความรู้ตั้งแต่ระดับข้อเท็จจริง ความคิดรวบยอด หลักการ และทฤษฎี ทักษะ กระบวนการ และเจตคติที่คัดสรรมาจากสาขาวิชาสังคมวิทยา มานุษยวิทยา รัฐศาสตร์ และนิติศาสตร์ มี 2 มาตรฐานการเรียนรู้ ได้แก่

1. เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงามและธำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทย และสังคมโลกอย่างสันติสุข

- 2 เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธา และธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

สารที่ 3 เศรษฐศาสตร์ ประกอบด้วยความรู้ตั้งแต่ระดับข้อเท็จจริง ความคิดรวบยอด หลักการ และทฤษฎี ทักษะ กระบวนการ และเจตคติที่คัดสรรมาจากสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ มี 2 มาตรฐานการเรียนรู้ ได้แก่

1. เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ

2. เข้าใจระบบ และสถาบันทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ และความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก

สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ประกอบด้วยความรู้ตั้งแต่ระดับข้อเท็จจริง ความคิดรวบยอด หลักการ และทฤษฎี ทักษะ กระบวนการ และเจตคติที่คัดสรรมาจากสาขาวิชาประวัติศาสตร์ มี 3 มาตรฐานการเรียนรู้ ได้แก่

1. เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ

2. เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ในด้านความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญและสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

3. เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจและธำรงความเป็นไทย

สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ ประกอบด้วยความรู้ตั้งแต่ระดับข้อเท็จจริง ความคิดรวบยอด หลักการ และทฤษฎี ทักษะ กระบวนการ และเจตคติที่คัดสรรมาจากสาขาวิชาภูมิศาสตร์ ประชากรศึกษา และสิ่งแวดล้อมศึกษา มี 2 มาตรฐานการเรียนรู้ ได้แก่

1. เข้าใจลักษณะทางกายภาพของโลกและความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งซึ่งมีผลต่อกัน ใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ในการค้นหา วิเคราะห์ และสรุปข้อมูลตามกระบวนการทางภูมิศาสตร์ ตลอดจนใช้ภูมิสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

2. เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรวิถีการดำเนินชีวิต มีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

จากการศึกษาสาระและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สะท้อนให้เห็นว่าองค์ความรู้ที่ปรากฏอยู่ในสาระทั้ง 5 สาระนั้น เป็นองค์ความรู้ที่คัดสรรมาจากสาขาวิชาทางสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์และศาสตร์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องซึ่งเหมาะสมกับผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน อีกทั้งสะท้อนให้เห็นถึงความคาดหวังหรือคุณภาพอันพึง

ประสงค์ที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียนซึ่งผู้เรียนรู้และสามารถทำสิ่งนั้นเหล่านั้นได้ภายใต้สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้

4.2 มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด สาระภูมิศาสตร์ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

มาตรฐานการเรียนรู้เป็นตัวกำหนดสิ่งที่ผู้เรียนควรรู้และสามารถทำได้ตลอดระยะเวลาการจัดการศึกษา ตัวชี้วัดจะมีลักษณะเจาะจงและเป็นรูปธรรม โดยระบุว่าผู้เรียนควรรู้และสามารถทำสิ่งนั้นได้ รวมไปถึงคุณลักษณะของผู้เรียนในแต่ละระดับชั้นหรือช่วงชั้นซึ่งสะท้อนถึงมาตรฐานการเรียนรู้ นั้น ๆ (ชินทร์ มั่งคั่ง, 2561) มาตรฐานการเรียนรู้ มีทั้งหมด 11 มาตรฐาน การเรียนรู้ซึ่งครอบคลุมการพัฒนาผู้เรียนตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 แต่ตัวชี้วัด สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) ตัวชี้วัดชั้นปี ครอบคลุมการพัฒนาผู้เรียนในแต่ละชั้นปี กล่าวคือ ตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 2) ตัวชี้วัดช่วงชั้น ครอบคลุมการพัฒนาผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย กล่าวคือ ตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ซึ่งมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สามารถวิเคราะห์ได้ ดังนี้

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ประกอบด้วย 2 มาตรฐาน 27 ตัวชี้วัด

มาตรฐาน ส 1.1 มีตัวชี้วัดช่วงชั้น จำนวน 22 ตัวชี้วัด

มาตรฐาน ส 1.2 มีตัวชี้วัดช่วงชั้น จำนวน 5 ตัวชี้วัด

สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ประกอบด้วย 2 มาตรฐาน 9 ตัวชี้วัด

มาตรฐาน ส 2.1 มีตัวชี้วัดช่วงชั้น จำนวน 5 ตัวชี้วัด

มาตรฐาน ส 2.2 มีตัวชี้วัดช่วงชั้น จำนวน 4 ตัวชี้วัด

สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ ประกอบด้วย 2 มาตรฐาน 7 ตัวชี้วัด

มาตรฐาน ส 3.1 มีตัวชี้วัดช่วงชั้น จำนวน 4 ตัวชี้วัด

มาตรฐาน ส 3.2 มีตัวชี้วัดช่วงชั้น จำนวน 3 ตัวชี้วัด

สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ประกอบด้วย 3 มาตรฐาน 11 ตัวชี้วัด

มาตรฐาน ส 4.1 มีตัวชี้วัดช่วงชั้น จำนวน 2 ตัวชี้วัด

มาตรฐาน ส 4.2 มีตัวชี้วัดช่วงชั้น จำนวน 4 ตัวชี้วัด

มาตรฐาน ส 4.3 มีตัวชี้วัดช่วงชั้น จำนวน 5 ตัวชี้วัด

สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ ประกอบด้วย 2 มาตรฐาน 7 ตัวชี้วัด

มาตรฐาน ส 5.1 มีตัวชี้วัดช่วงชั้น จำนวน 3 ตัวชี้วัด

มาตรฐาน ส 5.2 มีตัวชี้วัดช่วงชั้น จำนวน 4 ตัวชี้วัด

ตัวชี้วัดช่วงชั้นในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่ปรากฏอยู่ในหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สะท้อนให้เห็นถึงการจัดเนื้อหาความรู้ ทักษะ เจตคติและ ค่านิยมที่จะให้ผู้เรียนรู้ ทำสิ่งนั้น และมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามความคาดหวังของหลักสูตร ภายใต้ขอบข่าย (scope) ของมาตรฐานการเรียนรู้ในสาระนั้น ๆ อีกทั้งยังสะท้อน ให้เห็นถึงการจัดลำดับ (sequence) การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนที่มีความต่อเนื่อง (continuity) อีกด้วย นอกจากนี้การปรับปรุงมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด สาระภูมิศาสตร์ ในปี พ.ศ. 2560 สะท้อน ให้เห็นถึงการปรับมาตรฐานให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงในสังคมยุคโลกาภิวัตน์ (นาตยา ปิณฑ นานนท์, 2564)

จากการศึกษาพบว่า มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคม ศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีลักษณะเป็นตัวชี้วัดช่วงชั้น ประกอบด้วย 5 สาระ 11 มาตรฐาน 61 ตัวชี้วัด และมีการจัดเรียงประสบการณ์การเรียนรู้ภายใต้ ขอบข่ายและลำดับการเรียนรู้ของมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละสาระ

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จึงขอยกตัวอย่างงานวิจัยที่ใกล้เคียง ดังนี้

ปริญดา แบนแก้ว (2559) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการวิเคราะห์ความคิดรวบยอดทางสังคม ศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม พบว่า 1) การจัดเรียงลำดับความคิดรวบยอดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ต้องคำนึงถึงวัย วุฒิภาวะ และความจำเป็น เพราะบางความคิดรวบยอดไม่จำเป็นต้องเรียนรู้ใน บางช่วงชั้น นอกจากนี้การเรียงลำดับความคิดรวบยอดควรเรียงลำดับจากสิ่งใกล้ตัวไปไกลตัว จากง่ายไปสู่ยาก 2) ความคิดรวบยอดในประเทศไทยมีความซ้ำซ้อน ไม่ยืดหยุ่น ซึ่งแตกต่าง จากต่างประเทศซึ่งมีลักษณะเป็นความคิดรวบยอดใหญ่ 3) การวิเคราะห์ความคิดรวบยอดที่ จำเป็นให้แก่ผู้เรียน ควรเชิญครูผู้สอน ชุมชน เข้ามาร่วมพิจารณากำหนดความคิดรวบยอด เพื่อให้ เกิดการยอมรับและสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน

ไอลดา มณีภาส (2557) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการ การใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่องภูมิศาสตร์ประเทศไทย เพื่อศึกษาระดับความคิดรวบยอดผล การใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์และเพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องภูมิศาสตร์ประเทศไทย

ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า 1) แผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ มีการคัดสรรเนื้อหาที่ใกล้ตัวในการจัดการเรียนการสอนให้แก่นักเรียนและสื่อการเรียนการสอนมีการนำเสนอได้หลากหลายรูปแบบทั้งตัวอักษร ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว เสียงประกอบ เนื้อหาเป็นรูปธรรมมากขึ้น สามารถนำไปใช้พัฒนาความคิดรวบยอดของนักเรียนได้ 2) ระดับความคิดรวบยอดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 อยู่ในเกณฑ์ระดับดี เนื่องจากเนื้อหาที่คัดสรรในการจัดการเรียนการสอนเหมาะสมกับช่วงวัยของผู้เรียน เป็นเรื่องใกล้ตัว ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานในการวิจัย 3) การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 คะแนนการทำแบบทดสอบก่อนเรียน อยู่ในระดับพอใช้ ส่วนคะแนนการทำแบบทดสอบหลังเรียน อยู่ในระดับดี ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนเนื่องจากการใช้สื่อการเรียนการสอนที่น่าสนใจ ช่วยกระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ดี ช่วยเพิ่มแรงจูงใจในการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานในการวิจัย

ชรินทร์ มั่งคั่ง (2560) ได้ศึกษาเกี่ยวกับโมทัศน์หลักสูตรและแบบเรียนสังคมศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของเด็กข้ามชาติไทใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า 1) หลักสูตรและแบบเรียนสังคมศึกษาในโรงเรียนมีข้อเท็จจริงในเนื้อหาสาระที่ผู้เรียนสร้างความคิดรวบยอดที่ถูกต้องตามความเป็นจริงซึ่งจัดเป็นมวลประสบการณ์ที่นักเรียนไทใหญ่ได้เรียนรู้เกี่ยวกับประเพณีวัฒนธรรมไทยอันเป็นคุณลักษณะของพลเมืองดีตามวิถีไทยที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ แต่ข้อเท็จจริงในเนื้อหาสาระบางเรื่องห่างไกลจากวิถีชีวิต ใกล้ตัว และขัดแย้งกับชีวิตจริงของผู้เรียน 2) การรับรู้คุณค่าหลักสูตรวิชาสังคมศึกษาและมวลประสบการณ์ผ่านแบบเรียนสังคมศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้เรียนมีความเห็นว่ามีคุณค่าระดับมากและมวลประสบการณ์มีประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน 3) ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้จากแบบเรียนไปสู่วิถีชีวิตประจำวันตามคุณลักษณะความเป็นพลโลก โดยแสดงให้เห็นถึงความคงทนการเรียนรู้ของผู้เรียนที่แสดงออกในเชิงรูปธรรมมากกว่านามธรรม

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสู่การเป็นพลเมืองดี เป็นการวิจัยพื้นฐาน (basic research) โดยวิเคราะห์ความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จากมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด สาระภูมิศาสตร์ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จนได้ผลการสังเคราะห์ความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมที่พัฒนาผู้เรียนสู่การเป็นพลเมืองดี ผู้วิจัยได้แบ่งการวิจัยเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การพัฒนาความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสู่ความเป็นพลเมืองดี ประกอบไปด้วย

ขั้นที่ 1 วิเคราะห์ความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมจากมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดทั้ง 5 สาระ ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อพัฒนาความคิดรวบยอดสู่การเป็นพลเมืองดี

ขั้นที่ 2 สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเกี่ยวกับความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสู่ความเป็นพลเมืองดี

ขั้นที่ 3 นำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยไปสอบถามผู้เชี่ยวชาญ

ขั้นที่ 4 สังเคราะห์ความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสู่ความเป็นพลเมืองดีที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญ

ขั้นที่ 5 นำเสนอคำอธิบายความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสู่ความเป็นพลเมืองดีให้แก่ผู้เชี่ยวชาญ

ระยะที่ 2 การประเมินคุณภาพความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสู่ความเป็นพลเมืองดี ประกอบไปด้วย

ขั้นที่ 1 สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยสำหรับครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเกี่ยวกับชุดความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสู่ความเป็นพลเมืองดี

ขั้นที่ 2 นำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยไปสอบถามความคิดเห็นครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเกี่ยวกับชุดความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสู่ความเป็นพลเมืองดี

ระยะที่ 1 การพัฒนาความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสู่ความเป็นพลเมืองดี

ขั้นที่ 1 วิเคราะห์ความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมจากมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดทั้ง 5 สาระ ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อพัฒนาความคิดรวบยอดสู่ความเป็นพลเมืองดี

ผู้วิจัยศึกษาและวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย ความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมทั้ง 5 สาระ จากมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดสาระภูมิศาสตร์ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย และแนวความคิดเรื่องพลเมืองดี เพื่อกำหนดความคิดรวบยอดทั้ง 5 สาระ สำหรับสอบถามผู้เชี่ยวชาญ

ขั้นที่ 2 สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเกี่ยวกับความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสู่ความเป็นพลเมืองดี

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างเครื่องมือ โดยสร้างแบบสอบถามที่มีข้อคำถามเป็นคำถามปลายเปิด (open-ended form) เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโท เพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ จากนั้นจึงดำเนินการเสนอโครงการวิจัยเพื่อขอพิจารณารับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากคณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒก่อนจะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นที่ 3 นำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยไปสอบถามผู้เชี่ยวชาญ

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญ โดยแบ่งเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ 1. การกำหนดกลุ่มผู้เชี่ยวชาญสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อสังเคราะห์คำอธิบายความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสู่ความเป็นพลเมืองดี 2. การเก็บรวบรวมข้อมูล มีรายละเอียดการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. การกำหนดกลุ่มผู้เชี่ยวชาญสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อ สังเคราะห์คำอธิบายความคิดรวบยอดทางสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสู่ความเป็น พลเมืองดี

กลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้จัดเป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้าน
สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์จากมหาวิทยาลัยหรือหน่วยงานทางการศึกษาต่าง ๆ เนื่องจาก
ผู้เชี่ยวชาญทางด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ที่มีความเชี่ยวชาญด้านสังคมศึกษามีจำนวน
ไม่มาก (สุติมา จันทรมณี, ม.ป.ป.) จึงกำหนดจำนวนผู้เชี่ยวชาญเป็น จำนวน 15 คน สาระละ
3 คน โดยการเลือกตัวอย่างแบบสโนวบอล (Snowball Sampling) ซึ่งมีคุณสมบัติ ดังนี้

1.1 จบการศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาโทขึ้นไป ในสาขาปรัชญาและ
ศาสนา สังคมวิทยา นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ และสาขาด้าน
สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมหรือสาขาที่เกี่ยวข้อง

1.2 เป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยหรือผู้เชี่ยวชาญจากหน่วยงานทาง
การศึกษาต่าง ๆ

1.3 มีประสบการณ์ด้านการสอนในสาขาปรัชญาและศาสนา สังคม
วิทยา นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ และสาขาด้านสังคมศึกษา
ศาสนา และวัฒนธรรมหรือสาขาที่เกี่ยวข้องมากกว่า 5 ปี ขึ้นไป ดังนี้

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม เป็นผู้เชี่ยวชาญในสาขาปรัชญา
และศาสนา สาขาด้านสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมหรือสาขาที่เกี่ยวข้อง

สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม
เป็นผู้เชี่ยวชาญในสาขาสังคมวิทยา นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ สาขาด้านสังคมศึกษา ศาสนา
และวัฒนธรรมหรือสาขาที่เกี่ยวข้อง

สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ เป็นผู้เชี่ยวชาญในสาขาเศรษฐศาสตร์
สาขาด้านสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมหรือสาขาที่เกี่ยวข้อง

สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ เป็นผู้เชี่ยวชาญในสาขาประวัติศาสตร์
สาขาด้านสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมหรือสาขาที่เกี่ยวข้อง

สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ เป็นผู้เชี่ยวชาญในสาขาภูมิศาสตร์ สาขาด้าน
สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมหรือสาขาที่เกี่ยวข้อง

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามโดยมีข้อคำถามเป็นคำถามปลายเปิด (open-ended form) แก่ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 15 คน เพื่อให้ได้คำอธิบายความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสู่ความเป็นพลเมืองดี

ขั้นที่ 4 สังเคราะห์คำอธิบายความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสู่ความเป็นพลเมืองดีที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญ

ผู้วิจัยนำข้อมูลจากแบบสอบถามที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 15 คน มาสังเคราะห์เป็นคำอธิบายความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสู่ความเป็นพลเมืองดี ทั้ง 5 สาระ โดยแยกเป็นรายละเอียด

ขั้นที่ 5 นำเสนอคำอธิบายความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสู่ความเป็นพลเมืองดีให้แก่ผู้เชี่ยวชาญ

ผู้วิจัยนำคำอธิบายความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสู่ความเป็นพลเมืองดีที่ผ่านการสังเคราะห์ข้อมูลนำเสนอกลับไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสมของความคิดรวบยอดในแต่ละสาระ โดยแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1. การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 2. การเก็บรวบรวมข้อมูล 3. การวิเคราะห์ข้อมูล มีรายละเอียดการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1.1 กำหนดจุดประสงค์และศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบสอบถามความคิดรวบยอดทางสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมสู่ความเป็นพลเมืองดี

1.2 สร้างแบบสอบถามคำอธิบายความคิดรวบยอดทางสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมสู่ความเป็นพลเมืองดี เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ

1.3 ให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบคุณภาพของแบบประเมิน แล้วนำผลมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามคำอธิบายความคิดรวบยอดทางสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมสู่ความเป็นพลเมืองดีที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขไปให้ผู้เชี่ยวชาญท่านเดิมที่ตอบแบบสอบถาม จำนวน 15 คน ตรวจสอบความเหมาะสมของคำอธิบายความคิดรวบยอดอีกครั้ง

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้สถิติในการวิเคราะห์แบบสอบถามคำอธิบายความคิดรวบยอดทางสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมสู่ความเป็นพลเมืองดี โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบน

มาตรฐาน (S.D.) ซึ่งประมาณค่าเฉลี่ยโดยใช้เกณฑ์ประมาณค่าระดับความคิดเห็นตามแนวคิดของ บุญชม ศรีสะอาด (บุญชม ศรีสะอาด, 2556)

ผู้เชี่ยวชาญประเมินคุณภาพโดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert) โดยมีการกำหนดเกณฑ์การประเมิน ดังนี้

ระดับ 5	หมายถึง	มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด
ระดับ 4	หมายถึง	มีความเหมาะสมในระดับมาก
ระดับ 3	หมายถึง	มีความเหมาะสมในระดับปานกลาง
ระดับ 2	หมายถึง	มีความเหมาะสมในระดับน้อย
ระดับ 1	หมายถึง	มีความเหมาะสมในระดับน้อยที่สุด

สำหรับการแปลความหมายของค่าเฉลี่ยที่วัดได้ ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ที่ใช้ในการให้ความหมาย โดยการเฉลี่ยรายช่วง ดังนี้

4.51-5.00	หมายถึง	มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด
3.51-4.50	หมายถึง	มีความเหมาะสมในระดับมาก
2.51-3.00	หมายถึง	มีความเหมาะสมในระดับปานกลาง
1.51-2.50	หมายถึง	มีความเหมาะสมในระดับน้อย
1.00-1.50	หมายถึง	มีความเหมาะสมในระดับน้อยที่สุด

ระยะที่ 2 การหาคุณภาพความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสู่ความเป็นพลเมืองดี

ขั้นที่ 1 สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยสำหรับครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเกี่ยวกับชุดความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสู่ความเป็นพลเมืองดี

ผู้วิจัยสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีรายละเอียดการดำเนินการวิจัย ดังนี้

2.1 กำหนดจุดประสงค์และศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับชุดความคิดรวบยอดทางสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสู่ความเป็นพลเมืองดีเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน

2.2 สร้างแบบสอบถามผลการสังเกตคำอธิบายความคิดรวบยอด วิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสู่ความเป็นพลเมืองดี สำหรับครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นแบบมาตราประมาณค่า

(Rating scale) 5 ระดับ เพื่อหาคุณภาพของความคิดรวบยอดและคำอธิบายความคิดรวบยอดที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญทางด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์สำหรับให้ครูผู้สอนในสถานศึกษาไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน

2.3 จากนั้นให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ประกอบด้วย

2.3.1 ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล จำนวน 1 คน

2.3.2 ผู้เชี่ยวชาญสาขาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จำนวน 2 คน

2.4 สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยหาความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) จากดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม (Index of Consistency : IOC) มีเกณฑ์ในการพิจารณาความสอดคล้อง คือ ได้ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป ถือว่าใช้ข้อคำถามได้ โดยได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง ดังนี้

ตาราง 1 ความสอดคล้อง IOC ของแบบสอบถามผลการสังเกตคำอธิบายความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสู่ความเป็นพลเมืองดี สำหรับครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

คำอธิบาย ความคิดรวบยอดข้อที่	ผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)			IOC	แปลผล
	1	2	3		
สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม					
1	1	1	1	1.00	สอดคล้อง
2	1	0	1	0.67	สอดคล้อง
3	1	1	1	1.00	สอดคล้อง
4	1	1	1	1.00	สอดคล้อง
5	1	1	1	1.00	สอดคล้อง
6	1	1	1	1.00	สอดคล้อง
สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม					
1	1	1	1	1.00	สอดคล้อง
2	1	1	1	1.00	สอดคล้อง
3	1	1	1	1.00	สอดคล้อง
4	1	1	1	1.00	สอดคล้อง
5	1	1	1	1.00	สอดคล้อง
6	1	1	1	1.00	สอดคล้อง

ตาราง 1 (ต่อ)

คำอธิบาย ความคิดรวบยอดข้อที่	ผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)			IOC	แปลผล
	1	2	3		
สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม					
7	1	1	1	1.00	สอดคล้อง
8	1	1	1	1.00	สอดคล้อง
9	1	1	1	1.00	สอดคล้อง
10	1	1	1	1.00	สอดคล้อง
สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์					
1	1	1	1	1.00	สอดคล้อง
2	1	1	1	1.00	สอดคล้อง
3	1	1	1	1.00	สอดคล้อง
4	1	1	1	1.00	สอดคล้อง
5	1	1	1	1.00	สอดคล้อง
6	1	1	1	1.00	สอดคล้อง
7	1	1	1	1.00	สอดคล้อง
8	1	1	1	1.00	สอดคล้อง
9	1	1	1	1.00	สอดคล้อง
สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์					
1	1	1	1	1.00	สอดคล้อง
2	1	1	1	1.00	สอดคล้อง
3	1	1	1	1.00	สอดคล้อง
4	1	1	1	1.00	สอดคล้อง
5	1	1	1	1.00	สอดคล้อง
6	1	1	1	1.00	สอดคล้อง
7	1	1	1	1.00	สอดคล้อง
8	1	1	1	1.00	สอดคล้อง
สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์					
1	1	1	1	1.00	สอดคล้อง
2	1	1	0	0.67	สอดคล้อง
3	1	1	1	1.00	สอดคล้อง
4	1	1	1	1.00	สอดคล้อง

ตาราง 1 (ต่อ)

คำอธิบาย ความคิดรวบยอดข้อที่	ผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)			IOC	แปลผล
	1	2	3		
สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์					
5	1	1	1	1.00	สอดคล้อง
6	1	1	1	1.00	สอดคล้อง

2.5 นำแบบสอบถามผลการสังเคราะห์คำอธิบายความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสู่ความเป็นพลเมืองดี สำหรับครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพ แล้วนั้น นำผลมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ

ขั้นที่ 2 นำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยไปสอบถามความคิดเห็นครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเกี่ยวกับชุดความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสู่ความเป็นพลเมืองดี

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นไปสอบถามครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง 2) การเก็บรวบรวมข้อมูล 3) การวิเคราะห์ข้อมูล มีรายละเอียดการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในวิจัย

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ เป็นครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตอนปลายที่ปฏิบัติงานอยู่ในปีการศึกษา 2567 จำนวน 73 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เป็นครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 63 คน โดยการสุ่มแบบง่าย (simple random sampling) ด้วยวิธีการจับฉลาก ตามตารางกำหนดขนาดตัวอย่างสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan (1970) (Krejcie and Morgan, 1970 อ้างถึงใน อิทธิพัทธ์ สุวทันพรกุล (2561)) จากครูผู้สอนรายวิชาในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย มีคุณสมบัติ ดังนี้

1.1 จบการศึกษาดั้งแต่ระดับปริญญาตรีขึ้นไป ในสาขาด้านสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมหรือสาขาที่เกี่ยวข้อง

1.2 เป็นผู้สอนรายวิชาในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

1.3 มีประสบการณ์ด้านการสอนมากกว่า 5 ปี ขึ้นไป

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามผลการสังเกตคำอธิบายความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสู่ความเป็นพลเมืองดี ให้ครูผู้สอนรายวิชาในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 63 คน เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์ความคิดเห็นต่อการนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้สถิติในการวิเคราะห์แบบสอบถามชุดความคิดรวบยอดทางสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสู่การเป็นพลเมืองดี ใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ซึ่งประมาณค่าเฉลี่ยโดยใช้เกณฑ์ประมาณค่าระดับความคิดเห็นตามแนวคิดของ บุญชม ศรีสะอาด (บุญชม ศรีสะอาด, 2556)

ผู้เชี่ยวชาญประเมินคุณภาพโดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert) โดยมีการกำหนดเกณฑ์การประเมิน ดังนี้

ระดับ 5	หมายถึง	มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด
ระดับ 4	หมายถึง	มีความเหมาะสมในระดับมาก
ระดับ 3	หมายถึง	มีความเหมาะสมในระดับปานกลาง
ระดับ 2	หมายถึง	มีความเหมาะสมในระดับน้อย
ระดับ 1	หมายถึง	มีความเหมาะสมในระดับน้อยที่สุด

สำหรับการแปลความหมายของค่าเฉลี่ยที่วัดได้ ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ที่ใช้ในการให้ความหมาย โดยการเฉลี่ยรายช่วง ดังนี้

4.51-5.00	หมายถึง	มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด
3.51-4.50	หมายถึง	มีความเหมาะสมในระดับมาก
2.51-3.00	หมายถึง	มีความเหมาะสมในระดับปานกลาง
1.51-2.50	หมายถึง	มีความเหมาะสมในระดับน้อย
1.00-1.50	หมายถึง	มีความเหมาะสมในระดับน้อยที่สุด

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสู่ความเป็นพลเมืองดี มีความมุ่งหมายของการวิจัย 2 ข้อ คือ 1) เพื่อพัฒนาความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสู่ความเป็นพลเมืองดี 2) เพื่อประเมินคุณภาพของความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสู่ความเป็นพลเมืองดี ผู้วิจัยจึงนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการพัฒนาความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสู่ความเป็นพลเมืองดี

ผู้วิจัยศึกษามาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ที่ปรากฏในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดสาระภูมิศาสตร์ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 แนวคิดเกี่ยวกับความคิดรวบยอดและแนวความคิดเรื่องพลเมืองดี จากนั้นจึงพัฒนาความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสู่การเป็นพลเมืองดี ดังนี้

1.1 การกำหนดความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมทั้ง 5 สาระ โดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ตัวชี้วัดในแต่ละสาระ เพื่อให้ได้ความคิดรวบยอดที่สำคัญ โดยพิจารณาจากลักษณะร่วมกันของข้อเท็จจริงในแต่ละตัวชี้วัดซึ่งความคิดรวบยอด 1 ความคิดรวบยอด จะประกอบด้วย 1 ตัวชี้วัด หรือมากกว่า 1 ตัวชี้วัด และความคิดรวบยอดที่ได้มาเบื้องต้นนั้น บางคำจัดเป็นความคิดรวบยอดย่อยที่มีลักษณะบางประการร่วมกันจึงหลอมรวมให้เป็นความคิดรวบยอดหลัก จึงต้องพิจารณาจากลักษณะร่วมของข้อเท็จจริงในความคิดรวบยอดย่อยนั้นด้วยว่าสามารถจัดหมวดหมู่หรืออยู่ในขอบข่ายของความคิดรวบยอดหลักได้หรือไม่ จากนั้นจึงระบุและจัดเรียงลำดับความคิดรวบยอดที่คำนึงถึงขอบข่ายและการจัดลำดับ (scope and sequence) และพิจารณาถึงความเที่ยง (Validity) ความมีนัยสำคัญ (Significance) ความเหมาะสม (Appropriateness) การนำไปใช้ (Utility) ความสามารถในการเรียนรู้ (Learnability) ความคงทน (Durability) การเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-Sufficiency) และความเป็นไปได้ (Feasibility) รวมไปถึงช่วงวัย วุฒิภาวะ ความรู้และ

ประสบการณ์ของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จึงได้ความคิดรวบยอดความคิดรวบยอด
วิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมทั้ง 5 สาระ ประกอบด้วย

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม มีดังนี้

1. ศาสนา
2. ศาสดา
3. หลักคำสอน
4. ศาสนิกชน
5. การพัฒนาจิต
6. ความดีกับความชั่ว

สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม มีดังนี้

1. โครงสร้างทางสังคม
2. การเปลี่ยนแปลงทางสังคม
3. วัฒนธรรม
4. กฎหมาย
5. สิทธิมนุษยชน
6. การมีส่วนร่วมทางการเมือง
7. การประสานประโยชน์
8. ประชาธิปไตย
9. ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
10. พลเมือง

สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ มีดังนี้

1. ระบบเศรษฐกิจ
2. ระบบสหกรณ์
3. ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
4. การพัฒนาเศรษฐกิจ
5. นโยบายการเงิน
6. นโยบายการคลัง
7. เศรษฐกิจระหว่างประเทศ
8. การเปิดเสรีทางเศรษฐกิจ

9. เศรษฐกิจในยุคโลกาภิวัตน์
 สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ มีดังนี้

1. กาลเวลา
2. วิธีการทางประวัติศาสตร์
3. ประเด็นทางประวัติศาสตร์
4. สถาบันพระมหากษัตริย์
5. ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทย
6. อารยธรรม
7. การขยายอิทธิพล
8. โลกาภิวัตน์

สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ มีดังนี้

1. กระบวนการทางภูมิศาสตร์
2. สภาพทางภูมิศาสตร์
3. ภัยพิบัติ
4. ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
5. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมกับมนุษย์
6. การพัฒนาที่ยั่งยืน

1.2 การสังเคราะห์คำอธิบายความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
 ผู้การเป็นพลเมืองที่ดีได้จากผู้เชี่ยวชาญ โดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ผู้วิจัย
 ดำเนินการวิเคราะห์คำอธิบายความคิดรวบยอดจากการตอบแบบสอบถามของผู้เชี่ยวชาญแต่ละ
 ท่าน โดยพิจารณาคำสำคัญที่มีลักษณะร่วมกัน และตีความคุณลักษณะต่าง ๆ ที่ปรากฏ จากนั้น
 นำมาลงข้อสรุปและจัดทำเป็นคำอธิบายความคิดรวบยอดของแต่ละคำในสาระนั้น ๆ
 ได้ผลดังตาราง 2

ตาราง 2 ลักษณะของผลการสังเคราะห์คำอธิบายความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสู่ความเป็นพลเมืองดี จากตัวอย่างคำอธิบายความคิดรวบยอดสาระที่ 1 – 5

วิเคราะห์ประเด็นสำคัญคำอธิบายความคิดรวบยอด			
ที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญ			คำสำคัญร่วมกัน
ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 1	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 2	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 3	
สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม			
คำอธิบายความคิดรวบยอด คำว่า ศาสนิกชน			
- ความเป็นพุทธบริษัท 4	- กลุ่มบุคคลที่มีบทบาท	- การดำเนินชีวิตตาม	- พุทธบริษัท
- พุทธบริษัทจัดเป็น	ใน 2 สถานะ คือ	หลักคำสอน คุณค่า	- การปฏิบัติตามหลักคำ
พลเมืองที่ดี ด้วยการทำให้	1. เป็นพลเมืองหรือเป็น	สากล	สอน คุณค่าสากล รวมทั้ง
หน้าที่ของตนในนามของ	ประชาชน		บทบาทหน้าที่ในนาม
พุทธบริษัท	2. เป็นศาสนิกชนที่		พุทธบริษัทและพลเมือง
- พลเมืองที่ดีด้วยการ	นับถือศาสนา		ของชาติ
ชักชวนกันให้เกิดการทำดี	- พลเมืองที่มุ่งด้าน		
ในพุทธบริษัท	เศรษฐกิจหรือความสุขหรือ		
- พลเมืองที่ดีด้วยการ	โลกียะสุข เพื่อพัฒนาหรือ		
การสนับสนุนพุทธบริษัท	ขัดเกลาเพื่อให้บรรลุ		
ที่ทำดีอยู่แล้วให้สามารถ	ความสุขทางใจหรือ		
ทำดียิ่งขึ้น	โลกุตตรสุข รวมไปถึงสุข		
	ในชาติภพต่อไป		
	- กระบวนการพัฒนา		
	ต้องพัฒนาศาสนิกชน		
	ร่วมกับการพัฒนา		
	พลเมือง		
	เป็นกระบวนการพัฒนา		
	ร่วมกัน ส่งเสริมซึ่งกันและ		
	กัน		

สังเคราะห์คำอธิบายความคิดรวบยอด

ศาสนิกชน คือ บุคคลที่ปฏิบัติตนตามความเชื่อ คำสอนและแนวทางการปฏิบัติตามศาสนาที่ตนนับถือ ตลอดจนส่งเสริมการทำความดีทั้งในระดับตนเองและผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับการปฏิบัติตนให้เป็นพลเมืองที่ดีของชาติไปพร้อมกัน

ตาราง 2 (ต่อ)

วิเคราะห์ประเด็นสำคัญคำอธิบายความคิดรวบยอด			
ที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญ			คำสำคัญร่วมกัน
ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 1	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 2	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 3	
สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต			
คำอธิบายความคิดรวบยอด คำว่า วัฒนธรรม			
- การเข้าใจในคุณค่าของวัฒนธรรมที่หลากหลายและการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล	- การเข้าใจ ยอมรับและสามารถปรับตัวให้เข้ากับบริบทของวัฒนธรรมอันดีงาม	- สิ่งของหรือวิถีปฏิบัติที่มนุษย์สร้างขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่รองรับพฤติกรรมในแต่ละบริบทเวลา	- การเรียนรู้ เข้าใจ ยอมรับในวัฒนธรรม
- การตระหนักถึงรากเหง้าและความสำคัญของวัฒนธรรมในชีวิตประจำวัน	- การสืบสานกันมาอย่างยาวนาน	- วัฒนธรรมย่อมเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางหนึ่งทางใดได้เสมอไม่ว่าจะ	- เห็นคุณค่าและเคารพในความหลากหลายของวัฒนธรรม
- การเคารพและให้คุณค่ากับวัฒนธรรมของผู้อื่น	- การเรียนรู้และเข้าใจวัฒนธรรมที่หลากหลายของชุมชนต่าง ๆ	- วัฒนธรรมย่อมเกิด	- วัฒนธรรมมี
- ตัวเชื่อมโยงที่สำคัญในการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในสังคม	- การแสดงความเคารพต่อสิทธิมนุษยชนและความหลากหลายทางวัฒนธรรมซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นพลเมืองที่ดีในระดับประเทศและระดับสากล	- การเปลี่ยนแปลงไป	- การเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับยุคสมัย
- การที่พลเมืองสามารถมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมพร้อมทั้งมีความรู้และทักษะในการพัฒนาวัฒนธรรมให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน		- วัฒนธรรมย่อมเกิด	
- แนวทางของการอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสันติและสร้างสรรค์		- วัฒนธรรมย่อมเกิด	

ตาราง 2 (ต่อ)

วิเคราะห์ประเด็นสำคัญคำอธิบายความคิดรวบยอด			คำสำคัญร่วมกัน
ที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญ			
ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 1	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 2	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 3	
สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต			
คำอธิบายความคิดรวบยอด คำว่า วัฒนธรรม			
สังเคราะห์คำอธิบายความคิดรวบยอด			
วัฒนธรรม คือ สิ่งของหรือวิถีปฏิบัติที่มนุษย์สร้างขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่รองรับพฤติกรรมในแต่ละบริบทเวลาและพื้นที่ พลเมืองที่ดีจะต้องเข้าใจ ยอมรับและสามารถปรับตัวให้เข้ากับบริบททางวัฒนธรรมของแต่ละสังคม เคารพความแตกต่างระหว่างบุคคลและความหลากหลายทางวัฒนธรรม จนสามารถปฏิบัติตนโดยนำความรู้ ทักษะและเจตคติของตนเอง ไปใช้อนุรักษ์ สืบสาน ปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม รวมไปถึงการนำวัฒนธรรมมาเป็นจุดเชื่อมโยงผู้คนในสังคมอย่างสร้างสรรค์เพื่อให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข			
สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์			
คำอธิบายความคิดรวบยอด คำว่า ระบบสหกรณ์			
- การแลกเปลี่ยนทรัพยากรและองค์ความรู้กับสมาชิกภายในกลุ่มเพื่อก่อให้เกิดการผลิตสินค้าและบริการที่มีคุณภาพ	- การสร้างความร่วมมือที่ตั้งอยู่บนหลักการของความเท่าเทียมและการมีส่วนร่วม	- องค์กรที่แสดงให้เห็นถึงองค์กรที่เข้มแข็งอันเกิดจากพลังของการร่วมมือกันของสมาชิกในการประกอบธุรกิจด้วยความเท่าเทียมกัน และยุติธรรม	- การรวมกลุ่ม การสร้างความร่วมมือ - ความเท่าเทียมและยุติธรรม
- เกิดความร่วมมือภายในสมาชิกในการช่วยเหลือกันเพื่อให้เกิดภูมิคุ้มกันทางการเงิน	- การเป็นสมาชิกสหกรณ์ไม่เพียงเป็นการแสดงออกถึงการมีส่วนร่วมในการทำงานเพื่อสังคม แต่ยังเป็นการสร้างเสริมความรับผิดชอบและความเชื่อถือนระหว่างสมาชิก ซึ่งมีความสำคัญต่อการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืน	- ผ่านหลักการบริหารสหกรณ์ที่สมาชิกทุกคนมี 1 เสียงเท่ากัน	- การตระหนักรู้ถึงบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบ
	- เศรษฐกิจ สังคมช่วยส่งเสริมความเป็นธรรมและความเท่าเทียมผ่าน การมีส่วนร่วมของทุกคน	- หัวใจสำคัญขึ้นอยู่กับ การตระหนักรู้ถึงบทบาทหน้าที่สำคัญของตนที่จะต้อง	

ตาราง 2 (ต่อ)

วิเคราะห์ประเด็นสำคัญคำอธิบายความคิดรวบยอด			คำสำคัญร่วมกัน
ที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญ			
ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 1	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 2	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 3	
สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์			
คำอธิบายความคิดรวบยอด คำว่า ระบบสหกรณ์			
	ในการตัดสินใจ การสร้าง กลไกสหกรณ์ในชุมชนจึง เป็นแนวทางในการสร้าง พลเมืองดีที่มุ่งมั่นต่อการ พัฒนาที่ยั่งยืน การที่บุคคลเป็นสมาชิก สหกรณ์ยังช่วยเสริมสร้าง “ทุนทางสังคม” (Social Capital) - องค์ประกอบที่สำคัญใน การพัฒนาคุณภาพชีวิต และความเข้มแข็งของ ชุมชน ทุนทางสังคมสร้าง ขึ้นจากความเชื่อถือและ ความร่วมมือระหว่าง บุคคลและกลุ่ม - การมีส่วนร่วมใน สหกรณ์จึงเป็นการสร้าง รากฐานสำหรับการเป็น พลเมืองดีที่เห็นคุณค่าใน ความร่วมมือและความ รับผิดชอบร่วมกัน	ร่วมแรงร่วมใจ ขับเคลื่อนธุรกิจไป ด้วยกัน บนพื้นฐาน ความรักความสามัคคี และซื่อสัตย์สุจริต ซึ่งเป็นกระบวนการ ขัดเกลาสู่การเป็น พลเมืองที่ดีของสังคม	

สังเคราะห์คำอธิบายความคิดรวบยอด

สหกรณ์ คือ องค์กรที่เกิดขึ้นจากการรวมกลุ่มของบุคคลเพื่อตอบสนองความต้องการจำเป็นทาง
ด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยยึดหลักการประชาธิปไตย ความเท่าเทียมและคุณธรรมก่อให้เกิด
ความร่วมมือ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การแลกเปลี่ยนทรัพยากรและองค์ความรู้กันภายในกลุ่มสมาชิกจน
นำไปสู่การผลิตสินค้าและบริการที่มีคุณภาพ การพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลและความเข้มแข็งของชุมชน

ตาราง 2 (ต่อ)

วิเคราะห์ประเด็นสำคัญคำอธิบายความคิดรวบยอด			
ที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญ			คำสำคัญร่วมกัน
ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 1	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 2	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 3	
สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์			
คำอธิบายความคิดรวบยอด คำว่า ระบบสหกรณ์			
นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้บุคคลตระหนักรู้ถึงบทบาทหน้าที่ของตนเองในฐานะสมาชิกคนหนึ่งของสหกรณ์ เห็นคุณค่าในความร่วมมือและความรับผิดชอบร่วมกัน เกิดภูมิคุ้มกันทางการเงิน ตลอดจนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับชุมชนและประเทศชาตินำไปสู่การสร้างสังคมสันติสุขและการพัฒนาที่ยั่งยืน พฤติกรรมของสมาชิกสหกรณ์จึงสะท้อนการเป็นพลเมืองดีได้			
สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์			
คำอธิบายความคิดรวบยอด คำว่า วิธีการทางประวัติศาสตร์			
- การสืบค้นหาข้อมูลในเรื่องต่าง ๆ	- การใช้วิพากษ์วิธีทางประวัติศาสตร์เพื่อประเมินความน่าเชื่อถือของหลักฐาน	- การสืบค้นเรื่องราวทางประวัติศาสตร์	- การสืบค้นข้อมูลหรือเรื่องราวต่าง ๆ ทางประวัติศาสตร์
- การพิจารณาไตร่ตรองวิเคราะห์ข้อมูล	- การศึกษาวิเคราะห์ของหลักฐาน	- การรวบรวมหลักฐานที่มีทั้งเป็นลายลักษณ์อักษรและไม่เป็นลายลักษณ์อักษร	- การรวบรวมหลักฐานทางประวัติศาสตร์
- การตีความจากข้อมูลจากหลักฐานที่ค้นพบ	- การศึกษาวิเคราะห์ความถูกต้อง ความน่าเชื่อถือ	- อักษรและไม่เป็นลายลักษณ์อักษร	- การวิเคราะห์ข้อมูล
- ความเป็นกลางในการตีความตามหลักฐาน	- ความถูกต้อง ความน่าเชื่อถือ	- การวิเคราะห์	- การประเมินค่า/วิพากษ์ตีความข้อมูล
- ไม่ใสความรู้สึกลงในส่วนบุคคล	- ความถูกต้อง ความน่าเชื่อถือ	- การตีความจากหลักฐาน	- การวิเคราะห์ข้อมูล
- การใช้ความรู้ต่อการพยายามเข้าใจบริบทต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลานั้น ๆ	- ความถูกต้อง ความน่าเชื่อถือ	- การนำเสนอข้อมูลวิธีการทางประวัติศาสตร์ที่เน้นเข้าใจอดีตและเพื่อให้เข้าใจความคิดของคนในยุคสมัยนั้น ๆ	- ไม่ใสความรู้สึกลงในส่วนบุคคลลงไป ควรมีความเป็นกลาง
		- ไม่ใช่ความคิดคนปัจจุบันไปตัดสินอดีต	- ส่งเสริมระบบความคิด
		- การส่งเสริมระบบความคิดของประชาชนให้คิดวิเคราะห์	- การเข้าใจเรื่องราวความคิดในอดีตตามบริบทนั้น ๆ

ตาราง 2 (ต่อ)

วิเคราะห์ประเด็นสำคัญคำอธิบายความคิดรวบยอด			คำสำคัญร่วมกัน
ที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญ			
ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 1	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 2	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 3	
สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์			
คำอธิบายความคิดรวบยอด คำว่า วิธีการทางประวัติศาสตร์			
		ใช้เหตุผลในการตั้ง	
		คำถาม อันเป็นการ	
		ปฏิบัติตนตามแนวทาง	
		ที่รัฐบาลส่งเสริม	
สังเคราะห์คำอธิบายความคิดรวบยอด			
วิธีการทางประวัติศาสตร์ คือ กระบวนการหรือขั้นตอนการสืบค้นเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ซึ่งได้จากการรวบรวมหลักฐานทั้งที่เป็นลายลักษณ์อักษรและไม่เป็นลายลักษณ์อักษร วิเคราะห์ข้อมูล ประเมินค่าความน่าเชื่อถือ ตีความข้อมูลด้วยความเป็นกลางและนำเสนอข้อมูล ผลเมืองที่ดีที่จะต้องรู้จักการใช้เหตุผลในการตั้งคำถาม มีทักษะการคิดวิเคราะห์และใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบเพื่อให้เข้าใจเรื่องราวในอดีต ณ ช่วงเวลานั้น ๆ ได้ใกล้เคียงกับความเป็นจริงตามบริบทต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นและเกิดองค์ความรู้ที่มีความน่าเชื่อถือ			
สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์			
คำอธิบายความคิดรวบยอด คำว่า ภัยพิบัติ			
- ภัยที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สิน	- ภัยอันตรายที่เกิดขึ้นจากสภาพทางภูมิศาสตร์ ปัจจัยทางภูมิศาสตร์ทั้งกายภาพ ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ลักษณะเชิงพื้นที่ที่อาจทำให้เกิดภัยพิบัติ ที่เกิดขึ้นทั้งโดยธรรมชาติ และมนุษย์	- การเรียนรู้และเข้าใจถึงปัญหาของภัยพิบัติที่เกิดขึ้นกับบริบทเชิงพื้นที่ทั้งก่อนเกิด ระหว่างเกิดและหลังเกิดภัย	- อันตรายที่ก่อให้เกิดความเสียหาย
- ภัยที่ส่งผลกระทบในวงกว้าง ไม่ว่าจะเป็นในระยะสั้นหรือระยะยาว และเป็นภัยที่ไม่สามารถแก้ไขได้	- ภัยพิบัติ ที่เกิดขึ้นทั้งโดยธรรมชาติ และมนุษย์	- ควรรับมือกับสถานการณ์เพื่อให้เกิดการสูญเสียให้น้อยที่สุด	- การเรียนรู้และเข้าใจรวมทั้งเกิดความตระหนักรู้ในเรื่องภัยพิบัติ
- การทำความเข้าใจภัยพิบัติที่จะเกิดขึ้น รวมทั้งแนวทางการเฝ้าระวัง การเตือนปัญหา การรับรู้เกี่ยวกับภัยพิบัติ รวมทั้งเป็นแนวทางการ	สร้างภัยพิบัตินั้น หรืออาจจะเกิดร่วมกันทั้งสองสาเหตุ	- พลเมืองที่ดีควรตระหนัก เฝ้าระวังและเตรียมความพร้อมเสมอ	- หาแนวทางการรับมือ การเฝ้าระวัง และแนวทางการป้องกันทั้งก่อน ระหว่าง และหลังการเกิดภัยพิบัติ

ตาราง 2 (ต่อ)

วิเคราะห์ประเด็นสำคัญคำอธิบายความคิดรวบยอด			คำสำคัญร่วมกัน
ที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญ			
ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 1	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 2	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 3	
สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์			
คำอธิบายความคิดรวบยอด คำว่า ภัยพิบัติ			
ในการจัดการสิ่งนั้นทั้ง	จะมีแนวทาง		
ก่อน ระหว่าง และหลัง	ในการจัดการ		
การเกิดภัยพิบัติ	การสร้างความร่วมมือ		
	หรือมีวิธีให้ความรู้เรื่อง		
	ภัยพิบัติต่าง ๆ กับคน		
	ในพื้นที่ที่มีความเสี่ยง		
	เพื่อการป้องกันไม่ให้เกิด		
	การสูญเสียทั้งทรัพย์สิน		
	และชีวิต		
สังเคราะห์คำอธิบายความคิดรวบยอด			
ภัยพิบัติ คือ อันตรายที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินซึ่งส่งผลกระทบต่อสังคมในวงกว้างทั้งในระยะสั้นหรือระยะยาว โดยเกิดจากธรรมชาติและ การกระทำของมนุษย์ รวมทั้งมีสภาพทางภูมิศาสตร์เป็นปัจจัยสำคัญต่อการเกิดขึ้นของภัยพิบัติอีกด้วย บุคคลควรเรียนรู้ มีความเข้าใจและตระหนักถึงสาเหตุปัจจัยการเกิด สถานการณ์ และผลกระทบที่เกิดจากภัยพิบัติ นำไปสู่การปฏิบัติตนที่สามารถรับมือได้ ระวัง และมีแนวทางการป้องกันทั้งก่อน ระหว่าง และหลังการเกิดภัยพิบัตินั้น รวมทั้งสร้างความร่วมมือ องค์กรหรือสถาบันเพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจและแนวทางการปฏิบัติเมื่อต้องเผชิญกับภัยพิบัติต่อสาธารณชน จึงถือว่าเป็นพลเมืองที่ดี			

1.3 ผลการตรวจสอบความเหมาะสมของคำอธิบายความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสู่ความเป็นพลเมืองดี ผู้วิจัยได้ตรวจสอบคุณภาพของคำอธิบายความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสู่การเป็นพลเมืองดีโดยใช้ผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด 15 ท่าน พิจารณาคำอธิบายความคิดรวบยอดใน 5 สาระ ประกอบด้วย สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ และสาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ จำนวนสาระละ 3 ท่าน ด้วยแบบสอบถามผลการสังเคราะห์คำอธิบายความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสู่ความเป็นพลเมืองดีที่มีมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ โดยมีเกณฑ์พิจารณาคำอธิบาย

ความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสู่การเป็นพลเมืองดีที่มีคุณภาพและสามารถนำไปใช้เป็นการอธิบายความคิดรวบยอดได้ต้องมีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป ซึ่งอยู่หมายความว่า มีความเหมาะสมในระดับมาก ผลการตรวจสอบ พบว่า คำอธิบายความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ทั้ง 5 สาระ มีค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.67 – 5.00 โดยสาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม มีค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.50 – 5.00 สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต มีค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.50 – 5.00 สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ มีค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.00 – 5.00 สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ มีค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.50 – 5.00 และสาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ มีค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.67 – 5.00 ดังตาราง 3

ตาราง 3 ผลการตรวจสอบความเหมาะสมของคำอธิบายความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสู่ความเป็นพลเมืองดี

คำอธิบาย ความคิด รวบยอดที่	ผลการพิจารณาของ ผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)			$\bar{x}$	S.D.	ข้อเสนอแนะ
	1	2	3			
สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม						
1	4	5	4	4.50	0.47	
2	4	5	4	4.50	0.47	
3	5	5	3	4.00	0.94	บางคำสอนในศาสนาพุทธกลุ่มเถรวาทอาจไม่ร่วมสมัย
4	5	5	4	4.67	0.47	ควรแก้ไขผู้อื่นเป็น ระดับต้นและระดับจริยธรรม ในสังคมนั้น ๆ
5	5	5	5	5.00	0.00	
6	5	5	5	5.00	0.00	
สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต						
1	5	5	5	5.00	0.00	
2	5	5	5	5.00	0.00	
3	5	5	4	4.67	0.47	อาจจะต้องเพิ่มเรื่องพลวัตของวัฒนธรรมในแง่ การเปลี่ยนแปลง หรือการปรับเปลี่ยน ตลอดจน การสูญหาย
4	5	5	5	5.00	0.00	
5	5	5	5	5.00	0.00	

ตาราง 3 (ต่อ)

คำอธิบาย ความคิดรวบ ยอดที่	ผลการพิจารณาของ ผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)			$\bar{x}$	S.D.	ข้อเสนอแนะ
	1	2	3			
สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต						
6	5	5	5	5.00	0.00	
7	5	5	5	5.00	0.00	
8	5	5	5	5.00	0.00	
9	5	5	5	5.00	0.00	
10	5	5	5	5.00	0.00	
สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์						
1	2	5	5	4.00	1.41	จากที่อ่านความหมาย น่าจะหมายถึง ระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยม หรือ รัฐสวัสดิการมากกว่า ตรงคำว่า สร้างความเสมอภาค ความเป็นธรรม ลดความเหลื่อมล้ำ
2	4	5	5	4.67	0.47	ตัดข้อความ การสร้างสังคมสันติสุข
3	5	5	5	5.00	0.00	
4	5	5	5	5.00	0.00	
5	3	5	5	4.33	0.94	
6	3	5	5	4.33	0.94	
7	3	5	5	4.33	0.94	
8	3	5	5	4.33	0.94	
9	4	5	5	4.67	0.47	
สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์						
1	5	5	5	5.00	0.00	
2	5	4	5	4.67	0.47	ปัจจุบันไม่ค่อยมีนักประวัติศาสตร์เชื่อในความเป็นกลางตามแนวประวัติศาสตร์หลังสมัยใหม่ แต่ให้ระมัดระวังอคติในวิธีการศึกษาโดยต้องแสดงความโปร่งใสทุกขั้นตอนของการวิพากษ์หลักฐานและการวิเคราะห์จากผู้ศึกษา
3	5	5	5	5.00	0.00	

ตาราง 3 (ต่อ)

คำอธิบาย ความคิดรวบ ยอดที่	ผลการพิจารณาของ ผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)			$\bar{x}$	S.D.	ข้อเสนอแนะ
	1	2	3			
สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์						
4	4	4	5	4.33	0.47	การใช้คำว่า เหตุทุน เนื่องจากการใช้ เหตุทุนและ เคารพ สองคำคู่กัน หมายความว่า ถ้ามี ความเคารพแต่ไม่ได้เหตุทุนแสดงให้เห็นว่าตาม นิยาม บุคคลนั้นไม่ใช่พลเมืองที่ดี ทั้งที่จริงแล้ว คำว่า เคารพเพียงอย่างเดียวน่าจะเพียงพอแล้ว เพราะมีนัยยะในเชิงพฤติกรรมและกฎหมายที่ ชัดเจน
5	5	4	5	4.67	0.47	วัฒนธรรม คือ วิถีคิดและวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลง ไปตามสังคม และไม่มีคุณค่าเชิงมาตรฐาน เชิงศีลธรรมของต่างวัฒนธรรมมาตัดสินอีก วัฒนธรรม ควรเป็นสัมพัทธนิยมคือแต่ละ วัฒนธรรมมีแบบแผนที่ควรเคารพความแตกต่าง กัน พลเมืองดีในศตวรรษที่ 21 ควรเข้าใจ พหุวัฒนธรรมในโลกกว้างถึงจะเพียงพอ
6	5	4	5	4.67	0.47	อารยธรรมเป็นมรดกของการสร้างสรรค์ทาง สังคมของมนุษย์แต่ละยุคสมัยที่สามารถรับมา สร้างคุณค่าต่อได้จะทันสมัยกว่า
7	5	5	5	5.00	0.00	
8	5	5	5	5.00	0.00	
สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์						
1	5	4	5	4.67	0.47	ในกระบวนการทางภูมิศาสตร์อาจเพิ่มเติม ข้อความ การใช้เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล นำไปสู่การวิเคราะห์ สรุปและตอบคำถาม
2	4	5	4	4.33	0.47	การประยุกต์ใช้ทรัพยากรเปลี่ยนเป็น “การเลือกใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อย่างเหมาะสมตามบริบทเชิงพื้นที่”

ตาราง 3 (ต่อ)

คำอธิบาย ความคิดรวบ ยอดที่	ผลการพิจารณาของ ผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)			$\bar{x}$	S.D.	ข้อเสนอแนะ
	1	2	3			
สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์						
3	3	4	4	3.67	0.47	1. ควรเพิ่มข้อความ “ระหว่าง และหลังการเกิดภัยพิบัติ และวางแผนรับมือและป้องกันภัยพิบัติที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตรวมทั้งสร้าง...” 2. แก้ไขข้อความให้สมบูรณ์ น่าจะเป็นความร่วมมือ
4	5	5	5	5.00	0.00	
5	5	5	5	5.00	0.00	
6	3	5	5	4.33	0.94	ปรับคำว่าส่งผลกระทบต่อภัยที่น้อยที่สุดแทนคำว่าไม่ก่อให้เกิด

จากผลตรวจสอบความเหมาะสมของคำอธิบายความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา
ศาสนา และวัฒนธรรมสู่ความเป็นพลเมืองดี ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุง
คำอธิบายความคิดรวบยอดให้มีความสมบูรณ์ขึ้น ผู้วิจัยจึงปรับแก้คำอธิบาย ดังตาราง 4

ตาราง 4 ลักษณะผลของการปรับแก้คำอธิบายความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนา
และวัฒนธรรมสู่ความเป็นพลเมืองดี จากตัวอย่างคำอธิบายความคิดรวบยอดสาระที่ 1 - 5

คำอธิบายความคิดรวบยอดเดิม	คำอธิบายความคิดรวบยอดใหม่
สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม	
คำอธิบายความคิดรวบยอด คำว่า ศาสนิกชน	
ศาสนิกชน คือ บุคคลที่ปฏิบัติตาม ความเชื่อ คำสอนและแนวทางการปฏิบัติตามศาสนา ที่ตนนับถือ ตลอดจนส่งเสริมการทำความดีทั้งใน ระดับตนเองและผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับการปฏิบัติตน ให้เป็นพลเมืองที่ดีของชาติไปพร้อมกัน	ศาสนิกชน คือ บุคคลที่ปฏิบัติตาม ความเชื่อ คำสอนและแนวทางการปฏิบัติตามศาสนา ที่ตนนับถือ ตลอดจนส่งเสริมการทำความดีทั้งใน ระดับตนเองและระดับจริยธรรมในสังคมนั้น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับการปฏิบัติตนให้เป็นพลเมืองที่ดี ของชาติไปพร้อมกัน

ตาราง 4 (ต่อ)

คำอธิบายความคิดรวบยอดเดิม	คำอธิบายความคิดรวบยอดใหม่
สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต	
คำอธิบายความคิดรวบยอด คำว่า วัฒนธรรม	
วัฒนธรรม คือ สิ่งของหรือวิถีปฏิบัติที่มนุษย์สร้างขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่รองรับพฤติกรรมในแต่ละบริบทเวลาและพื้นที่ พลเมืองที่ดีจะต้องเข้าใจ ยอมรับ และสามารถปรับตัวให้เข้ากับบริบททางวัฒนธรรมของแต่ละสังคม เคารพความแตกต่างระหว่างบุคคลและความหลากหลายทางวัฒนธรรม จนสามารถปฏิบัติตนโดยนำความรู้ ทักษะและเจตคติของตนเอง ไปใช้อุทิศ สืบสาน ปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม รวมไปถึงการนำวัฒนธรรมมาเป็นจุดเชื่อมโยงผู้คนในสังคมอย่างสร้างสรรค์ เพื่อให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข	วัฒนธรรม คือ สิ่งของหรือวิถีปฏิบัติที่มนุษย์สร้างขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่รองรับพฤติกรรมในแต่ละบริบทเวลาและพื้นที่ซึ่งมีความเป็นพลวัต พลเมืองที่ดีจะต้องเข้าใจ ยอมรับ และสามารถปรับตัวให้เข้ากับบริบททางวัฒนธรรมของแต่ละสังคม เคารพความแตกต่างระหว่างบุคคลและความหลากหลายทางวัฒนธรรม จนสามารถปฏิบัติตนโดยนำความรู้ ทักษะและเจตคติของตนเอง ไปใช้อุทิศ สืบสาน ปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม รวมไปถึงการนำวัฒนธรรมมาเป็นจุดเชื่อมโยงผู้คนในสังคมอย่างสร้างสรรค์ เพื่อให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข
สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์	
คำอธิบายความคิดรวบยอด คำว่า ระบบสหกรณ์	
สหกรณ์ คือ องค์การที่เกิดขึ้นจากการรวมกลุ่มของบุคคลเพื่อตอบสนองความต้องการจำเป็นทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยยึดหลักการประชาธิปไตย ความเท่าเทียมและความยุติธรรมก่อให้เกิดความร่วมมือ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การแลกเปลี่ยนทรัพยากรและองค์ความรู้กันภายในกลุ่มสมาชิกจนนำไปสู่การผลิตสินค้าและบริการที่มีคุณภาพ การพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลและความเข้มแข็งของชุมชน นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้บุคคลตระหนักรู้ถึงบทบาทหน้าที่ของตนเองในฐานะสมาชิกคนหนึ่งของสหกรณ์ เห็นคุณค่าในความร่วมมือและความรับผิดชอบร่วมกัน เกิดภูมิคุ้มกันทางการเงิน ตลอดจนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับชุมชนและประเทศชาตินำไปสู่การสร้างสังคมสันติสุขและ	สหกรณ์ คือ องค์การที่เกิดขึ้นจากการรวมกลุ่มของบุคคลเพื่อตอบสนองความต้องการจำเป็นทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยยึดหลักการประชาธิปไตย ความเท่าเทียมและความยุติธรรมก่อให้เกิดความร่วมมือ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การแลกเปลี่ยนทรัพยากรและองค์ความรู้กันภายในกลุ่มสมาชิกจนนำไปสู่การผลิตสินค้าและบริการที่มีคุณภาพ การพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลและความเข้มแข็งของชุมชน นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้บุคคลตระหนักรู้ถึงบทบาทหน้าที่ของตนเองในฐานะสมาชิกคนหนึ่งของสหกรณ์ เห็นคุณค่าในความร่วมมือและความรับผิดชอบร่วมกัน เกิดภูมิคุ้มกันทางการเงิน ตลอดจนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับชุมชนและประเทศชาตินำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน พฤติกรรม

ตาราง 4 (ต่อ)

คำอธิบายความคิดรวบยอดเดิม	คำอธิบายความคิดรวบยอดใหม่
สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์	
คำอธิบายความคิดรวบยอด คำว่า ระบบสหกรณ์	
การพัฒนาที่ยั่งยืน พฤติกรรมของสมาชิกสหกรณ์	ของสมาชิกสหกรณ์จึงสะท้อนการเป็นพลเมืองดี
สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์	
คำอธิบายความคิดรวบยอด คำว่า วิธีการทางประวัติศาสตร์	
วิธีการทางประวัติศาสตร์ คือ กระบวนการ หรือขั้นตอนการสืบค้นเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ ซึ่งได้จากการรวบรวมหลักฐานทั้งที่เป็นลายลักษณ์อักษรและไม่เป็นลายลักษณ์อักษร วิเคราะห์ข้อมูล ประเมินค่าความน่าเชื่อถือ ดีความข้อมูลด้วยความ เป็นกลางและนำเสนอข้อมูล พลเมืองที่ดี ที่จะต้องรู้จักการใช้เหตุผลในการตั้งคำถาม มีทักษะ การคิดวิเคราะห์และใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ อย่างเป็นระบบเพื่อให้เข้าใจเรื่องราวในอดีต ณ ช่วงเวลานั้น ๆ ได้ใกล้เคียงกับความเป็นจริง ตามบริบทต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นและเกิดองค์ความรู้ที่ มีความน่าเชื่อถือ	วิธีการทางประวัติศาสตร์ คือ กระบวนการ หรือขั้นตอนการสืบค้นเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ ซึ่งได้จากการรวบรวมหลักฐานทั้งที่เป็นลายลักษณ์อักษรและไม่เป็นลายลักษณ์อักษร วิเคราะห์ข้อมูล ประเมินค่าความน่าเชื่อถือ ดีความข้อมูลด้วยความ ระมัดระวังอคติในวิธีการศึกษาและนำเสนอ ข้อมูล พลเมืองที่ดีที่ จะต้องรู้จักการใช้เหตุผล ในการตั้งคำถาม มีทักษะการคิดวิเคราะห์และใช้ วิธีการทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบเพื่อให้เข้าใจ เรื่องราวในอดีต ณ ช่วงเวลานั้น ๆ ได้ใกล้เคียงกับ ความเป็นจริงตามบริบทต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นและเกิด องค์ความรู้ที่มีความน่าเชื่อถือ
สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์	
คำอธิบายความคิดรวบยอด คำว่า ภัยพิบัติ	
ภัยพิบัติ คือ อันตรายที่ก่อให้เกิด ความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินซึ่งส่งผลกระทบ ต่อสังคมในวงกว้างทั้งในระยะสั้นหรือระยะยาว โดยเกิดจากธรรมชาติและการกระทำของมนุษย์ รวมทั้งมีสภาพทางภูมิศาสตร์เป็นปัจจัยสำคัญต่อ การเกิดขึ้นของภัยพิบัติอีกด้วย บุคคลควรเรียนรู้ มีความเข้าใจและตระหนักถึงสาเหตุปัจจัยการเกิด สถานการณ์ และผลกระทบที่เกิดจากภัยพิบัติ นำไปสู่การปฏิบัติตนที่สามารถรับมือ เผื่อระวัง และมี แนวทางการป้องกันทั้งก่อน ระหว่าง และหลังการเกิด ภัยพิบัตินั้น รวมทั้งสร้างความร่วมกับผู้อื่น องค์กรหรือ	ภัยพิบัติ คือ อันตรายที่ก่อให้เกิด ความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินซึ่งส่งผลกระทบ ต่อสังคมในวงกว้างทั้งในระยะสั้นหรือระยะยาว โดยเกิดจากธรรมชาติและการกระทำของมนุษย์ รวมทั้งมีสภาพทางภูมิศาสตร์เป็นปัจจัยสำคัญต่อ การเกิดขึ้นของภัยพิบัติอีกด้วย บุคคลควรเรียนรู้ มีความเข้าใจและตระหนักถึงสาเหตุปัจจัยการเกิด สถานการณ์ และผลกระทบที่เกิดจากภัยพิบัติ นำไปสู่การปฏิบัติตนที่สามารถรับมือ เผื่อระวัง และมี แนวทางการป้องกันทั้งก่อน ระหว่าง และหลังการเกิด ภัยพิบัตินั้น รวมทั้งวางแผนรับมือและป้องกันภัยพิบัติ

ตาราง 4 (ต่อ)

คำอธิบายความคิดรวบยอดเดิม	คำอธิบายความคิดรวบยอดใหม่
สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์	
คำอธิบายความคิดรวบยอด คำว่า ภัยพิบัติ	
สถาบันเพื่อให้ความรู้ความเข้าใจและแนวทางการปฏิบัติเมื่อต้องเผชิญกับภัยพิบัติต่อสาธารณชน	ในอนาคตโดยสร้างความร่วมมือกับผู้อื่น องค์กรหรือสถาบันเพื่อให้ความรู้ความเข้าใจและแนวทางการปฏิบัติเมื่อต้องเผชิญกับภัยพิบัติต่อสาธารณชน
จึงถือว่าเป็นพลเมืองที่ดี	จึงถือว่าเป็นพลเมืองที่ดี

ตอนที่ 2 ผลประเมินคุณภาพของความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสู่ความเป็นพลเมืองดี

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปให้กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 63 คน เพื่อประเมินผลการสังเคราะห์คำอธิบายความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสู่ความเป็นพลเมืองดีสำหรับการนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน มีรายละเอียด ดังนี้

ตาราง 5 ผลการตรวจสอบความเหมาะสมคำอธิบายความคิดรวบยอด วิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสู่ความเป็นพลเมืองดี สำหรับครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

คำอธิบายความคิดรวบยอดที่	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	แปลความหมาย
สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม				
1	4.67	0.57	มากที่สุด	ใช้ได้
2	4.68	0.56	มากที่สุด	ใช้ได้
3	4.63	0.58	มากที่สุด	ใช้ได้
4	4.46	0.59	มาก	ใช้ได้
5	4.43	0.59	มาก	ใช้ได้
6	4.60	0.58	มากที่สุด	ใช้ได้
สาระที่ 2 พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต				
1	4.75	0.51	มากที่สุด	ใช้ได้
2	4.67	0.54	มากที่สุด	ใช้ได้

ตาราง 5 (ต่อ)

คำอธิบายความคิดรวบยอดที่	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	แปลความหมาย
สาระที่ 2 พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต				
3	4.59	0.56	มากที่สุด	ใช้ได้
4	4.70	0.53	มากที่สุด	ใช้ได้
5	4.75	0.51	มากที่สุด	ใช้ได้
6	4.51	0.59	มากที่สุด	ใช้ได้
7	4.49	0.59	มาก	ใช้ได้
8	4.65	0.48	มากที่สุด	ใช้ได้
9	4.44	0.56	มาก	ใช้ได้
10	4.62	0.55	มากที่สุด	ใช้ได้
สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์				
1	4.62	0.55	มากที่สุด	ใช้ได้
2	4.60	0.64	มากที่สุด	ใช้ได้
3	4.63	0.55	มากที่สุด	ใช้ได้
4	4.70	0.46	มากที่สุด	ใช้ได้
5	4.76	0.43	มากที่สุด	ใช้ได้
6	4.79	0.41	มากที่สุด	ใช้ได้
7	4.67	0.48	มากที่สุด	ใช้ได้
8	4.70	0.46	มากที่สุด	ใช้ได้
9	4.62	0.58	มากที่สุด	ใช้ได้
สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์				
1	4.44	0.67	มาก	ใช้ได้
2	4.75	0.44	มากที่สุด	ใช้ได้
3	4.63	0.58	มากที่สุด	ใช้ได้
4	4.33	0.62	มาก	ใช้ได้
5	4.49	0.56	มาก	ใช้ได้
6	4.70	0.53	มากที่สุด	ใช้ได้
7	4.48	0.64	มาก	ใช้ได้
8	4.38	0.66	มาก	ใช้ได้
สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์				
1	4.78	0.42	มากที่สุด	ใช้ได้

ตาราง 5 (ต่อ)

คำอธิบายความคิดรวบยอดที่	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	แปลความหมาย
สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์				
2	4.71	0.46	มากที่สุด	ใช้ได้
3	4.83	0.38	มากที่สุด	ใช้ได้
4	4.76	0.43	มากที่สุด	ใช้ได้
5	4.83	0.38	มากที่สุด	ใช้ได้
6	4.62	0.49	มากที่สุด	ใช้ได้

จากตาราง 5 ผลการตรวจสอบความเหมาะสมคำอธิบายความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสู่ความเป็นพลเมืองดีที่ให้กลุ่มตัวอย่างเป็นครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี จำนวน 63 คน ประเมินความเหมาะสม โดยมีมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ซึ่งมีเกณฑ์พิจารณาคำอธิบายความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสู่ความเป็นพลเมืองดีที่มีคุณภาพและสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนได้ต้องมีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป ซึ่งหมายความว่า มีความเหมาะสมในระดับมากและนำไปใช้ได้ ผลการตรวจสอบ พบว่า คำอธิบายความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ทั้ง 5 สาระ มีค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.33 – 4.83 และคำอธิบายความคิดรวบยอดทั้ง 39 คำ มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป

ดังนั้น ความคิดรวบยอดและคำอธิบายความคิดรวบยอดที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นนั้น เป็นความคิดรวบยอดที่สะท้อนให้เห็นถึงการบูรณาการความรู้ ทักษะ กระบวนการ เจตคติและค่านิยมที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนสู่ความเป็นพลเมืองดี โดยจะเห็นได้ว่าความคิดรวบยอดหนึ่งไม่จำกัดอยู่ภายใต้สาระใดสาระหนึ่งเท่านั้น หากแต่ยึดโยงกับสาระอื่น ๆ ได้ และโดยปกติหากกล่าวถึงพลเมืองดีจะมุ่งไปที่ความเป็นพลเมืองดีในมิติด้านการเมืองการปกครองภายใต้ขอบข่ายของสาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคมเท่านั้น แต่ความคิดรวบยอดและคำอธิบายความคิดรวบยอดทั้ง 39 คำนั้น สะท้อนให้เห็นถึงความเป็นพลเมืองดีภายใต้ขอบข่ายของ 5 สาระในวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยเรื่อง การพัฒนาความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสู่ความเป็นพลเมืองดี มีความมุ่งหมาย คือ เพื่อพัฒนาความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสู่ความเป็นพลเมืองดี และประเมินคุณภาพของความคิดรวบยอดที่พัฒนาขึ้น การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยพื้นฐาน (basic research) มีการดำเนินการวิจัยตามความมุ่งหมาย 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การพัฒนาความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสู่ความเป็นพลเมืองดี และระยะที่ 2 การประเมินคุณภาพความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสู่ความเป็นพลเมืองดี เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แบบสอบถาม เรื่อง ความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสู่ความเป็นพลเมืองดีสำหรับผู้เชี่ยวชาญทางด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์จากมหาวิทยาลัยหรือหน่วยงานทางการศึกษาต่าง ๆ 2) แบบสอบถามผลการสังเคราะห์คำอธิบายความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสู่ความเป็นพลเมืองดีสำหรับผู้เชี่ยวชาญทางด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์จากมหาวิทยาลัยหรือหน่วยงานทางการศึกษาต่าง ๆ 3) แบบสอบถามผลการสังเคราะห์คำอธิบายความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสู่ความเป็นพลเมืองดีสำหรับครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการตามกระบวนการจนครบถ้วน และสรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย รวมทั้งมีข้อเสนอแนะต่อการวิจัย ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยสรุปผลการศึกษาตามความมุ่งหมาย ดังต่อไปนี้

1. การพัฒนาความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสู่ความเป็นพลเมืองดี ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดสาระภูมิศาสตร์ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า ความคิดรวบยอดหลักที่สำคัญจาก 5 สาระมีทั้งหมด 39 คำ และให้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์จากมหาวิทยาลัยหรือหน่วยงานทางการศึกษาต่าง ๆ

จำนวน 15 คน สารละ 3 คน เขียนคำอธิบายความคิดรวบยอดเหล่านั้น จากนั้นผู้วิจัยนำคำอธิบายความคิดรวบยอดที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญมาสังเคราะห์และนำกลับไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสม ได้ผลการวิเคราะห์ ดังนี้

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม พบว่า ความคิดรวบยอด จำนวน 6 คำ อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ คำว่า ศาสดา ศาสนิกชน การพัฒนาจิตและความดีกับความชั่ว อยู่ในระดับมาก ได้แก่ คำว่า ศาสนาและหลักคำสอน

สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต พบว่า ความคิดรวบยอด จำนวน 10 คำ อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ คำว่า โครงสร้างทางสังคม การเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม กฎหมาย สิทธิมนุษยชน การมีส่วนร่วมทางการเมือง การประสานประโยชน์ ประชาธิปไตย ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขและพลเมือง

สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ พบว่า ความคิดรวบยอด จำนวน 9 คำ อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ คำว่า ระบบสหกรณ์ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาเศรษฐกิจและเศรษฐกิจในยุคโลกาภิวัตน์ อยู่ในระดับมาก ได้แก่ คำว่า ระบบเศรษฐกิจ นโยบายการเงิน นโยบายการคลัง เศรษฐกิจระหว่างประเทศและการเปิดเสรีทางเศรษฐกิจ

สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ พบว่า ความคิดรวบยอด จำนวน 8 คำ อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ คำว่า กาลเวลา วิธีการทางประวัติศาสตร์ ประเด็นทางประวัติศาสตร์ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทย อารยธรรม การขยายอิทธิพลและโลกาภิวัตน์ อยู่ในระดับมาก ได้แก่ คำว่า สถาบันพระมหากษัตริย์

สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ พบว่า ความคิดรวบยอด จำนวน 6 คำ อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ คำว่า กระบวนการทางภูมิศาสตร์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและปฏิสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมกับมนุษย์ อยู่ในระดับมาก ได้แก่ คำว่า สภาพทางภูมิศาสตร์ ภัยพิบัติและการพัฒนาที่ยั่งยืน

ความคิดรวบยอดและคำอธิบายความคิดรวบยอด ทั้ง 5 สาระ จำนวน 39 คำ ที่ได้รับการพัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากขึ้นไปทุกคำ จึงสามารถนำไปใช้สอบถามครูผู้สอนรายวิชาในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เพื่อประเมินคุณภาพของความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสู่ความเป็นพลเมืองดีได้

2. การประเมินคุณภาพของความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสู่ความเป็นพลเมืองดี โดยครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 63 คน ประเมินผลการสังเคราะห์คำอธิบายความคิดรวบยอด วิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสู่ความเป็นพลเมืองดีสำหรับการนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน ได้ผลการวิเคราะห์ ดังนี้

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม พบว่า ความคิดรวบยอด จำนวน 6 คำ อยู่ในระดับมากที่สุดได้แก่ คำว่า ศาสนา ศาสดา หลักคำสอนและความดีกับความชั่ว อยู่ในระดับมากที่สุดได้แก่ คำว่า ศาสนิกชนและการพัฒนาจิต โดยคำอธิบายความคิดรวบยอดคำที่ 1 – 6 มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 อยู่ในระดับที่นำไปใช้ได้

สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต พบว่า ความคิดรวบยอด จำนวน 10 คำ อยู่ในระดับมากที่สุดได้แก่ คำว่า โครงสร้างทางสังคม การเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม กฎหมาย สิทธิมนุษยชน การมีส่วนร่วมทางการเมือง ประชาธิปไตยและพลเมือง อยู่ในระดับมากที่สุดได้แก่ คำว่า การประสานประโยชน์และประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยคำอธิบายความคิดรวบยอดคำที่ 1 – 10 มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 อยู่ในระดับที่นำไปใช้ได้

สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ พบว่า ความคิดรวบยอด จำนวน 9 คำ อยู่ในระดับมากที่สุดได้แก่ คำว่า ระบบเศรษฐกิจ ระบบสหกรณ์ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาเศรษฐกิจ นโยบายการเงิน นโยบายการคลัง เศรษฐกิจระหว่างประเทศ การเปิดเสรีทางเศรษฐกิจ และเศรษฐกิจในยุคโลกาภิวัตน์ โดยคำอธิบายความคิดรวบยอดคำที่ 1 – 9 มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 อยู่ในระดับที่นำไปใช้ได้

สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ พบว่า ความคิดรวบยอด จำนวน 8 คำ อยู่ในระดับมากที่สุดได้แก่ คำว่า วิธีการทางประวัติศาสตร์ ประเด็นทางประวัติศาสตร์ อารยธรรม อยู่ในระดับมากที่สุดได้แก่ คำว่า กาลเวลา สถาบันพระมหากษัตริย์ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทย การขยายอิทธิพลและโลกาภิวัตน์ โดยคำอธิบายความคิดรวบยอดคำที่ 1 – 8 มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 อยู่ในระดับที่นำไปใช้ได้

สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ พบว่า ความคิดรวบยอด จำนวน 6 คำ อยู่ในระดับมากที่สุดได้แก่ คำว่า กระบวนการทางภูมิศาสตร์ สภาพทางภูมิศาสตร์ ภัยพิบัติ ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ปฏิสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมกับมนุษย์และการพัฒนาที่ยั่งยืน โดย คำอธิบายความคิดรวบยอดคำที่ 1 – 6 มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 อยู่ในระดับที่นำไปใช้ได้

ความคิดรวบยอดและคำอธิบายความคิดรวบยอด ทั้ง 5 สาระ จำนวน 39 คำ ที่ได้จากการประเมินคุณภาพของความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสู่ความเป็นพลเมืองดี โดยครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 63 คน สามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนได้

อภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่องการพัฒนาความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสู่การเป็นพลเมืองดี มีความมุ่งหมาย ผู้วิจัยได้อภิปรายผลตามที่ได้สรุปจากความมุ่งหมาย ดังนี้

1. **การพัฒนาความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสู่ความเป็นพลเมืองดี** ความคิดรวบยอดทั้ง 5 สาระ จำนวน 39 คำ ได้จากการศึกษาเอกสารและวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด สาระภูมิศาสตร์ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งเป็นขั้นตอนเบื้องต้นที่ Wiggins และ McTighe (2005) ลาว์ธีย์ วิทยายุทธภูมิกุล (2547) วรณรัตน์ ศรีกนก (2561) เสนอไว้ว่า การกำหนดความคิดรวบยอดและแนวความคิดหลักสำหรับการนำไปใช้จัดการเรียนการสอนนั้น ต้องศึกษาจากกรอบหลักสูตร มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด จากนั้นจึงสกัดความคิดรวบยอดที่สำคัญโดยวิเคราะห์ลักษณะร่วมหรือคำสำคัญที่ปรากฏร่วมกันในแต่ละมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดนั้นเพื่อจะระบุความคิดรวบยอดพร้อมกับพิจารณาตามเกณฑ์ที่ว่าความคิดรวบยอดนั้นมีความเที่ยง (Validity) ความมีนัยสำคัญ (Significance) ความเหมาะสม (Appropriateness) การนำไปใช้ (Utility) ความสามารถในการเรียนรู้ (Learnability) ความคงทน (Durability) การเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-Sufficiency) และความเป็นไปได้ (Feasibility) ซึ่งสอดคล้องกับ Ornstein และ Hunkins (2017) นาดยา ภัทรแสงไทย (2525) ลาว์ธีย์ วิทยายุทธภูมิกุล (2547) เอม จันทร สุวินทวงศ์ (2526) เมื่อได้ความคิดรวบยอดแต่ละสาระจึงนำมาจัดลำดับโดยคำนึงถึงขอบข่ายและลำดับการเรียนรู้ของผู้เรียน (scope and sequence) สอดคล้องกับ Ornstein และ Hunkins (2017) Wiggins และ McTighe (2005) นาดยา ปิณฑนานนท์ (2564) วรณรัตน์ ศรีกนก (2561) วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา (2555) แล้วจึงกำหนดคำอธิบายความคิดรวบยอดที่สะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ของลักษณะร่วมต่าง ๆ สอดคล้องกับ Merrill (1977) นาดยา ภัทรแสง

ไทย (2525) และนำความคิดรวบยอดและคำอธิบายความคิดรวบยอดไปตรวจสอบความเหมาะสมในการนำไปใช้จัดการเรียนการสอนโดยผู้เชี่ยวชาญทางด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ หรือศาสตร์อื่น ๆ ที่เกี่ยวกับข้อ และครูผู้สอนผู้สอนรายวิชาในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งสอดคล้องกับ วรณรัตน์ ศรีกนก (2561) ที่ว่า ความคิดรวบยอดที่กำหนดไว้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์หลักสูตร รายวิชาและบริบทอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องหรือไม่

นอกจากนี้ การพัฒนาความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสู่ความเป็นพลเมืองดี สามารถอภิปรายเพิ่มเติมได้ 6 ประเด็น ดังนี้

1. ลักษณะของความคิดรวบยอด เป็นคำที่ส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นนามธรรม มีความซับซ้อน และบางคำเป็นความคิดรวบยอดพื้นฐานหรือความคิดรวบยอดร่วมของสาระอื่น ๆ ในวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เช่น วัฒนธรรม ประชาธิปไตย พลเมือง ซึ่งมีลักษณะเป็นความคิดรวบยอดที่ไม่สามารถมองเห็นหรือสัมผัสได้ สอดคล้องกับลาวัญญ์ วิทยายุทธภูมิกุล (2547) ที่ว่า ความคิดรวบยอดของวิชาสังคมศึกษาส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นนามธรรมที่แสดงในรูปแบบของคำ วลี หรือสัญลักษณ์มีลักษณะเป็นความคิดรวบยอดพื้นฐานหรือความคิดรวบยอดร่วมของสาขาวิชาต่าง ๆ ในสังคมศาสตร์

2. ลักษณะเป็นความคิดรวบยอดหลัก ความคิดรวบยอดที่ได้เป็นความคิดรวบยอดที่กว้างขวาง สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้แบบไม่ยึดโยงกับเนื้อหาหรือข้อเท็จจริงมากเกินไป สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปริณดา แป้นแก้ว (2559) ที่ว่า ควรมีการจัดกลุ่มของความคิดรวบยอดที่เกี่ยวข้องกันในแต่ละสาระและกำหนดให้เป็นลักษณะของความคิดรวบยอดใหญ่เพื่อลดความซ้ำซ้อนของเนื้อหา เกิดความยืดหยุ่นอันส่งผลต่อประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอน ตัวอย่างเช่น

สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต คำว่า โครงสร้างสังคม มีคำอธิบายว่า โครงสร้างทางสังคม คือ ระบบความสัมพันธ์ของส่วนต่าง ๆ ในสังคม ตั้งแต่ระดับบุคคล กลุ่มสังคม สถาบันทางสังคมและการจัดระเบียบทางสังคม พลเมืองจะต้องเข้าใจในระบบความสัมพันธ์ต่าง ๆ อย่างรอบด้านและเป็นไปตามบริบทของสังคมนั้น ๆ ผ่านกระบวนการการเรียนรู้ทางสังคมเพื่อจะได้ปฏิบัติตนได้ถูกต้องตามสถานภาพ บทบาทหน้าที่ คำนึงถึงสิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของตนเองและผู้อื่นภายใต้กฎหมายและวัฒนธรรมของสังคมที่ดำรงอยู่ รวมไปถึงการมุ่งสร้างสังคมที่ยั่งยืน จึงนับว่าเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ

คำอธิบายดังกล่าว สะท้อนให้เห็นถึงการเรียนรู้ความคิดรวบยอด คำว่า โครงสร้างสังคม จะนำไปสู่การเรียนรู้ความคิดรวบยอดย่อยอื่น ๆ เช่น กลุ่มสังคม สถาบันทางสังคม การจัดระเบียบทางสังคม สถานภาพและบทบาท สิทธิ เสรีภาพและความเสมอภาค อีกทั้งยังนำไปสู่ความคิดรวบยอดอื่น คือ กฎหมาย วัฒนธรรม และการพัฒนาที่ยั่งยืน เช่นนี้เป็นต้น

3. ประเภทของความคิดรวบยอด สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท ได้แก่ 1) ความคิดรวบยอดที่เป็นค่านาม เช่น ศาสนา วัฒนธรรม 2) ความคิดรวบยอดที่เป็นค่านิยม เช่น ความดีกับความชั่ว สิทธิมนุษยชน 3) ความคิดรวบยอดที่เป็นวิธีการ เช่น วิธีการทางประวัติศาสตร์ กระบวนการทางภูมิศาสตร์ สอดคล้องกับ นาดยา ภัทรแสงไทย (2525)

4. ขอบข่ายและการบูรณาการของความคิดรวบยอด (scope and integration) ตัวอย่างเช่น

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม คำว่า ศาสนา มีคำอธิบายว่า ศาสนาเป็นระบบความเชื่อที่มีองค์ประกอบ คือ ศาสดา พิธีกรรม นักบวช สาวก และมีคำสอนเป็นส่วนสำคัญ มีกระบวนการหรือแนวทางปฏิบัติที่มีเป้าหมายเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่มวลมนุษยชาติ พัฒนาจิตใจมนุษย์และเป็นกระบวนการที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองที่ดีมีคุณภาพไปพร้อมกัน อีกทั้งยังเปิดกว้างต่อความหลากหลายของผู้คนและยกย่องคุณค่าความเป็นมนุษย์

คำอธิบายดังกล่าว สะท้อนให้เห็นถึงขอบข่าย (scope) ของเนื้อหาความรู้ ทักษะ กระบวนการ เจตคติและค่านิยม ที่อยู่ภายใต้สาระและมาตรฐานวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม อีกทั้งยังสะท้อนให้เห็นถึงการบูรณาการ (integration) ที่ไม่ได้อยู่เพียงในขอบข่ายของสาระที่ 1 เท่านั้น แต่ยังเชื่อมโยงและบูรณาการกับความคิดรวบยอดสาระอื่น ดังเช่น ข้อความที่ว่า ...เปิดกว้างต่อความหลากหลายของผู้คนและยกย่องคุณค่าความเป็นมนุษย์... สอดคล้องกับความคิดรวบยอด คำว่า สิทธิมนุษยชน ข้อความที่ว่า ...ส่งเสริมความเป็นพลเมืองที่ดีมีคุณภาพไปพร้อมกัน... สอดคล้องกับความคิดรวบยอด คำว่า พลเมือง ในสาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต และข้อความที่ว่า ...มีเป้าหมายเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่มวลมนุษยชาติ พัฒนาจิตใจมนุษย์และเป็นกระบวนการที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองที่ดีมีคุณภาพไปพร้อมกัน... ซึ่งเป็นความคิดรวบยอดของ คำว่า ศาสนา และยังสอดคล้องกับความคิดรวบยอด คำว่า การพัฒนาที่ยั่งยืน ในสาระที่ 5 ภูมิศาสตร์อีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับ นาดยา ปิณฑานนท์ (2564) ที่ว่าการกำหนดขอบข่าย (scope) จะควบคู่กับการบูรณาการ (integration) นอกจากนี้ความคิดรวบยอดที่ได้มีขอบข่ายที่แสดงให้เห็นถึงความเที่ยง (Validity) ความมีนัยสำคัญ (Significance) ความเหมาะสม (Appropriateness) การนำไปใช้ (Utility) ความสามารถในการเรียนรู้

(Learnability) ความคงทน (Durability) การเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-Sufficiency) และความเป็นไปได้ (Feasibility) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการคัดเลือกเนื้อหาสำหรับบรรจุลงในหลักสูตรของ Ornstein และ Hunkins (2017) นาทยา ปิรันธนานนท์ (2564) นาทยา ภัทรแสงไทย (2525) ลาวัญย์ วิทยาวุฒิภูมิกุล (2547) วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา (2555) เอมจันทร์ สุวินทวงศ์ (2526)

5. การจัดลำดับและความต่อเนื่องของความคิดรวบยอด (sequence and continuity) สะท้อนให้เห็นถึงการลำดับการเรียนรู้ว่าสิ่งไหนควรเรียนก่อนเรียนหลัง ซึ่งที่มีความสำคัญต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน สอดคล้องกับ Ornstein และ Hunkins (2017) Wiggins และ McTighe (2005) นาทยา ปิรันธนานนท์ (2564) วรรณรัตน์ ศรีกนก (2561) วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา (2555) ตัวอย่างเช่น

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม คำว่า ศาสนา มีคำอธิบายว่า ศาสนาเป็นระบบความเชื่อที่มีองค์ประกอบ คือ ศาสดา พิธีกรรม นักบวช สาวก และมีคำสอนเป็นส่วนสำคัญ มีกระบวนการหรือแนวทางปฏิบัติที่มีเป้าหมายเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่มวลมนุษย พัฒนาจิตใจมนุษย์และเป็นกระบวนการที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองที่ดีมีคุณภาพไปพร้อมกัน อีกทั้งยังเปิดกว้างต่อความหลากหลายของผู้คนและยกย่องคุณค่าความเป็นมนุษย์

คำอธิบายดังกล่าว สะท้อนให้เห็นถึงการลำดับการเรียนรู้ (sequence) ในสาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ตั้งแต่คำว่า ศาสนา ศาสดา หลักคำสอน ศาสนิกชน การพัฒนาจิต และความดีกับความชั่ว ตามลำดับ สะท้อนให้เห็นถึงความต่อเนื่อง (continuity) กล่าวคือ การเรียนรู้ความคิดรวบยอด คำว่า ศาสนา นำไปสู่ความต่อเนื่องในการเรียนรู้ในความคิดรวบยอด ลำดับถัดไป ซึ่งสอดคล้องกับ นาทยา ปิรันธนานนท์ (2564) ที่ว่า การกำหนดขอบข่าย (scope) จะควบคู่กับการบูรณาการ (integration) และการกำหนดขอบข่าย (scope) นั้นจะนำไปสู่การจัดลำดับ (sequence) และเกิดความต่อเนื่อง (continuity) กัน อีกทั้งยังสะท้อนให้เห็นถึงการลำดับขั้นความคิดรวบยอดจากกว้างและเป็นพื้นฐานไปสู่ความคิดรวบยอดที่เฉพาะเจาะจงมากขึ้น สอดคล้องกับ Ausubel (1963) อ้างถึงใน (สุรางค์ ไคว์ตระกูล, 2554) ที่กล่าวถึงวิธี Top-Down ว่า โครงสร้างพื้นฐานของสติปัญญา มีการจัดลำดับขั้นจากกว้างไปสู่เฉพาะเจาะจง และเทคนิค Advance Organizers

6. ความเป็นพลเมืองดี ความคิดรวบยอดและคำอธิบายความคิดรวบยอดที่ได้ สะท้อนให้เห็นถึงการบูรณาการของความรู้ ทักษะ กระบวนการ เจตคติและค่านิยมที่พึงประสงค์ให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองเมืองที่ดีของชาติ ตัวอย่างเช่น

สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ คำว่า การพัฒนาเศรษฐกิจ มีคำอธิบายว่า การพัฒนาเศรษฐกิจ คือ กระบวนการที่มุ่งให้เกิดการเพิ่มขึ้นของระดับรายได้ที่แท้จริงเฉลี่ยต่อบุคคลอย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลาอันยาวนานเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้คนให้กินดีอยู่ดีมีความสุข ลดความเหลื่อมล้ำ เสริมสร้างความเป็นธรรม ความเสมอภาค และความมั่นคงทางเศรษฐกิจในสังคมระยะยาว รวมทั้งไม่สร้างผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยอาศัยความร่วมมือจากภาคประชาชน ภาครัฐบาลและภาคธุรกิจที่ดำเนินกิจกรรมด้วยความรอบรู้และทันต่อสถานการณ์โลก พลเมืองที่ดีจะต้องมีความรู้ความเข้าใจถึงผลดีและผลเสียของการพัฒนาเศรษฐกิจ ตระหนักถึงความสำคัญของการสร้างงาน การเพิ่มรายได้ การกระจายรายได้ที่เป็นธรรม และการลดความเหลื่อมล้ำในสังคม ใส่ใจต่อสิ่งแวดล้อม รวมทั้งมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับนโยบายทางเศรษฐกิจ สนับสนุนธุรกิจที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมเพื่อสร้างระบบเศรษฐกิจที่มีความสมดุลและมีผลประโยชน์ต่อทุกฝ่าย

คำอธิบายดังกล่าว สะท้อนให้เห็นถึงขอบข่ายและการบูรณาการของความคิดรวบยอด (scope and integration) คือ ความคิดรวบยอดคำว่า การพัฒนาเศรษฐกิจ เป็นความคิดรวบยอดภายใต้ขอบข่ายของสาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ แต่หากพิจารณาถึงคำอธิบายแล้วนั้นปรากฏให้เห็นถึงความเชื่อมโยงและบูรณาการกับข้อเท็จจริงหรือความคิดรวบยอดสาระอื่นเข้าไว้ด้วยกัน ดังนี้ ข้อความที่ว่า ...ลดความเหลื่อมล้ำ เสริมสร้างความเป็นธรรม ความเสมอภาค และความมั่นคงทางเศรษฐกิจในสังคมระยะยาว... การเพิ่มรายได้ การกระจายรายได้ที่เป็นธรรมและการลดความเหลื่อมล้ำในสังคม... สอดคล้องกับความคิดรวบยอด คำว่า สิทธิมนุษยชน ข้อความที่ว่า ...มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับนโยบายทางเศรษฐกิจ... สอดคล้องกับความคิดรวบยอด คำว่า การมีส่วนร่วมทางการเมือง ข้อความที่ว่า ...โดยอาศัยความร่วมมือจากภาคประชาชน ภาครัฐบาลและภาคธุรกิจ...เพื่อสร้างระบบเศรษฐกิจที่มีความสมดุลและมีผลประโยชน์ต่อทุกฝ่าย... สอดคล้องกับความคิดรวบยอด คำว่า การประสานประโยชน์ ในสาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ข้อความที่ว่า ...ด้วยความรอบรู้และทันต่อสถานการณ์โลก... สอดคล้องกับความคิดรวบยอด คำว่า โลกาภิวัตน์ ในสาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ และข้อความที่ว่า ...ไม่สร้างผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม... สอดคล้องกับความคิดรวบยอด คำว่า ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ข้อความที่ว่า ...เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้คนให้กินดีอยู่ดีมีความสุข... สอดคล้องกับความคิดรวบยอด คำว่า การพัฒนาที่ยั่งยืน ในสาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ อีกทั้งยังสะท้อนให้เห็นถึงความคิดรวบยอดนี้มีความมุ่งหวังให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ กระบวนการ เจตคติและค่านิยมที่พึงประสงค์ ซึ่งประกอบไปด้วย 1) ความรู้

องค์ความรู้ในมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดในรายวิชา 2) ทักษะ/กระบวนการการคิด การแก้ปัญหาและการใช้ทักษะชีวิต 3) เจตคติและค่านิยม การมีส่วนร่วมทางสังคม การส่งเสริมสิทธิมนุษยชน การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

นอกจากนี้ สะท้อนให้เห็นถึงการลำดับและความต่อเนื่องของความคิดรวบยอด (sequence and continuity) คือ ก่อนจะเรียนรู้ในความคิดรวบยอดคำว่า การพัฒนาเศรษฐกิจ ต้องเรียนรู้ความคิดรวบยอด คำว่า ระบบเศรษฐกิจ ระบบสหกรณ์ และปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาก่อน เพื่อให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติและค่านิยมเบื้องต้นที่จะนำมาต่อยอดเรียนรู้ในความคิดรวบยอดนี้

ดังนั้น ความคิดรวบยอดและคำอธิบายความคิดรวบยอดที่ได้ย้อมสะท้อนให้เห็นถึงธรรมชาติ ความสำคัญและเป้าหมายของวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม รวมทั้งเป้าหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ซึ่งเป็นการจัดการศึกษา ระดับชาติ คือ การบูรณาการความรู้สู่ความเป็นพลเมืองดีและเป็นพลเมืองดีที่มีความรู้ ทักษะ กระบวนการ เจตคติและค่านิยมบนองค์ความรู้ทั้ง 5 สาระ ในวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมทั้งในประเทศและโลก รวมทั้งนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ และอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างสันติสุข ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2552) ที่กล่าวถึงคุณภาพผู้เรียนเมื่อจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ที่ว่า มีความรู้เกี่ยวกับความเป็นไปของโลกอย่างกว้างขวางและลึกซึ้ง เป็นพลเมืองที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรม ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ มีค่านิยมอันพึงประสงค์ สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นและอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข รวมทั้งมีศักยภาพเพื่อการศึกษาต่อในชั้นสูงตามความประสงค์ได้ มีความรู้เรื่องภูมิปัญญาไทย ความภูมิใจในความเป็นไทย ประวัติศาสตร์ของชาติไทย ยึดมั่นในวิถีชีวิต และการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีนิสัยที่ดีในการบริโภค เลือกลงและตัดสินใจบริโภคได้อย่างเหมาะสม มีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมไทยและสิ่งแวดล้อม มีความรักท้องถิ่นและประเทศชาติ มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามให้กับสังคม มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของตนเอง ชื่นนำตนเองได้และสามารถแสวงหาความรู้จากแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ ในสังคมได้ตลอดชีวิต และสอดคล้องกับ ลาวัณย์ วิทยาอุทตกุล (2533) วลัยพานิช (2542) ศักดิ์ชัย นิรัญทวิ (2548) สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2559) ที่กล่าวว่า คุณลักษณะของพลเมืองดีในวิชาสังคมศึกษาที่ต้องมีด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ เจตคติและ

ค่านิยมที่ในด้านการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และอื่น ๆ อีกทั้งยังสอดคล้องกับ นาทยา ปิณฑานนท์ (2564) ที่ว่า เป้าหมายของวิชาสังคมศึกษามุ่งสร้างสังคมที่เข้มแข็งผ่านการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองที่ดีมีคุณภาพและศักยภาพ โดยใช้สามารถที่เกิดจากการบูรณาการทั้งความรู้ ทักษะ กระบวนการ เจตคติและค่านิยมจากสังคมศึกษา สังคมศาสตร์ และศาสตร์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2. การประเมินคุณภาพของความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสู่ความเป็นพลเมืองดี ความคิดรวบยอดและคำอธิบายความคิดรวบยอดได้ดำเนินการโดยให้ครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายประเมินคุณภาพ เนื่องจากครูผู้สอนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการนำความคิดรวบยอดไปใช้ในการจัดกระบวนการเรียนการสอนภายในสถานศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองที่ดีตามเป้าหมายของการจัดการศึกษาระดับชาติและเป้าหมายวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้องกับ วิไลวรรณ ตรีศรี ชะนะมา (2537) ที่ว่า ความคิดรวบยอดคือตะกอนความรู้ความคิดที่ผู้สอนประสงค์ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนหลังจากผ่านกระบวนการเรียนการสอน และนำความคิดรวบยอดไปเขียนสาระสำคัญและสร้างเนื้อหาภายหลัง และสอดคล้องกับ วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา (2555) ที่ว่า ครูผู้สอนสังคมศึกษามีส่วนสำคัญในการนำความคิดรวบยอดและหลักการไปใช้สอนผู้เรียนในระดับสถานศึกษาให้เป็นพลเมืองดีตามเป้าหมายของวิชาสังคมศึกษา

ผลการประเมินคุณภาพของความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสู่ความเป็นพลเมืองดี พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด สามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนได้ เนื่องจากความคิดรวบยอดและคำอธิบายความคิดรวบยอดนั้นได้มาจากการศึกษาและวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่ปรากฏในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดสาระภูมิศาสตร์ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่สะท้อนให้เห็นถึงความรู้ ทักษะ กระบวนการ เจตคติและค่านิยมที่ผู้เรียนจะได้รับเมื่อได้เรียนรู้ความคิดรวบยอดและคำอธิบายความคิดรวบยอดดังกล่าวจากครูผู้สอน อีกทั้งการกำหนดขอบข่าย (scope) และการจัดลำดับ (sequence) ที่แสดงให้เห็นถึงความสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดทั้ง 5 สาระในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และการลำดับเนื้อหาที่ต่อเนื่องกันโดยคำนึงถึงวุฒิภาวะ

ความสนใจ การเรียนรู้และความรู้เดิมของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับ วลัย พานิช (2549) ที่กล่าวว่า ความเป็นพลเมืองดีเป็นเป้าหมายของการจัดการศึกษาของประเทศไทยเช่นเดียวกับประเทศอื่น ๆ อีกทั้งการพัฒนาความเป็นพลเมืองดีเป็นการบูรณาการเนื้อหาสาระจากสังคมศาสตร์และศาสตร์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในลักษณะของสหวิทยาการ สอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2552) ที่ได้กำหนดจุดหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาตรฐานการเรียนรู้ที่เป็นเป้าหมายและกรอบทิศทางในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ และคุณภาพของผู้เรียนเมื่อจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ว่า มีความรู้เกี่ยวกับความเป็นไปของโลกอย่างกว้างขวางและลึกซึ้ง เป็นพลเมืองที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรม ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนเองนับถือ มีค่านิยมอันพึงประสงค์ สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นและอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข รวมทั้งมีศักยภาพเพื่อการศึกษาต่อในชั้นสูงตามความประสงค์ได้ มีความรู้เรื่องภูมิปัญญาไทย ความภูมิใจในความเป็นไทย ประวัติศาสตร์ของชาติไทย ยึดมั่นในวิถีชีวิต และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีนิสัยที่ดีในการบริโภค เลือกลงและตัดสินใจบริโภคได้อย่างเหมาะสม มีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมไทยและสิ่งแวดล้อม มีความรักท้องถิ่นและประเทศชาติ มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามให้กับสังคม มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของตนเอง ชี้นำตนเองได้และสามารถแสวงหาความรู้จากแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ ในสังคมได้ตลอดชีวิต รวมทั้งสอดคล้องกับ ลาวัณย์ วิทยาวุฒิกุล (2533) ที่กล่าวว่า วิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเป็นแกนกลางความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรกับความเป็นพลเมืองดีอันเป็นเป้าหมายของวิชาที่ครูผู้สอนทุกคนต้องจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองเป็นพลเมืองดีของชาติ

นอกจากนี้ ความคิดรวบยอดที่ได้มีลักษณะเป็นความคิดรวบยอดหลักที่ครูผู้สอนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้แบบไม่ยึดโยงกับเนื้อหาหรือข้อเท็จจริงตามหนังสือแบบเรียนมากไป สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปริณดา แป้นแก้ว (2559) ที่กล่าวว่า ความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมในบริบทประเทศไทยมีความซ้ำซ้อนไม่ยืดหยุ่น ซึ่งมีความแตกต่างจากต่างประเทศที่เป็นลักษณะความคิดรวบยอดใหญ่ซึ่งทำให้เกิดความยืดหยุ่นในการจัดการเรียนการสอน อีกทั้งการคัดเลือกเนื้อหาและกำหนดขอบข่าย มีเกณฑ์การพิจารณาที่คำนึงถึงความเที่ยง (Validity) ความมีนัยสำคัญ (Significance) ความเหมาะสม (Appropriateness) การนำไปใช้ (Utility) ความสามารถในการเรียนรู้ (Learnability) ความคงทน (Durability) การเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-Sufficiency) และความเป็นไปได้ (Feasibility) ซึ่งทำให้

ความคิดรวบยอดและคำอธิบายความคิดรวบยอดครูผู้สอนสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Ornstein และ Hunkins (2017) นาตยา ภัทรแสงไทย (2525) ลาวัญย์ วิทยาวุฒิกุล (2547) วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา (2555) เอมจันทร์ สุวินทวงศ์ (2526) ที่ต่างมีเกณฑ์การคัดเลือกเนื้อหาและกำหนดขอบข่ายเนื้อหาความรู้ ทักษะ กระบวนการ เจตคติ และค่านิยมที่จะบรรจุลงในหลักสูตรอันนำไปสู่การออกแบบการจัดการเรียนรู้ต่อไป รวมไปถึงความคิดรวบยอดที่ได้สะท้อนให้เห็นถึงการให้ความสำคัญต่อการจัดลำดับค่านึงถึงขอบข่ายและลำดับการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยและแนวคิดของ ชรินทร์ มั่งคั่ง (2553) นาตยา ปิณฑนันทน์ (2564) ปริณดา แป้นแก้ว (2559) วรรณรัตน์ ศรีกนก (2561) วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา (2555) ไอลดา มณีภาส (2557) ต่างชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการจัดลำดับ (sequence) เนื้อหาด้านต่าง ๆ และความคิดรวบยอดซึ่งมีผลการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นอย่างมาก

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผลการวิจัยนี้ครูผู้สอน นักวิจัยทางการศึกษาและบุคลากรทางการศึกษาสามารถนำไปปรับใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนหรือพัฒนาวิธีการสอนสำหรับผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายให้สอดคล้องกับเป้าหมายวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมโดยต้องคำนึงถึงบริบทของสถานศึกษาและผู้เรียนเป็นสำคัญ
2. การนำความคิดรวบยอดและคำอธิบายความคิดรวบยอดไปใช้ในการเรียนการสอนต้องคำนึงถึงการบูรณาการความรู้ ทักษะ กระบวนการ เจตคติและค่านิยมที่มุ่งสู่ความเป็นพลเมืองดี เนื่องจากธรรมชาติและเป้าหมายของวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเป็นการศึกษาในลักษณะของการบูรณาการที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองดี ตัวอย่างเช่น ความคิดรวบยอดและคำอธิบายความคิดรวบยอด คำว่า ภัยพิบัติ ที่สะท้อนให้เห็นถึงการบูรณาการความรู้ด้านเนื้อหาในสาระภูมิศาสตร์ ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต ความสามารถในการใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ มีเจตคติและค่านิยมที่เกี่ยวข้องกับการมีจิตสาธารณะ รวมทั้งการปฏิบัติตนของผู้เรียนที่สามารถเฝ้าระวังหรือรับมือเมื่อต้องเผชิญเหตุทั้งก่อน ระหว่าง และหลังการเกิดภัยพิบัติได้ตลอดจนนำไปสู่การวางแผนรับมือและป้องกันภัยพิบัติโดยการสร้างความร่วมมือกับผู้อื่น องค์กร หรือสถาบัน ซึ่งนับว่าเป็นการปฏิบัติตนในฐานะพลเมืองดีคนหนึ่ง ดังนั้น ครูผู้สอนควรจัดการเรียนการสอนที่ไม่ได้มุ่งเพียงแต่การนำเสนอความรู้เชิงเนื้อหา แต่ต้องสรุปหรือชี้ให้ผู้เรียนเห็นว่าสิ่งที่เรียนรู้ไปนั้นมีความสำคัญและสามารถนำไปใช้ดำเนินชีวิตประจำวันในฐานะพลเมืองคนหนึ่งได้

อย่างไร และไม่เพียงแต่เป็นพลเมืองที่ใช้ความรู้ความเข้าใจด้านการเมืองการปกครองเท่านั้น แต่เป็นพลเมืองที่ใช้ความรู้ในลักษณะการบูรณาการ

3. ครูผู้สอนสามารถนำความคิดรวบยอดและคำอธิบายความคิดรวบยอดไปออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่ไม่ต้องยึดโยงกับหนังสือแบบเรียนทั่วไป โดยใช้ความคิดรวบยอดเป็นฐานที่นำไปสู่การคัดเลือกเนื้อหาหรือตัวอย่างต่าง ๆ สำหรับใช้ในการเรียนการสอน ตัวอย่างเช่น ความคิดรวบยอดและคำอธิบายความคิดรวบยอด คำว่า ศาสดา โดยทั่วไปครูผู้สอนจะมุ่งเสนอเนื้อหาที่เป็นพุทธประวัติหรือประวัติของพระพุทธเจ้าตามที่ปรากฏในหนังสือแบบเรียน แต่หากใช้ความคิดรวบยอดเป็นฐานในการออกแบบ ครูผู้สอนจะได้คัดเลือกเนื้อหาหรือตัวอย่างที่หลากหลายมากขึ้นซึ่งไม่เพียงแต่การมุ่งเสนอเนื้อหาภายใต้ขอบข่ายของพุทธศาสนาเท่านั้น แต่สามารถจัดการเรียนการสอนที่ขยายขอบข่ายถึงศาสนาอื่น ๆ ในสังคมได้

4. ครูผู้สอนสามารถนำความคิดรวบยอดและคำอธิบายความคิดรวบยอดไปออกแบบรายวิชาหรือหน่วยการเรียนรู้ในลักษณะการบูรณาการโดยใช้ความคิดรวบยอดเป็นฐาน ตัวอย่างเช่น การบูรณาการภายในสาขาวิชา (Intradisciplinary) ความคิดรวบยอด คำว่า โลกาวัดน์ ที่ศึกษาถึงสาเหตุปัจจัย พัฒนาการและผลที่มีต่อการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของมนุษยชาติ ซึ่งอยู่ภายใต้ขอบข่ายของสาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ และสาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ การบูรณาการแบบสหวิทยาการ (Interdisciplinary) ความคิดรวบยอด คำว่า ภัยพิบัติ ที่มีความสัมพันธ์ในด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ เจตคติและค่านิยมระหว่างวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมกับ วิชาวิทยาศาสตร์ การบูรณาการแบบพหุวิทยาการ (Multidisciplinary) ความคิดรวบยอด คำว่า การพัฒนาที่ยั่งยืน โดยมุ่งพัฒนาด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ เจตคติและค่านิยมให้แก่ผู้เรียนอย่างลึกซึ้งโดยเชื่อมโยงกับกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ

5. กระทรวงศึกษาธิการสามารถนำความคิดรวบยอดและคำอธิบายความคิดรวบยอดไปใช้เป็นแนวทางการกำหนดความคิดรวบยอดหลักที่เป็นมาตรฐานของการจัดการศึกษาระดับชาติ ดังเช่น National Council for the Social Studies (NCSS) ของสหรัฐอเมริกา ได้กำหนดเป็นมาตรฐานการเรียนรู้สังคมศึกษาไว้ 10 ประเด็น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งถัดไป

1. ควรนำกระบวนการการพัฒนาความคิดรวบยอดและคำอธิบายความคิดรวบยอดที่สำคัญให้แก่ผู้เรียนไปประยุกต์ใช้ในระดับชั้นอื่นหรือรายวิชาอื่น

2. ควรพัฒนาความคิดรวบยอดและคำอธิบายความคิดรวบยอดที่สำคัญให้แก่ผู้เรียนในรายวิชาอื่น ๆ เพื่อพัฒนาผู้เรียนสู่ความเป็นพลเมืองดีอันเป็นจุดมุ่งหมายที่สำคัญของการจัดการศึกษาระดับชาติ

3. ควรนำความคิดรวบยอดหลักที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นไปใช้เป็นแนวทางในการออกแบบหน่วยการเรียนรู้ รายวิชาหรือหลักสูตรที่ใช้ความคิดรวบยอดเป็นฐาน (Concept-Based Curriculum) ภายในสถานศึกษา

บรรณานุกรม

- ACARA. (2021). *Humanities and Social Sciences (HASS): Civics and Citizenship – All elements 7–10*. Retrieved April 10, 2024 from https://www.australiancurriculum.edu.au/media/6936/hass_civics_and_citizenship_all_elements_7-10.pdf?utm_source=chatgpt.com
- Beal, C. (2013). *Teaching social studies in middle and secondary schools* (6th ed.). Boston : Pearson Central Pub. Dept.
- Bruner, J. S. (1956). *A study of thinking*. New York : Wiley.
- De Cecco, J. P. (1968). *The psychology of learning and instruction : educational psychology*. Englewood Cliffs, N. J. : Prentice-Hall.
- Department for Education. (2013). *National Curriculum in England: Citizenship Programmes of Study (Key Stages 3 and 4)*. Retrieved April 10, 2024 from https://assets.publishing.service.gov.uk/media/5f324f7ad3bf7f1b1ea28dca/SECON DARY_national_curriculum_-_Citizenship.pdf?utm_source=chatgpt.com
- Erickson, H. L. (2002). *Concept-based curriculum and instruction : teaching beyond the facts*. Thousand Oaks, Calif. : SAGE.
- Good, C. V., Merkel, W. R., และ Phi Delta, K. (1973). *Dictionary of education : prepared under the auspices of Phi Delta Kappa* (3rd ed.). New York : McGraw-Hill.
- Jarolimek, J. (1986). *Social studies in elementary education* (7th ed.). New York: Macmillan.
- Merrill, M. D. (1977). *Teaching concepts : an instructional design guide*. Englewood Cliffs, N.J.: Educational Technology Publications.
- Michaelis, J. U. (1996). *Social studies for children : a guide to basic instruction* (11th ed.). Boston: Allyn and Bacon.
- Ministry of Education Singapore. (2023). *Humanities (Social Studies) Teaching and Learning Syllabus – Upper Secondary Express Course Normal (Academic) Course*. Retrieved April 10, 2024 from <https://www.moe.gov.sg/-/media/files/secondary/syllabuses/humanities/2023-social-studies-upper->

[secondary-express-normal-academic-syllabus.pdf](#)

National Council for the Social Studies. (2010a). *National Curriculum Standards for Social Studies: A Framework for Teaching, Learning, and Assessment*. Retrieved April 10, 2024 from <https://www.socialstudies.org/standards/national-curriculum-standards-social-studies>

National Council for the Social Studies. (2010b). *National Curriculum Standards for Social Studies: Introduction*. Retrieved April 10, 2024 from <https://www.socialstudies.org/standards/national-curriculum-standards-social-studies-introduction>

National Council for the Social Studies. (2010c). The Revised Social Studies Standards. (74(4)), 204-209.

Ontario Ministry of Education. (2013). *The Ontario Curriculum*. Retrieved April 10, 2024 from <https://www.edu.gov.on.ca/eng/curriculum/elementary/sshg18curr2013.pdf>

Ornstein, A. C., และ Hunkins, F. P. (2017). *Curriculum: Foundations, Principles, and Issues* (7th ed.). Vivar, Malaysia: Pearson Education.

Ralph C. Preston. (1974). *Teaching social studies in the elementary school* (4th .). New York : Holt, Rinehart and Winston.

Savage, T. V. (1996). *Effective teaching in elementary social studies* (3rd ed.). Englewood Cliffs, N.J. : Merrill.

ScooNews. (2023). *The Importance of Concept-Based Education in the Classroom*. <https://scoonews.com/news/the-importance-of-concept-based-education-in-the-classroom/>

Sunal, C. S. (1990). *Early childhood social studies*. Columbus, Ohio : Merrill Pub. Co.

The Government of Ontario. (2024). *Concepts Underlying the Social Studies, History, and Geography Curriculum*. Retrieved April 10, 2024 from <https://www.dcp.edu.gov.on.ca/en/curriculum/elementary-sshg/grades/g4-ss/context/concepts-underlying-sshg>

The Minnesota Center for Social Studies Education. (2024). *Concept-Based Instruction*. Retrieved April 10, 2024 from <https://www.mncsse.org/instruction/concepts>

- Wiggins, G., และ McTighe, J. (2005). *Understanding by design* (2nd ed.). Virginia USA: Association for Supervision and Curriculum Development.
- Zevin, J. (2011). *Social studies for the twenty-first century : methods and materials for teaching in middle and secondary schools* (3rd .). New York, N.Y. : Routledge.
- กระทรวงสาธารณสุข. (2546). คู่มือส่งเสริมสุขภาพจิตนักเรียนระดับมัธยมศึกษาสำหรับครู (พิมพ์ครั้งที่ 8.). กรุงเทพฯ: สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- กลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1. (2566). แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระยะ 5 ปี (พ.ศ.2566-2570) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาเขต 1. นนทบุรี. <https://main.spmnonthaburi.go.th/5944/>
- กิตติศักดิ์ วัฒนสิน. (2562). การพัฒนาหลักสูตรสังคมศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2545). การคิดเชิงมโนทัศน์. กรุงเทพฯ: ชัดเชด มีเดีย.
- จรรยา คุณมี. (2520). การสอนวิชาสังคมศึกษา. ม.ป.ท. : ม.ป.พ.
- ชนาธิป พรกุล. (2557). การสอนกระบวนการคิด ทฤษฎีและการนำไปใช้ (พิมพ์ครั้งที่ 3.). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชรินทร์ มั่งคั่ง. (2553). การศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรมด้านความเป็นพลเมืองดีในสภาวะการเรียนรู้สังคมศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. เชียงใหม่.
https://archive.lib.cmu.ac.th/full/res/2553/tressh530144_53_full.pdf
- ชรินทร์ มั่งคั่ง. (2560). มโนทัศน์หลักสูตรและแบบเรียนสังคมศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของเด็กข้ามชาติไทใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
https://archive.lib.cmu.ac.th/full/res/2560/tressh64035_60_full.pdf
- ชรินทร์ มั่งคั่ง. (2561). องค์ความรู้หลักสูตรและการสอนสังคมศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 2.). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชรินทร์ มั่งคั่ง. (2565). แนวคิดปฏิบัติการพัฒนาหลักสูตรสังคมศึกษา. ลานนาการพิมพ์.
- ชุดิมา จันทรมณี. (ม.ป.ป., 6 มิถุนายน). การเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักและวิธีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ.
https://www.ubu.ac.th/web/files_up/08f2016052609460061.pdf
- ฐากร สิทธิโชค. (2564). แนวทางการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษายุคใหม่
<https://shorturl.asia/HUEpr>
- ณัฏฐา เลี้ยวไพโรจน์. (2558). หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการ

ดำเนินชีวิตในสังคม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: พัฒนาคุณภาพวิชาการ.

ดร.ณิ จำปาทอง. (2560). สภาพการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในระดับ การศึกษาภาคบังคับ. วารสารศึกษาศาสตร์ มสธ., 10(2), 121-135.

ทสมล ขนาดศิย. (2558). อัจฉริยะ 100 หน้า หน้าทีพลเมือง. กรุงเทพฯ: อมรินทร์.

ทิพย์พาพร ตันติสุนทร. (2557). พลเมือง สิทธิมนุษยชน และประชาธิปไตย = *Citizenship, human rights and democracy*. กรุงเทพฯ: สถาบันนโยบายศึกษา ภายใต้มูลนิธิส่งเสริมนโยบาย ศึกษา.

ทิพย์พาพร ตันติสุนทร. (2558). การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง = *Civic education for Thai society* (พิมพ์ครั้งที่ 4.). กรุงเทพฯ: สถาบันนโยบายศึกษา.

ธวัช ทนโตภาส และคนอื่น ๆ. (2558). หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน หน้าทีพลเมือง วัฒนธรรม และ การดำเนินชีวิตในสังคม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.

ธวัชชัย ชัยจิรฉายากุล. (2520). การสอนความคิดรวบยอดและหลักการ. ม.ป.ท. : ม.ป.พ.

นวลจิตต์ ชาวศิริพิงศ์. (2537). ความคิดรวบยอดกับการเรียนการสอน. สารพัฒนาหลักสูตร, 14(119), 55-60.

นาตยา ปิลังณานนท์. (2542). การเรียนรู้ความคิดรวบยอด (*Concept Learning*). กรุงเทพฯ: แม็ค.

นาตยา ปิลังณานนท์. (2545). หลักสูตรสังคมศึกษาในการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ศึกษาสาร, 26(2), 4-10.

นาตยา ปิลังณานนท์. (2564). สังคมศึกษา: ยุคมาตรฐานกำกับ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์รุ่งเรือง.

นาตยา ปิลังณานนท์, มธุรส จงชัยกิจ, และ และศิริรัตน์ นีละคุปต์. (2542). การศึกษาตาม มาตรฐาน : แนวคิดสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นาตยา ภัทรแสงไทย. (2525). ยุทธวิธีการสอนสังคมศึกษา. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

เนตรนพิชญ์ จำปาทองเทศ. (2546). ความคิดรวบยอด : สอนอย่างไร ? วารสารวิชาการ, 6(5), 33-42.

บุญชม ศรีสะอาด. (2556). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย (พิมพ์ครั้งที่ 5.). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

- บุญนาค ตี๋กุล. (2531). แนวทางการสอนวิชาสังคมศึกษา. ม.ป.ท. : ม.ป.พ.
- ประนอม เดชชัย. (2536). เสริมทักษะการเรียนรู้การสอนวิชาสังคมศึกษา = *Skill development in learning and teaching of social studies* (พิมพ์ครั้งที่ 2.). เชียงใหม่ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ. (2551). การพัฒนาการคิด. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ห้างหุ้นส่วนจำกัด 9119 เทคนิคพรินติ้ง.
- ปริญญา เทวานฤมิตรกุล. (2555). การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง = *Civic education*. กรุงเทพฯ : นาน มีบุ๊คส์พับลิเคชันส์.
- ปรินดา แป้นแก้ว. (2559). การวิเคราะห์ความคิดรวบยอดทางสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม [ปริญยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์]. กรุงเทพมหานคร.
- ปรีชา ธรรมมา. (2543). สังกัป. สารานุกรมศึกษาศาสตร์(19), 44-48.
- ปลินธร เพ็ชรฤทธิ์. (2550). สภาพและปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนเพื่อพัฒนา คุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีให้นักเรียนมัธยมศึกษาของครูสังคมศึกษา จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย]. กรุงเทพฯ.
- ผู้จัดการออนไลน์. (2561). “ครูสังคมยุค 4.0” สอนด้วยชาว-โหลดแอป-เล่นเกมส์-ไม่เน้นท่องจำ. สืบค้นจาก <https://mgronline.com/live/detail/9610000116096>
- พรพิมล ยังฉิม. (2546). ผลการแก้ไขความคิดรวบยอดที่ผิดพลาดทางคณิตศาสตร์เรื่องรากที่ 3 ใน ระบบจำนวนจริงและจำนวนจริงในรูปเกนต์ โดยใช้เทคนิคการสอนแบบระดมความคิด สาร นิพนธ์ (กศ.ม. (การมัธยมศึกษา)) -- มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2546.].
- พิชาติ แก้วพวง. (2563). ศาสตร์การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา = *Science of social studies learning management*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มารุฒ พัฒผล. (2562). การโค้ชเพื่อพัฒนาศักยภาพผู้เรียน. Retrieved 14 พฤษภาคม 2568 from http://www.curriculumandlearning.com/upload/CoachingOnline/4_1572076519.%20Concept.pdf
- ลาวัณย์ วิทยาวุฒิกุล. (2533). การสอนสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยม. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- ลาวัณย์ วิทยาวุฒิกุล. (2547). การพัฒนามโนคติและหลักการในวิชาสังคมศึกษา ในเอกสารชุด วิชาการสอนสังคมศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 8.). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

- ลาวัญญ์ วิทยาอุทมิกุล, วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา, อรรถพล อนันตวรสกุล, รพีพรรณ เอกสุภาพันธุ์, และ อุณจิต นาคนคร. (2554). สังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ชุดฝึกอบรมครู. โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรรณรัตน์ ศรีกนก. (2561). การจัดการเรียนรู้โดยใช้ความคิดรวบยอดเป็นฐาน. วารสารพยาบาลทหารบก, 19(3), 10-18.
- วลัย พานิช. (2542). ความเป็นพลเมืองดีในวิชาสังคมศึกษา: การวิเคราะห์หลักสูตรสังคมศึกษา ในประมวลบทความการเรียนการสอนและการวิจัยระดับมัธยมศึกษา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วลัย พานิช. (2549). หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองไทยและพลเมืองโลก: บทบาทสำคัญของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในประมวลบทความ เรื่อง หลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตรตามแนวปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา. (2555). สังคมศาสตร์และสังคมศึกษา ในประมวลสาระชุดวิชาสารัตถะและวิถีทางวิชาสังคมศึกษา. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วันเพ็ญ วรรณโกมล. (2544). การพัฒนาการสอนสังคมศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 3.). กรุงเทพฯ : สถาบันราชภัฏธนบุรี.
- วิชัย วงษ์ใหญ่ และ มารุต พัฒผล. (2562). การจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความคิดรวบยอด. ศูนย์ผู้นำนวัตกรรมหลักสูตรและการเรียนรู้.
- วิวัฒน์ ชัดดียะมาน และ อมลวรรณ วีระธรรมโม. (2549). การสอนเพื่อพัฒนาการคิด. เทมการพิมพ์.
- วิภาดา พินลา. (2558). สังคมศึกษากับการสร้างความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ, 15(2), 17 -29.
- วิภาพร พินลา และ วิภาดา พินลา. (2561). การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 = *Learning management social studies in the 21st century*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิไลวรรณ ตรีศรี ชะนะมา. (2537). แนวคิดบางประการเกี่ยวกับความคิดรวบยอด. สารพัฒนาหลักสูตร, 13(117), 49-51.
- ศักดิ์ชัย นิรัญทวี. (2548). รายงานการวิจัยเอกสารการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองดี. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดีการพิมพ์. <https://backoffice.onec.go.th/uploads/Book/349-file.pdf>

- สันต์ ธรรมบำรุง. (2523). การสอนสังคมศึกษา. กรุงเทพฯ : ภาคพัฒนาตำราและเอกสารวิชาการ
หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู /.
- สายชล สัตยานุรักษ์. (2558). ประวัติศาสตร์รัฐไทยและสังคมไทย : ครอบคลุม ชุมชน ชีวิตสามัญชน
ความทรงจำและอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ : รวมบทความวิจัย. เชียงใหม่ : สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2552). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน
พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด กลุ่มสาระ
การเรียนรู้คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสาระภูมิศาสตร์ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา
ศาสนา และวัฒนธรรม (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้น
พื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2540). ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิด :
ต้นแบบการเรียนรู้ทางด้านหลักทฤษฎีและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542
และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
แห่งชาติ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2559). รายงานการวิจัยเพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายการ
พัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภา
การศึกษา.
- สิริวรรณ ศรีพหล. (2552). การจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และ
วัฒนธรรม. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สิริวรรณ ศรีพหล. (2560). การพัฒนาชุดฝึกอบรมทางไกลสำหรับครูสังคมศึกษา เรื่อง การ
พัฒนาการเรียนรู้ในมิติในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม. วารสาร
ศึกษาศาสตร์ มสธ., 10(1), 72-85.
- สิริวรรณ ศรีพหล รุ่งนภา นุตราวังศ์ และเจษฎา กิตติสุนทร. (2554). หลักสูตรแกนกลางและหลักสูตร
สังคมศึกษา ในประมวลสาระชุดวิชาการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สังคมศึกษา.
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุรางค์ ไคว์ตระกูล. (2554). จิตวิทยาการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 10.). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่ง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุวิทย์ มูลคำ. (2547). กลยุทธ์--การสอนคิดเชิงมนทัศน์. กรุงเทพฯ : ดวงกลมสมัย จัดจำหน่าย.

อิทธิระ อุตมาน. (2567). ศาสตร์และศิลป์ในการสอนสังคมศึกษา. Lay Print.

อัญชลี สุขในสิทธิ์ และ จินณวัตร เลิศประดิษฐ์. (2564). การศึกษาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ของครู กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก. วารสารสห ศาสตร์ศรีปทุม ชลบุรี, 7(1), 70-82. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/ISCJ/article/view/250036>

อิทธิเดช น้อยไม้. (2560). หลักสูตรและการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 1..). กรุงเทพฯ : โอ. เอส. พริ้นติ้งเฮ้าส์.

อิทธิเดช น้อยไม้. (2564). การพัฒนาทักษะการคิดเชิงมนทัศน์ในวิชาสังคมศึกษาเพื่อผู้เรียนแห่ง ศตวรรษที่ 21. วารสารครูศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 49(3), 1-12. <https://digital.car.chula.ac.th/cgi/viewcontent.cgi?article=3973&context=educujournal>

อิทธิพัทธ์ สุธวัณพรวุฒ. (2561). การวิจัยทางการศึกษา: แนวคิดและการประยุกต์ใช้. กรุงเทพฯ: โรง พิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เอมจันทร์ สุวินทวงศ์. (2526). กลวิธีสอนสังคมศึกษา: การพัฒนาความคิดและค่านิยม. กรุงเทพฯ: คณะครูศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ไอลดา มณีภาศ. (2557). การใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่องภูมิศาสตร์ประเทศไทยเพื่อพัฒนา ความคิดรวบยอดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 [ปริญญานิพนธ์ปริญญา

ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่]. ThaiLIS Digital Collection.

http://archive.lib.cmu.ac.th/full/T/2557/tsos50257amn_abs.pdf

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

หนังสือรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

AF19-03-03.1
August, 2023

หนังสือรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ หนังสือฉบับนี้ให้ไว้เพื่อแสดงว่า

ชื่อโครงการวิจัย : การพัฒนาความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสู่ความเป็นพลเมืองดี

ชื่อหัวหน้าโครงการวิจัย : นายนพพล เสนีย์วงศ์ ณ อยุธยา

หน่วยงานต้นสังกัด : คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

หมายเลขรับรองโครงการวิจัย : SWUEC-672275

รายการเอกสารที่รับรอง :

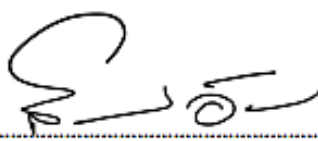
1. แบบเสนอเพื่อขอรับการพิจารณา	ฉบับที่ 2 ลงวันที่ 6 มิถุนายน 2567
2. โครงการวิจัยฉบับสมบูรณ์	ฉบับที่ 2 ลงวันที่ 6 มิถุนายน 2567
3. เอกสารข้อมูลและขอความยินยอมสำหรับอาสาสมัคร	ฉบับที่ 2 ลงวันที่ 6 มิถุนายน 2567
4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	ฉบับที่ 2 ลงวันที่ 6 มิถุนายน 2567
5. ประวัติผู้วิจัย	

ได้ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

โดยยึดหลักเกณฑ์ตาม Declaration of Helsinki, Belmont Report, International Conference on Harmonization in Good Clinical Practice (ICH-GCP), International Guidelines for Human Research ตลอดจนกฎหมาย ข้อบังคับและข้อกำหนดภายในประเทศ จึงเห็นสมควรให้ดำเนินการวิจัยตามโครงการวิจัยนี้ได้

วันที่รับรอง : 23 มิถุนายน 2567

วันที่หมดอายุ : 22 มิถุนายน 2568

(ลงชื่อ).....

(รองศาสตราจารย์ ดร.สิทธิพงษ์ วัฒนานนท์สกุล)

ประธานคณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์

ชุดสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์ (ชุดที่ 2)

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

หน่วยจริยธรรมและมาตรฐานการวิจัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

อาคารนวัตกรรม ศ.ดร.สาโรช บัวศรี ชั้น 17

โทร. (02) 6495000 ต่อ 17503, 17506 โทรสาร (02) 2042590

ภาคผนวก ข

หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญในการประเมินเครื่องมือวิจัย

ที่ อว 8718/651

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
114 สุขุมวิท 23 แขวงคลองเตยเหนือ
เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

30 เมษายน 2568

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เชิญบุคลากรในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน คณบดีคณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

เนื่องด้วย นายนवल เสนีย์วงศ์ ณ อยุธยา นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนาความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสู่ความเป็นพลเมืองดี” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ว่าที่ร้อยตรี ดร.กิตติคุณ รุ่งเรือง และรองศาสตราจารย์ ดร.นิตยา ปลื้มธนาภรณ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ อาจารย์ ดร.ขวัญจิตศรา อภิสุขสกุล เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบประเมินความสอดคล้องระหว่างความคิดรวบยอดทางสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสู่การเป็นพลเมืองดี กับคำอธิบายความคิดรวบยอด ทั้งนี้ นิสิตได้ติดต่อประสานงานเบื้องต้นกับบุคลากรของท่านแล้ว และจะประสานงานในรายละเอียดดังกล่าวต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์บุคลากรในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญ ให้ นายนवल เสนีย์วงศ์ ณ อยุธยา และขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0 2649 5064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 061 192 9144

ที่ อว 8718/651

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
114 สุขุมวิท 23 แขวงคลองเตยเหนือ
เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

30 เมษายน 2568

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เชิญบุคลากรในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนสระบุรีวิทยาคม

เนื่องด้วย นายนवल เสนียวงศ์ ณ อยุธยา นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนาความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสู่ความเป็นพลเมืองดี” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ว่าที่ร้อยตรี ดร.กิตติคุณ รุ่งเรือง และรองศาสตราจารย์ ดร.นัตยา ปิณฑนานนท์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ นางสาวธิดยา ฉะกระโทก เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจแบบประเมินความสอดคล้องระหว่างความคิดรวบยอดทางสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสู่การเป็นพลเมืองดีกับคำอธิบายความคิดรวบยอด ทั้งนี้ นิสิตได้ติดต่อประสานงานเบื้องต้นกับบุคลากรของท่านแล้ว และจะประสานงานในรายละเอียดดังกล่าวต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์บุคลากรในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญ ให้ นายนवल เสนียวงศ์ ณ อยุธยา และขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0 2649 5064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 061 192 9144

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน งานบริหารและธุรการ บัณฑิตวิทยาลัย โทร. 12412

ที่ อว 8718.1/618

วันที่ 30 เมษายน 2568

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เชิญบุคลากรในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน

เนื่องด้วย นายนवल เสนียวงศ์ ณ อยุธยา นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญาานิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนาความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสู่ความเป็นพลเมืองดี” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ว่าที่ร้อยตรี ดร.กิตติคุณ รุ่งเรือง และรองศาสตราจารย์ ดร.นัตยา ปิณฑนานนท์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ อาจารย์เมอณรินทร์ วรรณรัตน์นางกูร เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบประเมินความสอดคล้องระหว่างความคิดรวบยอดทางสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสู่การเป็นพลเมืองดีกับคำอธิบายความคิดรวบยอด ทั้งนี้ นิสิตได้ติดต่อประสานงานเบื้องต้นกับบุคลากรของท่านแล้ว และจะประสานงานในรายละเอียดดังกล่าวต่อไป สามารถสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่ โทร. 061 192 9144

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์บุคลากรในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญ ให้ นายนवल เสนียวงศ์ ณ อยุธยา และขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

(รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ภาคผนวก ค

หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

ที่ อว 8718/695

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
114 สุขุมวิท 23 แขวงคลองเตยเหนือ
เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

6 พฤษภาคม 2568

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี

เนื่องด้วย นายนवल เสนีย์วงศ์ ณ อยุธยา นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญาานิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนาความคิดรวบยอดวิชา สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสู่ความเป็นพลเมืองดี” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ว่าที่ร้อยตรี ดร.กิตติคุณ รุ่งเรือง และรองศาสตราจารย์ ดร.นัตยา ปิณฑนานนท์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาานิพนธ์ และได้ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ หมายเลขรับรอง : SWUEC-672275

ในการนี้ นิสิตขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูล โดยใช้แบบสอบถาม เรื่อง “ผลการสังเคราะห์ คำอธิบายความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสู่ความเป็นพลเมืองดี สำหรับครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย” กับ ครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี เพื่อเป็นข้อมูลในการวิจัย ในเดือนพฤษภาคม 2568 ทั้งนี้ นิสิตจะเป็นผู้ประสานงานในรายละเอียดดังกล่าวต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาขอความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0 2649 5064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 061 192 9144

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล

นวพล เสนีย์วงศ์ ณ อยุธยา

ที่อยู่ปัจจุบัน

ช่องทางติดต่อผู้วิจัยสำหรับการขอใช้ความคิดรวบยอดและคำอธิบาย

ความคิดรวบยอด nawaphonmoth@gmail.com

